אישים באגרות הראי"ה

הרב יעקב משה חרל"פ

רב שכונת שערי חסד בירושלים, ראש ישיבת מרכז הרב אחרי הרב קוק,
ותלמידו הקרוב ביותר · תרמ"ב–תשי"ב (1882–1951)

41 אגרות

דברי הרב קוק ודברי הרב שלמה אבינר, ונוסח האגרות המלא

igrot.shlomo-aviner.net

בקצרה

הרב יעקב משה חרל"פ נולד בירושלים בכ"ט בשבט תרמ"ב (1882). אביו, הרב זבולון חרל"פ, היה דיין בבית הדין של המהרי"ל דיסקין. הוא למד בישיבת "עץ חיים", ומגיל חמש עשרה דבק במקובל הרב צבי מיכל שפירא, שנודע בתעניותיו ובסיגופיו, וקיבל ממנו את דרכו. אחרי פטירת רבו הוציא לאור את כתביו (כרך א', אגרת עג).

בחג השבועות תרס"ד (1904), ימים אחדים אחרי שהרב קוק עלה לארץ, ראה אותו ביפו ונקשר אליו, ומאז היה לתלמידו הקרוב ביותר. בשנת תר"ע (1910) נעשה רבה של שכונת שערי חסד בירושלים (ובהמשך גם של רחביה) (כרך א', אגרת שלא), ובשנת תרע"ב (1912) התמנה לראש ישיבה בישיבת "עץ חיים" (כרך ב', אגרת תלד). באותה שנה הוציא חוברת על תחיית הקודש בישראל, "הד החיים הישראלים", וחוברת זו עוררה עליו התנגדות (כרך ב', אגרת תטז). בשנת תר"פ (1920) כתב את "טובים מאורות", להגנת ספרו של הרב קוק "אורות" (כרך ד', אגרת אסג; ראו בפרשת הפולמוס על ספר "אורות").

הוא היה מראשי ישיבת מרכז הרב (ראו בפרשת יסוד הישיבה המרכזית העולמית) מיסודה, ואחרי פטירת הרב קוק בשנת תרצ"ה (1935) עמד בראשה. עוד ייסד את ישיבת "בית זבול". מספריו: סדרת "מי מרום" באמונה ובפנימיות התורה, ו"בית זבול" בהלכה. נפטר בירושלים בז' בכסלו תשי"ב (1951).

הרב קוק על הרב חרל"פ

האגרות לרב חרל"פ הן הרבות ביותר שכתב הרב קוק לאדם אחד מלבד בנו: עשרים ושבע אגרות, בשנים תרס"ז-תרפ"ד, ועוד עשרות אזכורים באגרות לאחרים. הרב קוק כותב לו בלשון של אהבה שאין כמותה כמעט באגרות: "קישור נפשותינו ואהבתנו הנאמנה" (כרך א', אגרת שכ), ולבנו הוא כותב על בואו של הרב חרל"פ לביתו: "חברתו שי' היא לי עידון ומנוחה פנימית" (כרך ב', אגרת תקסב). בכתב פלסתר שהופץ נגד שניהם כינה אותו הרב קוק "אחד השרידים אשר ה' קורא בדורנו" (כרך ד', אגרת אסו).

נושא שחוזר שוב ושוב באגרות הוא בריאותו ושמחתו של הרב חרל"פ. כבר בהסכמה לכתבי רבו, הרב צבי מיכל שפירא, מזהיר הרב קוק שדרך הפרישות והסיגופים מתאימה רק ליחידים, ושלבני הדור עדיף ללמוד בקביעות את פנימיות התורה בשמחה ובאהבה (כרך א', אגרת עג). לבנו הוא כותב שיזהיר את הרב חרל"פ "שישמור מאד מאד את בריאותו" גם בעת עבודתו בהדפסת הכתבים (כרך א', אגרת מ), ולרב חרל"פ עצמו: "ויפה שעה אחת של תורה ועבודה במנוחה מאהבה מכמה ימים של קדרות" (כרך א', אגרת פח). גם בשנים הבאות הוא חוזר ומבקש ממנו לא להתעצב ולא להתייגע יותר מכוחו

(כרך ב', אגרת תיח; כרך ב', אגרת תנו), וקובע: "שהעצבנות היא מכלל המדות האסורות", וכך גם "מורך הלב" (כרך ב', אגרת תרמד).

אל הרב חרל"פ כתב הרב קוק כמה מהאגרות העמוקות ביותר שלו: על "אגרת התשובה", שממנה צמח הספר "אורות התשובה", ועל הקושי "עד כמה להנמיך רזי עולם" (כרך ב', אגרת שעח); על הארת קדושת השבת בימי החול (כרך ב', אגרת תקמ); ועל צפיית הישועה. כשהרב חרל"פ כתב לו על הגאולה הבאה בדרך הטבע, השיב לו הרב קוק: "לא חלישות-כח הוא זה מה שישועתם של ישראל היא קמעא-קמעא כי אם גבורת-גבורות" (כרך ג', אגרת תשנג).

בגלל קרבתו לרב קוק ובגלל כתביו סבל הרב חרל"פ מהתנגדות קשה. על החוברת שהוציא בשנת תרע"ב כתב לו הרב קוק ש"תיכף לכל גילוי נוגה-קודש יתגעשו ויתהוללו רפאים" (כרך ב', אגרת תטז), וניחם אותו שהמתרחקים ממנו רק מפנים מקום לאור, אבל "חלילה לנו למעט אף בכל-שהוא את קשר-האהבה לכל יראי-ד'" (כרך ב', אגרת תיח). בשנת תרפ"א יצאו הקנאים במכתבי פלסתר נגד "טובים מאורות" (כרך ד', אגרת אסג), והרב קוק הודה לאדמו"ר מגור על השתדלותו להשכין שלום בין תלמידי החכמים שהתפלגו, "ומהם אשר שמו למטרה אותי ואת ידיד נפשי" (כרך ד', אגרת אצט).

הרב קוק סמך עליו גם במעשה: ביקש ממנו להמליץ על צעירים מוכשרים לחבורה שרצה לייסד ביפו (כרך א', אגרת רנט), ולבחון צעירים שיבואו אליו (כרך ב', אגרת שפ), והורה לתלמידיו: "התיעצו תמיד עם האדם ביקר קודש הרי"מ חרל"פ" (כרך ב', אגרת תקצד). הוא בירך אותו על רבנות שערי חסד (כרך א', אגרת שלא) ועל השיעורים בישיבת "עץ חיים" (כרך ב', אגרת תכד), והודה לגבאי הישיבה על מינויו (כרך ב', אגרת תלד). בתקופת גלותו באירופה במלחמת העולם שיתף אותו ברעיון "דגל ירושלים" (ראו בפרשת "דגל ירושלים") ובתוכנית הישיבה העולמית בירושלים (כרך ג', אגרת תתקט; כרך ג', אגרת תתקלו). על אחד ממכתביו כתב לבנו הרצי"ה שהרב חרל"פ "הולך בגדולות ביחש המעשים, יותר ממה שהמציאות מרשה כעת", כשהציע שהרב קוק יביא עמו שש מאות תלמידים לישיבה (כרך ג', אגרת תתקלב).

באגרות משתקפים גם אירועים בחייו הפרטיים של הרב חרל"פ: פטירת אמו (כרך ב', אגרת שלז), מחלת אחיו ופטירתו (כרך ב', אגרת תרמג; כרך ב', אגרת תרסא; כרך ב', אגרת תרסג), הלידה בביתו (כרך ג', אגרת תתקלו), וביקור בנו הרב מיכל אצל הרב קוק בניו יורק (כרך ד', אגרת ארמו).

הרב שלמה אבינר על הרב חרל"פ

"הרב הנזיר והג"ר חרל"פ היו באמת ענקי רוח אדירים. אך בחייהם הרוחניים הם חיו ונשמו יומם ולילה את תורתו של מרן הרב קוק. הם הקדישו את חייהם בעיקר כדי להוות צינור להעברת דברי מרן הרב קוק לדור. הג"ר חרל"פ כיוון את עצמו להעביר את דברי מרן הרב לרבנים וליהודים יראי שמים". הרב חרל"פ "היה מקורב מאוד מאוד למרן הרב קוק והתייחס אליו בחרדת קודש עצומה", ובאחד ממכתביו כתב: "עבדו הכותב בידיים רועדות והכתב יוכיח על זה, מפחד גאון קדושתו,

וארכובותי דא לדא נקשן" (הד הרים כג). ועם זאת, לשאלה מדוע תורתם "נעצרה עם פטירתם ולא נמשכת", משיב הרב אבינר: "ברגע שמרן הרב קוק החזיר את נשמתו לבוראו, גם נשמתם נחלשה, כפי שאפשר לראות במכתביהם שנכתבו לאחר עלות מרן הרב קוק למרומים". "גם הרב הנזיר והג"ר חרל"פ קיבעו את הדברים של הרב קוק, נתנו להם צורה עליונה, נשגבה ומסודרת, אך רבנו הרב צבי יהודה רץ הלאה". "אבל ממשיכים של הג"ר חרל"פ - ישיבת בית זבולון וכו' - הם חרדים לכל דבר. כלומר, זה לא המשיל הלאה". (מקור: תורתם של הרב הנזיר והגרי"מ חרל"פ (אבינרפדיה))

רבו של הרב חרל"פ "היה סגפן עצום. לא אכל ולא ישן. רצה הרב חרל"פ ללכת בדרכו, אמר לו הרב קוק שלא" (כרך א', אגרת עג; כרך א', אגרת פח). "ואמרו בירושלים שהרב קוק הציל את הרב חרלפ ממוות ממש". הפרישות מתאימה רק למי שזוכה לאורה עליונה של עונג ה', שדוחה מעצמה את תביעות החיים השפלים. (מקור: הסיבה לתענית אסתר (אבינרפדיה))

הרב חרל"פ כתב לרב קוק על אכזבתו מהתנועה הציונית: הוא מעריך מאוד את בניין הארץ ואת שיבת ציון, אבל בגלל שאנו עמלים בעצמנו "הפסדנו נסי נסים", ובמקום הגבורה של נסים יש לנו חולשה. "ענה מרן הרב קוק: גאולה בדרך של 'קמעא קמעא' הינה גבורה ואינה חולשה" (כרך ג', אגרת תשנג). ובאותה אגרת הזהיר אותו מפני זלזול בעקבות המשיח: "כמה גדולה היא החששה של קציצת-נטיעות על ידי אותה צפית-ישועה, המחרפת את עקבות-משיח ד'". (מקור: גאולת מצרים למול הגאולה כיום (אבינרפדיה); אנשי הימין הקיצוני (אבינרפדיה))

יש הבדל גדול באגרות הרב קוק "בין אגרת לרי"מ חרלפ שהיא עומק עומקים, לבין אגרת לפקיד הברון רוטשילד, שיש צורך להסביר לו הכל". (מקור: מתי ללמוד כתבי מרן הרב קוק? (אבינרפדיה))

אחרי פטירת הרב קוק התלבטו מי יהיה הרב הראשי, הרב הרצוג או הרב חרל"פ. הרב אברהם שפירא אמר: "חבל, כי הרב חרל"פ היה קדוש עליון", ומיד הוסיף: "גם הרב הרצוג היה קדוש, אבל הרב חרל"פ יותר". (מקור: מיהו הגוף הבוחר את הרב הראשי? (אבינרפדיה))

אחרי החלטת האומות המאוחדות בכ"ט בנובמבר, סיפר הרצי"ה: "בא אל ביתנו איש ברית קדשנו, הגאון רבי יעקב משה חרל"פ זצ"ל", והשניים ישבו בחדרו של הרב קוק "מזועזעים ישבנו ודמומים. לבסוף התאוששנו ואמרנו שנינו כאחד: 'מאת ד' היתה זאת, היא נפלאת בעינינו'". (מקור: רבנו הרצי"ה והרבי מסטמאר (אבינרפדיה))

בשנת תש"ח כתב הרב חרל"פ: "הדבר ברור כשמש בצהרים, שחורבן שלישי לא יהיה עוד, ומדינת ישראל שקמה לתחיה, בל תמוט לעולם ועד" (מי מרום, מעייני הישועה עמ' רכז). ובשנת תרצ"ז כתב שאין להסכים להקמת מדינה תמורת ויתור על חלק מארץ ישראל: "נוח יותר לחותמים לקצץ בהונות ידיהם ולא יקצצו בנטיעות גן רוה". (מקור: אין חורבן שלישי (אבינרפדיה); תוכנית טראמפ: רווח והפסד (אבינרפדיה))

הרב יהודה עמיטל סיפר שכשבא להזמין את הרב חרל"פ לחתונתו, הרב העיר לו "בעדינותו המיוחדת על כך שלא מוזכרת בה ירושלים ושלא העליתיה על ראש שמחתי". (מקור: גניזה - הלכה (אבינרפדיה))

אחרי פטירת הרב חרל"פ כתב הרצי"ה שבפי אביו ובסביבתם קראו לו פשוט "רבי יעקב משה", כי שמו לבדו ביטא את מדרגתו. אצלו התחברו תכונות שאצל אחרים נראות סותרות: תמימות וטהרה עם חריפות עצומה, בעיון התורה ובמעשה הציבורי. את יסוד הטהרה קיבל מרבו הראשון בירושלים, הרב צבי מיכל שפירא, ומשעלה הרב קוק לארץ בשנת תרס"ד נדבק אליו "כאשר ידבק האזור אל מתני איש" (ירמיהו יג, יא). כמו שכל חייו של הרב קוק היו געגועים לה', כך כל חייו של הרב חרל"פ היו כמיהה להידבק ברבו. (מקור: מתוך ספרי הרב)

"דבקותו של הרב חרל"פ ברב קוק" - במלואו, בלשונו של הרב אבינר: דבקותו של הרב חרל"פ ברב קוק לא נבעה מחסרון, אלא מגדלותו שלו בתורה ובעבודת ה', שקדמה לפגישתם. (מקור: מתוך ספרי הרב)

האגרות

כרך א', אגרת מ: לבנו הרצי"ה: ימסור לרב חרל"פ שהרב קוק מאשר את עיסוקו בהדפסת כתבי רבו, הרב צבי מיכל שפירא, אבל שיזהר מאוד בבריאותו.

"שישמור מאד מאד את בריאותו"

כרך א', אגרת עג: הסכמה לחוברת מכתבי הרב צבי מיכל שפירא שהוציא הרב חרל"פ, עם תולדותיו. דרך הפרישות והסיגופים של רבו מתאימה רק ליחידים, ולבני הדור עדיף לימוד קבוע של פנימיות התורה בשמחה.

"וכאשר זכה כת"ר להיות מתלמידיו הנאמנים, ומשותי בצמא את דברי קדשו"

כרך א', אגרת פח: ברכת שנה טובה: לעבוד את ה' רק בשמחה, ולא להכביד על עצמו יותר מכוח בריאותו.

"ויפה שעה אחת של תורה ועבודה במנוחה מאהבה מכמה ימים של קדרות"

כרך א', אגרת רנט: הרב קוק רוצה לייסד ביפו חבורה של צעירים מוכשרים, ומבקש מהרב חרל"פ שמות של צעירים מתאימים.

"שאזכה ליסד איזה קיבוץ של צעירים בעלי כשרון פעה"ק"

כרך א', אגרת שכ: הרב קוק אינו מקפיד עליו על מחלוקת בהלכה (בעניין השמיטה {{parshiyot/shmita-5670}}), ומקבל את העלבונות באהבה. הוא מבקש שהרב חרל"פ לא יינזק בגלל שהוא מגלה ברבים את אהבתם.

"במה שהוא מגלה לרבים את קישור נפשותינו ואהבתנו הנאמנה"

כרך א', אגרת שלא: ברכה על כניסתו לרבנות שכונת שערי חסד בירושלים.

"ברוך יהי' בבאו למשרת הרבנות בעדת קודש"

כרך ב', אגרת שלז: תנחומים על פטירת אמו: בשמחת התורה מתעלה האדם מעל האבל, ואשרי אמו שהשאירה בן יגע בתורה.

"ואשרי יולדתו שהניחה בן יגע בתורה ביראת ד' מנעוריו"

כרך ב', אגרת שסד: הסכמה להדפסת חליפת המכתבים ביניהם ב"המוריה", אם יש בזה תועלת.

"ע"ד הדפסת חליפות המכתבים ב"המורי"", אין מצדי שום מניעה"

כרך ב', אגרת שעח: על "אגרת התשובה": הביטחון בתשובה, השלווה והשמחה אינם מפרים את היראה. והערות על הנבואה, על השגת האלוהות ועל טעמי המצוות.

"עד כמה להנמיך רזי עולם והיכן הוא הגבול של "למכסה עתיק""

כרך ב', אגרת שפ: אין לו שום קפידה עליו. הרב קוק מבקש שיבחן צעירים שיבואו אליו וימסור לו את התרשמותו.

"ותמיהני איך תעלה על דעתו היקרה שמצדי תהי' איזה קפידא נגד ידיד לבבי"

כרך ב', אגרת תטז: הרב קוק מתפעל מהחוברת שהוציא הרב חרל"פ (ככל הנראה "הד החיים הישראלים"), ומחזק אותו מול ההתנגדות שתבוא.

"רסיסי-טל הללו ראשית תחיה הם לצמאי ישועת אמת"

כרך ב', אגרת תיח: ניחומים על הפגיעות שסבל בגלל החוברת: המתרחקים מפנים מקום לאור. ועם זאת אין למעט באהבה ליראי ה'. עליו לשמור על בריאותו ולא להתעצב.

"חלילה לנו למעט אף בכל-שהוא את קשר-האהבה לכל יראי-ד' וחושבי שמו"

כרך ב', אגרת תכד: ברכה על שהחל לומר שיעורים קבועים לבחורים בישיבת "עץ חיים".

"שהחל להגיד שעורים קבועים, לפני בחורי חמד ב"עץ חיים""

כרך ב', אגרת תלד: לגבאי ישיבת "עץ חיים": תודה וברכה על מינוי הרב חרל"פ לראש ישיבת בחורי החמד.

"במנותם את איש המעלה, טהר-הלב המלא דעת קדושים ויראת ד' טהורה"

כרך ב', אגרת תנו: על נפילות הרוח: אצל השרידים העצבות באה כדי להאיר כוחות חיים נפולים, כמו נר במרתף אפל, ומיד חוזרת לשמחה.

"והמגע הירוד הזה דומה ממש למכניס נר במרתף אפל בתחתיות-ארץ"

כרך ב', אגרת תקמ: על הארת קדושת השבת בימי החול, ועל דחיית מחשבות העצב והפחד.

"וכל רעיון של עצבון ופחד, וכל מיני סיגים, זורקים אותם על ראש השעיר"

כרך ב', אגרת תקנב: לרב ישראל פורת, על תוכנית מבוא לתלמוד: גם הרב חרל"פ העיר על העניין, ומה טוב אם ייתן מרוחו על העבודה.

"גם הוא העיר ע"ד ענין זה במכתב. מה טוב הי' אם יתן הוא שי' מרוחו על עבודת קודש זו"

כרך ב', אגרת תקסב: לבנו הרצי"ה: הרב קוק חושש להזמין את הרב חרל"פ לרחובות בגלל צפיפות הדירה ומה יאמרו, אף שחברתו היא לו מנוחה.

"אף שבאמת חברתו שי' היא לי עידון ומנוחה פנימית"

כרך ב', אגרת תקסט: לבנו הרצי"ה: הרב קוק מצטער על מכתב הרב חרל"פ, שכתב שעניין הנסיעה נוגע לבריאותו, אחרי שבקושי השיבו לבריאות.

"הנני מצטער מאד ממכתב ידידנו הרי"מ חרל"פ שליט"א, שכותב שהדבר נוגע לבריאותו"

כרך ב', אגרת תקצד: לרב י' לוי: הדרכה בעבודת ה', ובסופה הוראה להתייעץ תמיד עם הרב חרל"פ.

"התיעצו תמיד עם האדם ביקר קודש הרי"מ חרל"פ שליט"א"

כרך ב', אגרת תרד: ברכת שנה טובה נלהבת לרב חרל"פ ולמשפחתו.

"ומעינותיו הברוכים יפוצו חוצה להחיות עם רב"

כרך ב', אגרת תרמג: תפילה וחיזוק בעת מחלת אחיו, הרב אברהם יצחק חרל"פ.

"חביב לבבי, אין די באר צער נפשי, מצער חביבי בדבר מחלת אחיו היקר"

כרך ב', אגרת תרמד: מוסדות כמו "תחכמוני" {{parshiyot/kodesh-vechol}} אינם מקור ההצלה, אלא הישיבות. שלוש דרכי חינוך לישוב. ולסיום: העצבות, העייפות ומורך הלב הם מידות אסורות.

"ששלשת דרכי חינוך עלינו לסכם"

כרך ב', אגרת תרסא: תנחומים על פטירת אחיו.

"גודר פרצות ישראל יגדור את הפרצה אשר פרץ ד'"

כרך ב', אגרת תרסג: חיזוק נוסף בצערו: הנשמה שיצאה ממאסר הגוף מתענגת על ה', והאבל ניתן לבני אדם רק מחולשת הכרתם.

"וצדיקיא איתניהו בכולהו עלמין בתר חייהון יתיר מבחייהון"

כרך ב', אגרת תרפט: ברכה לשבועות: על תורה שבכתב ושבעל פה ועל כבוד תלמידי חכמים.

"שחקר כבודם כבוד הוא התורה עצמה"

כרך ב', אגרת תשיד: מסנט גאלן {{parshiyot/st-gallen}}: מאת ה' היה להרחיקו מן הארץ. הוא דואג לתלמידי החכמים בירושלים בזמן המלחמה, וקורא להם לחזק זה את זה באהבה.

"להרחיקני מאדמת הקודש חמדת רוחי"

כרך ג', אגרת תשנג: מסנט גאלן, על צפיית הישועה: גובה הישועה תלוי בעומק מחשבת הקודש של האומה. הגאולה הבאה קמעא קמעא אינה חולשה אלא גבורה.

"לא חלישות-כח הוא זה מה שישועתם של ישראל היא קמעא-קמעא כי אם גבורת-גבורות"

כרך ג', אגרת תתעב: לבנו הרצי"ה מלונדון, ערב כינוס היסוד של "דגל ירושלים": התקבל מכתב מהרב חרל"פ.

"מענין בתוכנו הטהור והמקודש הראוי לטהור לב ובעל שפעת קודש שכמותו"

כרך ג', אגרת תתעו: מלונדון: "עוד לא פותח הסמדר, אבל עומד הוא להפתח". על "דגל ירושלים", ובקשה לדעת על בריאותו.

"עוד לא פותח הסמדר, אבל עומד הוא להפתח"

כרך ג', אגרת תתקט: על שלושת ענפי "הסתדרות ירושלים", ועל הישיבה העולמית שחייבת לקום בירושלים.

"הישיבה העולמית, מוכרחת היא להתיסד בירושלים"

כרך ג', אגרת תתקכג: לבנו הרצי"ה: הגיע מכתב גלוי מהרב חרל"פ על "דגל ירושלים".

"כתוב בסגנונו הספוג מתמצית שאיפותינו"

כרך ג', אגרת תתקלב: לבנו הרצי"ה: הרב חרל"פ מגזים בתוכניות המעשיות, והציע שהרב קוק יביא שש מאות תלמידים לישיבה.

"אבל הוא הולך בגדולות ביחס המעשים, יותר ממה שהמציאות מרשה כעת"

כרך ג', אגרת תתקלו: הרב קוק מצפה לבשורה על הלידה בביתו. התנועה הירושלמית תמתיק את מרירות החול שבציונות, ובית ישראל ייבנה על שני עמודים.

"בית ישראל יבנה על שני העמודים"

כרך ד', אגרת או: משא ומתן הלכתי בשאלת ספר תורה שבו הושלם השם בגרירה, ובעניין "הקדש טעות".

"כונת השם שהיא הידיעה שכותב שם קדוש"

כרך ד', אגרת אסג: לבנו הרצי"ה: הקנאים יצאו במכתבי פלסתר נגד "אורות", ובמיוחד נגד הקונטרס "טובים מאורות" של הרב חרל"פ.

"וביותר חרה להם על הקונט' טובים מאורות של חביבינו הרימ"ח שליט"א"

כרך ד', אגרת אסו: לרב נ"ש גרינשפאן: כתב הפלסתר נגד הרב קוק ונגד הרב חרל"פ בא מתוך קנאה.

"שהוא אחד השרידים אשר ה' קורא בדורנו"

כרך ד', אגרת אצט: לאדמו"ר מגור: תודה על השתדלותו להשכין שלום בין תלמידי החכמים, אחרי שהתקיפו את הרב קוק ואת הרב חרל"פ בגלל כתביהם.

"ומהם אשר שמו למטרה אותי ואת ידיד נפשי הרב הגאון הצדיק מוהרי"מ חרל"פ"

כרך ד', אגרת אקלח: לרב סובלק: בקשה לחזק את הכולל של מחוזם בירושלים, שבראשו עומד הרב חרל"פ.

"ובראשם כבוד רב רחימאי הגאון הצדיק המפורסם"

כרך ד', אגרת ארלז: מניו יורק: דברי הרב חרל"פ חיזקו אותו בנדודיו.

"והם הרהיבוני במקום נודי"

כרך ד', אגרת ארמו: מניו יורק, לבנו הרצי"ה: בנו של הרב חרל"פ, הרב מיכל, ביקר אצלו, ומצבו טוב.

"הי' אצלי בנוייארק בנו הרה"ג מיכל וכלתו שליט"א"

ראו גם

ספר אגרותיו של הרב חרל"פ אל הרב קוק, "הד הרים", שמקצתם מובאים בדברי הרב אבינר.

תולדות הרב חרל"פ. ("הרב יעקב משה חרל"פי", המכלול)

נוסח האגרות – עם ביאור

41 האגרות שבהן נזכר הרב חרל"פ, לפי סדר הכרכים, כל אחת עם התמצית שלה. הביאור משולב בתוך נוסח האגרות: בסוגריים מרובעים, באות קטנה ועל רקע תכלת. הוא אינו חלק מלשון האגרת

אגרות הראי"ה – כרך א' – אגרת מ

תמצית האגרת

תאריך ומקום: י"ג מרחשון תרס"ז - יפו **נמען:** בנו, צבי יהודה

הרב קוק מבקש מבנו הרצי"ה לכתוב לעיתים קרובות, ומייעץ לו ללמוד גם פלפול בספרי האחרונים, ולקבוע זמן מסודר למוסר ולעיון. הרב קוק מבקש לדון לכף זכות מי שמקל בכבודו. הרב קוק מעודד את ר' יעקב משה חרל"פ בהדפסת כתבי ר' צבי מיכל שפירא, אך מבקש שישמור על בריאותו. בסוף הרב קוק מסביר שאגדות חז"ל נכתבו כביטוי טבעי של חזיון הנפש, ולא לשם מגמה.

עיקרי הדברים

- הדרכה בלימוד: פלפול, מוסר ועיון.
- לימוד זכות על מי שפוגע בכבודו.
- טבען של האגדות.

נוסח האגרת עם ביאור

ב"ה[1], עה"ק[2] יפו תוב"א[3], י"ג מ"ח תרס"ז[4].

בני אהובי [הרצי"ה, שלמד אז בישיבה בירושלים] חמדת נפשי ולבבי שליט"א[5].

שמחתני בדבריך הנעימים ומאירים. מה מאד חפצתי לכתוב לך דברים ארוכים, אבל ידעת גם אתה מבלעדי את המניעה הרגילה. נא שלא לקמץ במכתביך היקרים, ולהרגיע רוחנו השוקק לדעת כמעט בכל יום משלומך וכל אשר לך.

כתוב נא את כל מהלך עניניך ופרטי לימודך, והרגל נא יקירי את עצמך ללמוד ולעיין ג"כ[6] לפעמים בדברי ספרי האחרונים בפלפול, כדי שתהי'[7] רגיל בסגנון החידוש שבהלכה כראוי בע"ה[8] ביושר ושכל טוב. וע"ד[9] לימוד ספרי מוסר ועיון, כמדומה שאיני צריך להעירך, הנך כבר רגיל בזה, ואקוה שלא תעזב את הרגילות הזאת, המביאה לכל טובה, רק שתקבע אותה בסדר יפה, שלא תבזבז כחות ולימודים ההלכיים יותר מהמדה. והשי"ת[10] ידריך אותך בדרכי יושר וצדק.

דר"ש[11] הר"א[12] מיכ"ז[13] שי'[14]. כן תדר"ש[15] הר"י[16] פורת שי' באה"ר[17].

וע"ד הרי"א[18] שי', תדינהו לכ"ז כמו שהנני דנו אני. כי לפי דעתו ודאי חושב הוא שיש תועלת או מצוה ח"ו[19] בהקלת ערכי, ואם הוא טועה בזה לפע"ד[20] אין ראוי להקפיד על שגגה. אקוה שלא יזיק לי זה מאומה, לא בחומריות ולא ברוחניות. ולשון הרמב"ם[21] באגרותיו הוא "המבקש להעלים מה שגלהו מוסיף לו גילוי". [מאגרות הרמב"ם] ב"ה הגיעו מכתבים מגדולים חשובים ע"ד[22] עק"ה[23] [ככל הנראה ספרו של הרב קוק "עקבי הצאן", שיצא לאור בתרס"ו] לטובה במעלה עליונה. יזכני נא השי"ת[24] למען שמו להגדיל תורה ולהאדירה, ולרומם את קרן ההגיון בפנימיותה של תוה"ק[25] לאמתתה, כדי לרומם עי"ז[26] קרן ישראל וקרן אה"ק[27] בכלל, שבזה תתרומם ג"כ קרנה של ירושלים עיר עז לנו. ישמח הר ציון תגלנה בנות יהודה. [תהלים מח, יב]

אם יזדמן לך לראות את הרי"מ[28] חרל"פ[29] שי' תדר"ש באה"ר, ותאשרהו בשמי ע"ד עסקו בהדפסת כ"ק[30] של הגה"צ[31] רצ"מ[32] [כתבי רבי צבי מיכל שפירא, מקובל ירושלמי, רבו של הרב חרל"פ, שנפטר בתרס"ו] ז"ל[33], אבל תעירהו שישמור מאד מאד את בריאותו, ולא ישליך מנגד את נפשו אפילו בשביל הדפסת ד"ת[34] הנ"ל[35] שאפשר לחדש חד"ת[36] בכל יום וא"א[37] להחזיר נפש אחת מישראל לעולם [מלשון הר"מ[38] בה' מילה]. [רמב"ם, הלכות מילה א, יח]

ע"ד הגדות הא"ר[39], ע"פ[40] רוב צפונות בהן שיטות שלמות ובקורת אדירה על כל הרע והכיעור שבמהלכי ע"ז[41] וכל אביזרהא, שדוקא בצאתם ממסגר צר ודחוק מאד של אגדה תמוהה הרבה תוכל להיות מוארת כל צרכה. וכך הוא טבע העיון של הדברים הנסתרים, אבל לא נכתבו מעולם דברים כאלה במגמה טנדנצית, להגיע על ידה לאיזה תכלית מכוונת, כשם שאין התפעליות שירית נכתבת לשם תכלית, כי"א כך היא הצורה הנפשית פנימה, ושירים שנכתבים לשם מגמה אין רוח השיר הטהור חל עליהם, וכמו-כן הגדות שנכתבות לשם כך הנן בכלל אגדות של דו-פי [כמו דו-פרצופין]. וכל תכנן של האגדות הטהורות והקדושות הנן העתקה נאמנה של חזיון הנפש בעולמה הפנימי, שזהו השפה שלה בטבע, והאמת המעשית יוצאת ע"פ קלסתר שלה ונותנת להחכמה את עבודתה, לכלול ולחבר את שני העולמות הללו יחד ביחודא שלים.

חזק בני ואמץ, חזק בתורה במוסר בד"א, ועל כולם ביראת ד' באמת ובאהבתו הנאמנה תגדל ותצליח בתורתו ית"ש[42], כנ"ה[43] ונפש אביך דבק באהבתך בכל לו"נ[44],

איה"ק

---

1. ב"ה - ברוך השם
2. עה"ק - עיר הקודש
3. תוב"א - תבנה ותכונן במהרה בימינו אמן
4. תרס"ז - השנה תרס"ז (1906/1907)
5. שליט"א - שיחיה לאורך ימים טובים אמן
6. ג"כ - גם כן
7. שתהי' - שתהיה
8. בע"ה - בעזרת השם
9. וע"ד - ועל דבר
10. והשי"ת - והשם יתברך
11. דר"ש - דורש שלום
12. הר"א - הרב רבי שם שמתחיל באות א (כגון אברהם / אליהו / אהרן / אליעזר) - הפירוש המדויק תלוי בשם האדם
13. מיכ"ז - שם אדם - דורש פענוח
14. שי' - שיחיה
15. תדר"ש - תדרוש שלום
16. הר"י - הרב רבי שם שמתחיל באות י (כגון יעקב / יצחק / יוסף / יהודה / ישראל) - הפירוש המדויק תלוי בשם האדם
17. באה"ר - באהבה רבה
18. הרי"א - הרב רבי שמות שמתחילים באותיות י, א (למשל: יעקב + אברהם) - הפירוש המדויק תלוי בשם האדם
19. ח"ו - חס ושלום
20. לפע"ד - לפי עניות דעתי
21. הרמב"ם - רבי משה בן מימון

22. ע"ד - על דבר
23. עק"ה - עיר הקודש
24. השי"ת - השם יתברך
25. תוה"ק - תורתנו הקדושה
26. עי"ז - על ידי זה
27. אה"ק - ארץ הקודש
28. הרי"מ - הרב רבי י... מ... (שם אדם)
29. חרל"פ - הרב יעקב משה חרל"פ (תלמידו של הרב קוק)
30. כ"ק - כבוד קדושת
31. הגה"צ - הגאון הצדיק
32. רצ"מ - ר' צבי מיכל (שפירא)
33. ז"ל - זכרונו לברכה
34. ד"ת - דברי תורה
35. הנ"ל - הנזכר לעיל
36. חד"ת - חידושי תורה
37. וא"א - ואי אפשר
38. הר"מ - הרב רבי שם שמתחיל באות מ (כגון משה / מאיר / מרדכי / מנחם / מיכל) - הפירוש המדויק תלוי בשם האדם
39. הא"ר - האליה רבה
40. ע"פ - על פי
41. ע"ז - עבודה זרה
42. ית"ש - יתברך שמו
43. כנ"ה - כנפשו היקרה
44. לו"נ - לב ונפש

אגרות הראי"ה – כרך א' – אגרת עג

תמצית האגרת

תאריך ומקום: אייר תרס"ז - יפו **נמען:** הרב יעקב משה חרל"פ

הסכמה לחוברת מכתבים של הרב צבי מיכל שפירא, שהוציא תלמידו הרב חרל"פ, עם תולדותיו. הרב קוק משבח את קדושתו, ענוותו וגדלותו בהלכה ובאגדה. הרב קוק מזהיר שדרך הפרישות והסיגופים שלו מתאימה רק ליחידים שכבר הגיעו לאור עליון של אהבה ושמחה בעבודת ה' (על פי הכוזרי). לשאר הדור עדיף לבנות את הכוח הנפשי בלימוד קבוע של פנימיות התורה, בשמחה ובאהבה.

עיקרי הדברים

- פרישות וסיגופים - למי הם מתאימים.
- לימוד פנימיות התורה בשמחה.
- הסכמה לכתבי הרב צבי מיכל שפירא.

נוסח האגרת עם ביאור

ב"ה[1], עה"ק[2] יפו ת"ו[3], (אייר תרס"ז[4]). [(1907)]

ישאו הררי קודש שלום רב, בריות גופא ונהורא מעליא, לכבוד ידידי הרב הגדול בתורה ויראה, טהר לב וזך רעיון, מו"ה[5] יעקב משה שליט"א[6] חרל"פ[7]. [הרב יעקב משה חרל"פ, לימים מתלמידיו הקרובים של הרב קוק]

שחרני כת"ר[8] להסכים על מעשהו הטוב, אשר החל לעשות, לתן שם עולם, להאי נהורא יקירא ועילאה, אשר האיר בעיר קדשנו ירושלים ת"ו, כבוד הרב הגאון הקדוש והטהור מוהר"ר[9] צבי מיכל [הרב צבי מיכל שפירא, מקובל וצדיק ירושלמי, רבו של הרב חרל"פ] זצ"ל[10], שעלה למנוחות בשנה העברה, ונגנז האור הגדול, לדאבון לב כל אשר זכו, אם מעט ואם הרבה, להנות מאורו. וכאשר הגאון הצדיק הלזה היה אור גנוז וסתום, כי כל מעיניו שם, כל ימי חייו עלי אדמות, להיות מצניע לכת בענוה, הגדולה מכולן, [על פי מיכה ו, ח ("והצנע לכת") ועבודה זרה כ: "ענוה גדולה מכולן"] אשר על כן רובי תורתו, בעומקה של הלכה ובאוצר חיים של גנזי תורה באגדה ויראה, הנם חתומים ומונחים בכתב יד קודש, ולא ראו אור הדפוס. וכאשר זכה כת"ר להיות מתלמידיו הנאמנים, ומשותי בצמא את דברי קדשו, הוא היודע שכמהה מאד נפשו של אותו צדיק ז"ל[11], שיאירו דבריו המאירים לאמתה של תורה ויראה על פני תבל, ע"כ[12] קבל עליו את העבודה הקדושה, לסדר כתבי קודש אלה, חמדה גנוזה, ולהשתדל בהדפסתם, לזכות את הרבים ולהחיות לדורות עולם את שם הארי החי, הגאון החסיד המחבר זצ"ל. והנה מי לא ירגיש ויחוש את כל הטוב, אשר יעשה בזה כת"ר בישראל, להוסיף אורות חדשים, מאירי עינים, באור תורת אמת, שיצאו מפי קדוש עליון בקדושה, בטהרה, ביראה, באהבה, בענוה ובחסידות. אשרי חלקו, שזכה להתדבק בטהור וקדוש, ולהתבסם מריח בשמים של קדושת חקל תפוחין קדישין, ["שדה התפוחים הקדושים", כינוי בזוהר לשכינה] של תורת אמת לשמה, הנובעת ממעין חיים של צדיק כביר הגאון הקדוש זצ"ל. והנה הקדים להוציא לאור דבר קטן, לפתח פתח ביראת ד' ראשית דעת, [על פי משלי א, ז] מכתבים אחדים שכתב הצדיק ז"ל למיודעיו, שמבין שורותם יצהירו עומק דעת, יראה ואמונה, קדושה, אהבה וענוה,

כל חמדת קודש לתורה ולעבודת ד' באמת. גם עטר את החוברת בדברי שכל ודעת, אשר רשם בהם בקצרה את תולדותיו של צדיק עליון זה זצ"ל, ברשימה קצרה מעט מהרבה, לתן איזה מושג לדור, להציץ בגדולת ערכו, ובקדושת יראתו, תורתו ועבודתו, באופן נאה ומתקבל, שיהיו מקובלים וערבים, כדי שיהיה אפשר גם לבני דורנו, וביותר לת"ח[13] הצעירים, העוסקים בתורה ובעבודה, לגשת אל הקודש, ולקלוט זוהר אור ממקור הקדוש והנורא העולה למעלה גבוהה, רם ונשא מאד. גם ע"ז[14] יודוהו כל ישרי לב וכל יראי ד', הצמאים לדברי קודש, והשואפים להשביר צמאם מאורם של צדיקים, יברכוהו ממקור לבבם על האוצר הטוב, הגנוז בחוברת הקטנה בכמותה הזאת, אשר הגיש לפניהם וזכות הרבים תהי'[15] תלוי' בו.

אף שמסופקים אנו מאד, אם ימצא לנו בדורנו, החלש בגופו ובנפשו, אנשים רבים אפי'[16] בין הנחשבים ליחידי הסגולה, אשר יוכלו לבור להם את דרך הקודש של אותו צדיק ז"ל, שעיקר דרך הפרישות, והסיגוף הנלוה עמה כפי מדתה, היא משובחת רק כפי אותה המדה של האורה העליונה של עונג ה', של זיו החכמה העליונה ושפע האהבה בתענוגים הנמשכת ובאה עם יראת ד' האמתית, יראת הרוממות הרצוי', הבאה ביחד עם החכמה והענוה, ע"י[17] העסק בתורה לשמה, בצירוף שמירת דרכי קנין תורה, שסדרו לנו חז"ל[18] הקדושים בפרק קנין תורה. [פרק ו של מסכת אבות, שבו מנויים ארבעים ושמונה דברים שהתורה נקנית בהם] והאור הזה העליון הממלא את הנשמה הפנימית עז וכח, זיו חיים וחדות אמת, הוא דוחה באורו הגדול את כל הדאגות והטרדות, ואת כל התביעות, של חיי החומר השפלים, שלב בני האדם מלא מהם, וצדיקים קדושי עליון כאלה, המועטים בעולם, הנה הנם מגיני הדור ומעמידי העולם כולו בזכותם, ומאורם לנו אור. וזה היה, כפי הנראה, שאיפתו ומגמת פניו של קדוש ד' הגאון החסיד ז"ל. אבל מי שלא גברו בחילו בקדושה עליונה כזאת, ולא עמלו בחכמתה של יראת ד' וקנין אהבה, וכל המדות הטובות שהן דרכי ד' באמת, המביאים לקרבתו ב"ה, בדבקות אמתית, אם יפנו להם אל צורת העבודה העליונה מצד מראה הפרישות הנראה ממנה, וירבו בתעניות וסיגופים, והלב ריק ומצטער על כל הסבל הרב אשר הניח עליו, לא יועילו מאומה, לא לנפשם ולא לדורם. ועליהם אמר "הכוזרי" במאמר שלישי סי'[19] א': "עם מיעוט החכמה הקנויה, והעדר החכמה ההיא הטבעית, מי שהכניס עצמו להנזר בפרישות, כבר הכניס עצמו ביסורין, וחולי נפשי וגשמי, ותראה עליו דלות החליים, ויהיו סבורים בני אדם שהיא דלות הכניעה והשפלות, וישוב נאסר מואס בחייו, מפני קיצתו במאסריו ומכאוביו, לא מתאותו לבדידות, ואיך לא יהי'[20] כן והוא איננו דבק באור אלקי שימצא בו צוות הנביאים, ולא הגיע לחכמות שמספיקים להתעסק בהם ולמצא עריבות בם". אמנם צדיק נשגב כהגאון הקדוש ז"ל, וביחוד על אדמת הקודש, ובעיר הקודש מקום גיא חזיון [על פי ישעיהו כב, א – כינוי לירושלים] ירושלים תובב"א[21], בנפשו הגדולה דרך על במתי עב, [על פי ישעיהו יד, יד] וכאחד החסידים הראשונים, אשר מנשרים קלו ומאריות גברו [על פי שמואל ב א, כג] לעשות רצון קונם וחפץ צורם, זכה לאור הקדושה והטהרה, לנעם נעימת מתיקת עבודת ה' הטהורה. ולמרות כל תעניותיו הרבות וסיגופיו, אשר ברוח ד' אשר עליו מצא את לבבו הקדוש ישר לצרפם אל החסידות האמתית, שהיתה שמורה וערוכה בנפשו הקדושה, הנה עמד טעמו בו, ביתרון גדול והפלא לעשות חיל בעומקה של הלכה, בכח נפלא בחריפות

ועומק הדעת בסברא זכה והרחבת הלב, מפני כי רוח ד' עמו ומשמיא זכו ליה להוסיף אומץ, בגבורה קדושה, מפני שהיו כל אלה ההדרכות משוערות לפי מדת עז הקדושה הפנימית ונעם ד' המעדנת לבב, שהיתה מתגברת בקרבו, ע"י עמל התורה והעבודה התדירה, וע"י[22] צירוף העסק הקבוע מדי יום ביומו בתלמוד היראה והמוסר ובחלק גנזי סתרי תורה של אור הזוהר וספרי חכמת האמת, שבהם הגה כל ימיו, שכל אלה הרחיבו את דעתו וקדשו את נשמתו, ויעטרוהו בתפארה ובאזר גבורה.

ע"כ אנחנו חלושי המזג, נגועי הטיול ומוכי הבטלה, כשנשתוקק להתרומם מעט משפלותנו לארח חיים למעלה למשכיל, [על פי משלי טו, כד] להתדמות, כפי היכולת המצערה, לצדיקי אמת, ע"י הלמוד ממעשיהם ותולדותיהם, מדבריהם שהם הם זכרונם לעד, - ראשית מעשינו צריכה להיות להאיר עלינו באבוקת אור הדעת, להיות קבועים בהיכל הקודש של חכמת תלמודה של תורת היראה והעבודה, מפי סופרים ומפי ספרים, ולהשתדל לעלות ממדרגה למדרגה, בשכל טוב ובנעם מדות יקרות ומקובלות, למצא חן ושכל טוב בעיני אלקים ואדם, להברות את גופנו החלש והנדכא, ולהחיות את רוחנו הכהה והנדאב, באור שמחת חסד עליון, הזרוע באור תורה בכלל, והמפולש וגלוי ביותר בזוהר הפנימי של תורת אמת, בחכמת היראה והעבודה, בין בצדדיה הגלויים לשכל האדם, המצויים בכל ספרי העבודה והנלוים אליהם, מגדולי דור ודור, ובין, וביותר, בצדדים הכמוסים והחבויים, המתגלים כמציץ מן החרכים [על פי שיר השירים ב, ט] לכל אשר נדבה רוחו לקרבה אל הקודש, לדרוש ד' ועזו, לא בדרך ארעי, כ"א[23] בקביעות וסידור מדי יום ביומו, "תמידים כסדרם", [מתפילת מוסף] עד אשר יערה עלינו רוח ממרום, [על פי ישעיהו לב, טו] ואור שלוה פנימית ושמחת אמת, בחדות אור תורה ועבודה תמה, תאיר בלבנו. ואז נמלא כח ועז, עד אשר אם נמצא נכון, בדעה מיושבת, לצרף אל דרכנו איזה ענין של פרישות וסיגוף, יהי' כפי המדה והמשקל של שקל הקודש, שלא יפעל כי-אם לטובה על מצב הגוף והנשמה יחד, וחן עליון והוד תפארת אור תורה יגיה תמיד לנו כל מחשכים, ובכל אשר נפנה נשכיל ונצליח, ומעינות מים חיים של תורת אמת בגמרא וסברא, בהלכה ואגדה, בדרכי שלום ואהבה, באהבת ישראל ואהבת ארץ חמדה, אשר עיני ד' אלקינו בה תמיד, [על פי דברים יא, יב] וחמדת כל ישראל אליה, ישטפו ויעברו כל משכיות לב, [על פי תהלים עג, ז: "עברו משכיות לבב"] ומנחל מלא חכמה וקדושת אמת של קדושי עליון, קמאי ובתראי, ומהם ממי פלג מלא אורה של חכמת וקדושת הגאון הקדוש המחבר ז"ל, נשתה לרויה להשיב נפש, ונזכה להיות ממזכי רבים, ולהרים בכבוד קרן תורת ד' תמימה, וקרן הוגיה ועמליה בטהרה על אדמת הקודש, לעיני כל חי, ויתקדש שמו הגדול ב"ה על ידנו מהר קדשו סלה.

וזכות הגאון החסיד המחבר ז"ל יעמד לכת"ר[24], וכל המסייעים להפיץ אור תורתו וקדושתו בעולם, להוסיף להם שנות חיים טובים ואור שמחת ד' ונעמו, בהצלחת אמת ובאור ישע ופדות עולמים. ונזכה לראות באור ד' על ציון, בשיבת בניה לתוכה בשמחה, וקרנות צדיקים תרוממנה בירושלים עיה"ק[25], ובצמיחת קרן ישועה, ישמח לב מבקשי ד' ויחי לבבם לעד.

כנה"י[26] ונפש המדבר לכבוד תורת אמת וקדושת צדקת הגאון הקדוש זצ"ל, שהופיעה בהר הקודש קדוש משכני עליון,

הק' אברהם יצחק הכהן קוק

עבד לעם קדוש על אדמת הקדש פה עה"ק יפו והמושבות תובב"א.

---

1. ב"ה - ברוך השם
2. עה"ק - עיר הקודש
3. ת"ו - תבנה ותכונן
4. תרס"ז - השנה תרס"ז (1906/1907)
5. מו"ה - מורנו הרב
6. שליט"א - שיחיה לאורך ימים טובים אמן
7. חרל"פ - הרב יעקב משה חרל"פ (תלמידו של הרב קוק)
8. כת"ר - כבוד תורתו
9. מוהר"ר - מורנו הרב רבי
10. זצ"ל - זכר צדיק לברכה
11. ז"ל - זכרונו לברכה
12. ע"כ - על כן
13. לת"ח - לתלמידי חכמים
14. ע"ז - על זה
15. תהי' - תהיה
16. אפי' - אפילו
17. ע"י - על ידי
18. חז"ל - חכמינו זכרונם לברכה
19. סי' - סימן
20. יהי' - יהיה
21. תובב"א - תבנה ותכונן במהרה בימינו אמן
22. וע"י - ועל ידי
23. כ"א - כי אם
24. לכת"ר - לכבוד תורתו
25. עיה"ק - עיר הקודש
26. כנה"י - כנפשו היקרה

אגרות הראי"ה – כרך א' – אגרת פח

תמצית האגרת

תאריך ומקום: ערב ראש השנה תרס"ח - יפו **נמען:** הרב יעקב משה חרל"פ

ברכת שנה טובה. הרב קוק מבקש מהרב חרל"פ לעבוד את ה' רק בשמחה, בלי עצבות, ולא להכביד על עצמו יותר מכוח בריאותו: "יפה שעה אחת של תורה ועבודה במנוחה מאהבה מכמה ימים של קדרות".

עיקרי הדברים

- עבודת ה' בשמחה.
- שמירת הבריאות.

נוסח האגרת עם ביאור

ב"ה[1], עה"ק[2] יפו ת"ו[3], ער"ה[4] לשנת תרס"ח[5].

ידי"נ[6] הרב הגדול בתוי"ר[7] מוהרי"מ[8] חרל"פ[9] שליט"א[10], וכא"ל[11] לברכה, עם צדיקים גמורים יכתבו ויחתמו לאלתר לחיים טובים ונעימים ליום הזכרון הבעל"ט[12].

באה"ר[13] אברך את כת"ר[14] ידי"נ שימלא ד' משאלות לבבו לטובה. ולמע"ה[15] שתהי'[16] עבודתו רק בשמחה, בלא שום עצבות ודאגה כלל וכלל. לנו יושבי חבל הנעים, וק"ו[17] יושבי עיה"ק[18], ראוי לשמח בעושנו ב"ה ביותר, ולעורר ע"י[19] שמחתנו שמחת ד', בכל כלל ישראל מלבם של ישראל. ולמע"ה שלא להכביד עליו שום דבר יותר מכח הבריאות, כי זאת היא רק עצת היצר, ולא אותי קראת וגו'[20], [על פי ישעיהו מג, כב] כ"א[21] לתן מרגע לגוף והרחבה לנפש, ויפה שעה אחת של תורה ועבודה במנוחה מאהבה מכמה ימים של קדרות. והשי"ת[22] יחדש עלינו שנת אורה ושמחה מהר קודש סלה, כנה"י[23] ונפש ידי"ע[24] מברכו באה"ר,

איה"ק[25] הנ"ל[26]

---

1. ב"ה - ברוך השם
2. עה"ק - עיר הקודש
3. ת"ו - תבנה ותכונן
4. ער"ה - ערב ראש השנה
5. תרס"ח - השנה תרס"ח (1907/1908)
6. ידי"נ - ידיד נפשי
7. בתוי"ר - בתורה ויראה
8. מוהרי"מ - מורנו הרב רבי שמות שמתחילים באותיות י, מ (למשל: יעקב + משה) - הפירוש המדויק תלוי בשם האדם
9. חרל"פ - הרב יעקב משה חרל"פ (תלמידו של הרב קוק)
10. שליט"א - שיחיה לאורך ימים טובים אמן
11. וכא"ל - וכל אשר לו
12. הבעל"ט - הבא עלינו לטובה
13. באה"ר - באהבה רבה
14. כת"ר - כבוד תורתו
15. ולמע"ה - ולמעלה

16. שתהי' - שתהיה
17. וק"ו - וקל וחומר
18. עיה"ק - עיר הקודש
19. ע"י - על ידי
20. וגו' - וגומר (וכן הלאה בפסוק)
21. כ"א - כי אם
22. והשי"ת - והשם יתברך
23. כנה"י - כנפשו היקרה
24. ידי"ע - ידידו עוז
25. איה"ק - אברהם יצחק הכהן קוק (חתימת הרב)
26. הנ"ל - הנזכר לעיל

אגרות הראי"ה – כרך א' – אגרת רנט

תמצית האגרת

תאריך ומקום: ג' שבט תר"ע - יפו **נמען:** הרב יעקב משה חרל"פ

הרב קוק מתכוון לייסד ביפו 'קיבוץ' של צעירים מוכשרים, כדי להדריכם ביראת שמים, בלימוד ישר ובהשפעה בחן ובכבוד. בינתיים אפשר לקבל ארבעה בחורים, והרב קוק מבקש מהרב חרל"פ שמות של צעירים מתאימים.

עיקרי הדברים

- ייסוד חבורת צעירים מוכשרים ביפו (ראשית הישיבה).
- בקשה להמלצות על תלמידים.

נוסח האגרת עם ביאור

ב"ה[1], עה"ק[2] יפו ת"ו[3], ג' שבט תר"עין.

שלו'[4] וברכה לעד לכבוד ידיד לבבי הרה"ג[5] הנחמד אוצר תוי"ר[6] מוהריי"מ[7] חרל"פ[8] [הרב יעקב משה חרל"פ, תלמידו וידידו של הרב קוק] שליט"א[9]. יברך ד' חילו וכא"ל[10] ויאושר בארץ חיים בכט"ס[11].

יקרת מכתב ידי"נ[12] כת"ר[13] שי'[14] הגיעני. ויה"ר[15] שימלא ד' כל משאלות לבו הטהור לטובה, וישיג תמיד אך טוב וחסד, ששון ושמחת לבב, וברכת ד' תהי'[16] על נוהו תמיד.

אחלה בזה מאת כבוד אהובי. כאשר תקותי לשמו ית'[17] שאזכה ליסד איזה קיבוץ של צעירים בעלי כשרון [ייסוד הישיבה ביפו] פעה"ק[18], כדי להדריכם בדרך ד', ביראת-שמים אמיתית, בסדר לימוד ישר, ובהכשר להיות משפיעים השפעת קודש בדרך של יושר לב, אומץ רוח ושלוה פנימית וחן וכבוד בהליכות החיים. ולעת עתה נוכל לקבל בעה"י[19] ארבעה בחורים, אם ימצאו מוכשרים כראוי. ובצירוף עם אחדים מוכשרים שישנם עמנו באיזה ערך עכ"פ[20] יהי'[21] יסוד לכינוס הקודש בחסד עליון ב"ה. הנני פונה בזה לכבוד ידי"נ, שאם לא ימנעוהו מניעות, מצד המצב וכיו"ב[22], יכתב נא לי שמותיהם. של איזה צעירים מוכשרים, אשר ידעם, וביחוד אם הם מרוצים לבא, ונראה להוציא את הדבר מכח אל הפועל בעה"י, וזכות הרבים יהי' תלוי בכת"ר[23].

אחתום בברכה וכ"ט[24], כנה"ר[25] ונפש ידי"ע[26] דוש"ת[27] באה"ר[28].

הק' אברהם יצחק ה"ק

1. ב"ה - ברוך השם
2. עה"ק - עיר הקודש
3. ת"ו - תבנה ותכונן
4. שלו' - שלום
5. הרה"ג - הרב הגאון
6. תוי"ר - תורה ויראה
7. מוהריי"מ - מורנו הרב רבי שמות שמתחילים באותיות י, מ (למשל: יעקב + משה) - הפירוש המדויק תלוי בשם האדם

8. חרל"פ - הרב יעקב משה חרל"פ (תלמידו של הרב קוק)
9. שליט"א - שיחיה לאורך ימים טובים אמן
10. וכא"ל - וכל אשר לו
11. בכט"ס - בכל טוב סלה
12. ידי"נ - ידיד נפשי
13. כת"ר - כבוד תורתו
14. שי' - שיחיה
15. ויה"ר - ויהי רצון
16. תהי' - תהיה
17. יתי' - יתברך
18. פעה"ק - פה עיר הקודש
19. בעה"י - בעזרת השם יתברך
20. עכ"פ - על כל פנים
21. יהי' - יהיה
22. וכיו"ב - וכיוצא בזה
23. בכת"ר - בכבוד תורתו
24. וכ"ט - וכל טוב
25. כנה"ר - כנפשו הרמה
26. ידי"ע - ידידו עוז
27. דוש"ת - דורש שלומו ותורתו
28. באה"ר - באהבה רבה

אגרות הראי"ה – כרך א' – אגרת שכ

תמצית האגרת

תאריך ומקום: ו' מנחם אב תר"ע **נמען:** הרב יעקב משה חרל"פ

הרב קוק מרגיע את חרל"פ שאינו מקפיד עליו. חיזוק בית הדין בירושלים חשוב, ומחלוקת בהלכה אינה פגיעה בכבוד. הרב קוק מקבל את העלבונות באהבה, כי ההוראה בשמיטה דומה לנזיר: אף שהמצווה גדולה מן החטא, צד החטא צריך כפרה. הרב קוק מבקש מחרל"פ שלא יגרום לעצמו נזק בגלוי אהבתם בפומבי.

עיקרי הדברים

- אין קפידה על חרל"פ.
- מחלוקת אינה פגיעה בכבוד.
- העלבונות ככפרה על 'צד החטא' שבהוראה.

נוסח האגרת עם ביאור

ב"ה[1], ו' מנ"א[2] תרעי"ן.

כ'[3] ידי"נ[4] הרה"ג[5] היקר ונעלה אוצר תוי"ר[6] מוהרי"מ[7] חרל"פ[8] [הרב יעקב משה חרל"פ, מתלמידיו הקרובים של הרב קוק בירושלים] שליט"א[9], שלו'[10] וברכה באה"ר[11].

היום הגיעני מכתבו הגלוי, ומאד אני מצטער על צער נפשו היקרה, שחושב שאקפיד עליו [על רקע מחלוקת השמיטה של תר"ע, שבה עמדו רבני ירושלים נגד הוראת הרב קוק] ח"ו[12]. ידענא בכת"ר[13] שכל מעשיו לש"ש, ואיך אפשר להקפיד עליו, אפי'[14] אם יהי'[15] איזה דבר נגדי. ובפרט שענין חיזוק הבד"צ[16] בעיקו"ת[17] ירושת"ו[18] הוא ענין נחוץ מאד, ואם הי'[19] אפשר לי הייתי מראשי המוחים נגד הקמים עליהם להשפיל כבודם. ומה ענין חילוק דיעות בענין הלכה לפגיעת כבוד. וצר לי מאד שיצא הדבר חוץ מתחומו.

ובמה שנוגע אלי, הנני ת"ל[20] מרוצה בכל דבר של עלבון, אפילו מצד המתכוונים להקניטני, וביחוד שההוראה הכבדה הזאת דומה היא לת"ח[21] בשבת, ולנזיר, לד, תוס'[22] (תענית יא ועוד), [המתענה והנזיר נקראים "חוטאים" אף שעשו מצוה (תענית יא)] דאע"פ[23] שהמצוה לדעתי היא גדולה הרבה מן החטא שיש כאן, מ"מ[24] צד החטא צריך כפרה. ויה"ר[25] שיהי'[26] עינוי-נפש זה לכפרה, וישאר כח המצוה של הגדלת ישוב אה"ק[27], בשעת רצון של צמיחת קרן ישועה לעם ד', בכל אורו וקדושתו, להגן בכחו על כללות גוי קדוש, לברך את כל מעשי ידיהם על אדמת הקודש ולרומם קרן ישועה במהרה.

בכלל אבקש מאד את כ' ידי"נ שי'[28], שלא יגרום לעצמו שום צער, וק"ו[29] שום היזק כ"ד ח"ו, במה שהוא מגלה לרבים את קישור נפשותינו ואהבתנו הנאמנה, בעת שרבו צרי בעוה"ר[30], "טובים דודיך מיין", [שיר השירים א, ב] שהקול קשה לו. וצור ישראל יגלה לנו מהרה אור גאולתו וחדות קדשו, ובירושלים ננחם כולנו, כי ידבר שלו' אל עמו ואל חסידיו, כנה"י[31] ונפש מצפה לתשועת ד' מבין המצרים. ידי"ע[32],

הק' אברהם יצחק ה"ק

1. ב"ה - ברוך השם
2. מנ"א - מנחם אב
3. כ' - כבוד
4. ידי"נ - ידיד נפשי
5. הרה"ג - הרב הגאון
6. תוי"ר - תורה ויראה
7. מוהרי"מ - מורנו הרב רבי שמות שמתחילים באותיות י, מ (למשל: יעקב + משה) - הפירוש המדויק תלוי בשם האדם
8. חרל"פ - הרב יעקב משה חרל"פ (תלמידו של הרב קוק)
9. שליט"א - שיחיה לאורך ימים טובים אמן
10. שלו' - שלום
11. באה"ר - באהבה רבה
12. ח"ו - חס ושלום
13. בכת"ר - בכבוד תורתו
14. אפי' - אפילו
15. יהי' - יהיה
16. הבד"צ - הבית דין צדק
17. בעיקו"ת - בעיר קודשנו ותפארתנו
18. ירושת"ו - ירושלים תבנה ותכונן
19. הי' - היה
20. ת"ל - תודה לא-ל
21. לת"ח - לתלמידי חכמים
22. תוס' - תוספות
23. דאע"פ - דאף על פי
24. מ"מ - מכל מקום
25. ויה"ר - ויהי רצון
26. שיהי' - שיהיה
27. אה"ק - ארץ הקודש
28. שי' - שיחיה
29. וק"ו - וקל וחומר
30. בעוה"ר - בעוונותינו הרבים
31. כנה"י - כנפשו היקרה
32. ידי"ע - ידידו עוז

אגרות הראי"ה – כרך א' – אגרת שלא

תמצית האגרת

תאריך ומקום: כ"ה אלול תר"ע - יפו **נמען:** הרב יעקב משה חרל"פ

ברכה לחרל"פ על כניסתו לרבנות שכונת שערי חסד בירושלים, ולקהילה שזכתה ברב צדיק וישר.

עיקרי הדברים

- ברכה על רבנות שערי חסד.

נוסח האגרת עם ביאור

ב"ה[1], עה"ק[2] יפו ת"ו[3], כ"ה אלול תרע"ן.

ירום ונשא וגבה, עצמה ירבה וכחול ימים ירבה, ובספר חיים טובים ואוי"ט[4] יכתב ויחתם לאלתר עם צדיקים גמורים, כבוד ידידי וחביבי הרב המאוה"ג[5] אוצר תוי"ר[6] מו"ה[7] יעקב משה חרל-פ [הרב יעקב משה חרל"פ, שנבחר אז לרבה של שכונת שערי חסד בירושלים] שליט"א[8], רב לק' שערי חסד בעיקו"ת[9] ירושלים ת"ו[10], וכא"ל[11] כולם יפקדו לטובה ולברכה, וכל מסעדיו ותומכי ימינו כולם יעמדו על הברכה, בסשצ"ג[12] בכט"ס[13], מז"ט[14].

בשמחת לבבי על בשורה טובה, כי תל"י[15] קמה עצת ד' ונוצר תאנה יאכל פריה, [משלי כז, יח] ויעמוד חי לאוי"ט[16] דשן ורענן על משמרת הקודש בהר הקודש, עד יחודש שיר חדש בחידוש הקודש והמקדש, בהופיע עיר וקדיש [דניאל ד, י] במרום הררי קודש.

ברוך יהי'[17] בבאו למשרת הרבנות בעדת קודש, וברוכים יהיו כל הנהנים לאור תורתו ויראתו. יהי נועם ד' עליו ועליהם, ותיכף לת"ח[18] ברכה להם וכא"ל, ואשרי חלקם שנפל בגורלם, גורל הצדיקים, גבר בגובריו, טהר לב וישר דרך, גבר דכולא בי' בתורה וביראת ד' טהורה ובמדות תרומיות ככת"ר[19] שליט"א.

ימסור נא כבוד אהובי שי'[20] את דברי ברכתי אלה, היוצאים ממעמקי לבבי, לעדת קודש ברוכי ד' החונים על דגלו. והי'[21] זה שלו'[22] וברכות לעד מציון ומקודש, כנפשו היקרה ונפש אוהבו הנאמן, מצפה צביונו ותפארתו ברב עז וחדות ד', חותם בברכת השנים באה"ר[23],

הק' אברהם יצחק ה"ק

1. ב"ה - ברוך השם
2. עה"ק - עיר הקודש
3. ת"ו - תבנה ותכונן
4. ואוי"ט - ואורך ימים טובים
5. המאוה"ג - המאור הגדול
6. תוי"ר - תורה ויראה
7. מו"ה - מורנו הרב
8. שליט"א - שיחיה לאורך ימים טובים אמן

9. בעיקו"ת - בעיר קודשנו ותפארתנו
10. ת"ו - תבנה ותכונן
11. וכא"ל - וכל אשר לו
12. בסשצ"ג - בספרן של צדיקים גמורים
13. בכט"ס - בכל טוב סלה
14. מז"ט - מזל טוב
15. תל"י - תודה לא-ל יתברך
16. לאוי"ט - לאורך ימים טובים
17. יהי' - יהיה
18. לת"ח - לתלמידי חכמים
19. ככת"ר - ככבוד תורתו
20. שי' - שיחיה
21. והי' - והיה
22. שלו' - שלום
23. באה"ר - באהבה רבה

אגרות הראי"ה – כרך ב' – אגרת שלז

תמצית האגרת

תאריך ומקום: כ"ט תשרי תרע"א - יפו **נמען:** הרב יעקב משה חרל"פ

מכתב תנחומים לחרל"פ על פטירת אמו. הרב קוק מחזקו לשלוט ביגון: כל יהודי שקרבת ה' מעודדת אותו מתעלה כמו כהן גדול מעל האבל. ההורים שבצרור החיים שמחים בשמחת בניהם בתורה, ואשרי אמו שהשאירה בן יגע בתורה.

עיקרי הדברים

- תנחומים על פטירת האם.
- שמחת התורה מעל האבל.
- האם שמחה בבנה.

נוסח האגרת עם ביאור

ב"ה[1], עה"ק[2] יפו ת"ו[3], כ"ט תשרי תרע"א[4].

מנחם ציון וירושלים, ינחם בברכת שמים, את כבוד ידי"נ[5] וחביבי, הרב המאוה"ג[6] עדיו לגאון ותפארת בתו"י[7], מו"ה[8] יעקב משה חרל"פ[9] [הרב יעקב משה חרל"פ, תלמידו וידידו של הרב קוק] שליט"א[10], רב לקה"ק[11] שערי חסד [רבה של שכונת שערי חסד בירושלים] בעיקו"ת[12] ירושת"ו[13],

היום הגיעה לאזני השמועה המדאיבה לב, כי נלקח מכת"ר[14] ידי"נ נזר תפארת אמו היקרה תנצב"ה[15].

איני צריך להודיע לכת"ר[16] ידי"נ שליט"א כי בצרתו לי צר ודאבון לבבו הטהור ידאיב לבבי ג"כ[17]. אמנם בטוח הנני בגבר חכם בעז כי[18] ידידי שי'[19], שידע ג"כ עת ומשפט לכל חפץ [קהלת ח, ו] ובעז רוח ד' אשר תניחנו ידע להבליג עלי יגון, ובאור אהבת השי"ת[20] וחדות ישועתו, ידע להמתיק ג"כ את מרורות האבל. וידע נאמנה, שגם בכל אדם מישראל בעת אשר קרבת ד' תעודדהו לשמחת לב ונפש, יתנוצץ עליו קו זוהר מזקן אהרן תכונת כהן גדול [הכהן הגדול אינו מתאבל כשאר אדם (ויקרא כא, י-יב); על פי תהלים קלג, ב] המתעלה מעל כל דאבונות ואבל, אשר אך בעפר יסודם, וק"ו[21] ת"ח[22] אשר תורת ד' תשעשעהו. חלילה לכבוד ידידי לחסר את נפשו היקרה מאור ששון תורת אמת ועבודה טהורת לבב, וידע נאמנה כי רק בשמחת ד' וגילת ישרים של הבנים יגילו הורים אשר בצרור החיים, ותוה"ק[23] היקרה מפניינים מתעלה היא עוד בעז חדותה ממעלת כה"ג[24], ואשרי יולדתו שהניחה בן יגע בתורה ביראת ד' מנעוריו, מה נעים גורלה. [על פי תהלים טז, ו]

יתנחם נא ידידי חביבי, ומציון ינוחם בכפלים, ונזכה לראות בישועת עולמים, ויקיצת נרדמים, בטל אורות טל חיים, וחדות עדנים, בישועת ד' לעמו ונחלתו בהר הקודש בירושלים, כנה"י[25] ונפש ידי"ע[26] דוש"ת[27] באה"ר[28], מברכו בישועה ונחמה מלונ"ח[29],

הק' אברהם יצחק ה"ק

---

1. ב"ה - ברוך השם

2. עה"ק - עיר הקודש
3. ת"ו - תבנה ותכונן
4. תרע"א - השנה תרע"א (1910/1911)
5. ידי"נ - ידיד נפשי
6. המאוה"ג - המאור הגדול
7. בתו"י - בתורה ויראה
8. מו"ה - מורנו הרב
9. חרל"פ - הרב יעקב משה חרל"פ (תלמידו של הרב קוק)
10. שליט"א - שיחיה לאורך ימים טובים אמן
11. לקה"ק - לקהילה קדושה
12. בעיקו"ת - בעיר קודשנו ותפארתנו
13. ירושת"ו - ירושלים תבנה ותכונן
14. מכת"ר - מכבוד תורתו
15. תנצב"ה - תהא נשמתו צרורה בצרור החיים
16. לכת"ר - לכבוד תורתו
17. ג"כ - גם כן
18. כ' - כבוד
19. שי' - שיחיה
20. השי"ת - השם יתברך
21. וק"ו - וקל וחומר
22. ת"ח - תלמידי חכמים
23. ותוה"ק - ותורתנו הקדושה
24. כה"ג - כהאי גוונא
25. כנה"י - כנפשו היקרה
26. ידי"ע - ידידו עוז
27. דוש"ת - דורש שלומו ותורתו
28. באה"ר - באהבה רבה
29. מלונ"ח - מצפה לנחמת ציון

אגרות הראי"ה – כרך ב' – אגרת שסד

תמצית האגרת

תאריך ומקום: כ"ו סיון תרע"א - יפו **נמען:** הרב יעקב משה חרל"פ

הרב קוק מסכים להדפסת חליפת המכתבים ביניהם ב'המוריה', אם יש בזה תועלת. בימים אלה הרב קוק יוצא לסייר בכרמי המושבות, ולכן אינו יכול לקבוע פגישה.

עיקרי הדברים

- הסכמה לפרסום המכתבים.
- סיור בכרמים.

נוסח האגרת עם ביאור

ב"ה[1], עה"ק[2] יפו ת"ו[3] כ"ו סיון תרע"א[4]

כ'[5] ידי"נ[6] ורחים לבבי, הרב המאוה"ג[7] אוצר תורה ויראה טהורה ומשנתו ברורה ערוכה ושמורה מוהרי"מ[8] חרל"פ[9] שליט"א[10], רב לקה"ק[11] שערי חסד בירושלים עה"ק ת"ו, וכא"ל ברכת ד' וטובו באה"ר[12] ונאמנה.

בתשובה ע"ד[13] שאלת כ' ידי"נ מר שליט"א, ע"ד הדפסת חליפות המכתבים ב"המוריי", [העיתון "המוריה" בירושלים] אין מצדי שום מניעה, ואם יש בזה איזה תועלת, זכות הרבים, כבוד התורה וכיו"ב[14], מה טוב,

וע"ד[15] הופעת כת"ר[16] ידיד לבי ורוחי להשתעשע באור תורה ויראת השי"ת[17] אהבתו ונועמו איש יחד פני רעהו, מה תחשק לזה נפשי בכל עת ועדן, אמנם באלו הימים הנני עומד, אחרי קבלת ידיעה מהיקב, לסייר את כרמי המושבות, ולא אוכל לקבוע ע"ז[18] זמן מיוחד.

יזכנו ד' ויאר לנו באור חסדו ואומץ עז ישע גבורת ימינו, כנה"ר[19] ונפש ידידו עז,

הק' אברהם יצחק ה"ק

1. ב"ה - ברוך השם
2. עה"ק - עיר הקודש
3. ת"ו - תבנה ותכונן
4. תרע"א - השנה תרע"א (1910/1911)
5. כ' - כבוד
6. ידי"נ - ידיד נפשי
7. המאוה"ג - המאור הגדול
8. מוהרי"מ - מורנו הרב רבי שמות שמתחילים באותיות י, מ (למשל: יעקב + משה) - הפירוש המדויק תלוי בשם האדם
9. חרל"פ - הרב יעקב משה חרל"פ (תלמידו של הרב קוק)
10. שליט"א - שיחיה לאורך ימים טובים אמן
11. לקה"ק - לקהילה קדושה
12. באה"ר - באהבה רבה
13. ע"ד - על דבר

14. וכיו"ב - וכיוצא בזה
15. וע"ד - ועל דבר
16. כת"ר - כבוד תורתו
17. השי"ת - השם יתברך
18. ע"ז - על זה
19. כנה"ר - כנפשו הרמה

אגרות הראי"ה – כרך ב' – אגרת שעח

תמצית האגרת

תאריך ומקום: ר"ח אלול תרע"א **נמען:** הרב יעקב משה חרל"פ

על 'אגרת התשובה' (אורות התשובה): הרב קוק משתוקק לסדר אותה, אבל קשה לו להחליט עד כמה להנמיך את רזי העולם. יסוד הדברים: הביטחון בתשובה, השלווה והשמחה העזה, שאינן מפרות את היראה אלא מגבירות את הזהירות והזריזות. הנשמה מרגישה איך הזדונות והשגגות מתהפכים לזכויות, והכול פותח בשירה. אי אפשר לחדש בעניין התשובה בזמן הזה בלי להביט על 'הקץ המגולה' ועל אור הישועה. בסוף יש הערות על טעמי המצוות: 'במצותיו ולא בשכר מצותיו'.

עיקרי הדברים

- 'אגרת התשובה' וקשיי עריכתה.
- התשובה - ביטחון ושמחה שאינם מפרים יראה.
- זדונות שנהפכים לזכויות.
- התשובה והקץ המגולה.
- שמחת המצוות.

נוסח האגרת עם ביאור

ב"ה[1], ראש חדש אלול תרע"א[2].

כתיבה וחתימה טובה, לכבוד ידידי, שוכן משכן לבבי, [השוכן בלבי] הרב המאוה"ג[3].

אוצר נחמד, דשן ושמן, [מלא ועשיר (על פי תהלים צב, טו)] מוהרי"מ[4] חרל"פ[5] שליט"א[6], אבד"ק[7] "שערי חסד" בעיקו"ת[8] ירושת"ו[9], וכל אשר לו, ירומם אף ינשא, כטיבו סגי, [כטובו הרב (ארמית)] באור ד', בקודש עליון, בצהלת רוח, וחדות עולמים, ורב שלו'[10], עדי עד,

שמחתני ידי"נ[11] בדבריך היקרים, שבאגרתו החמודה, ומאד חשקה נפשי להשתעשע עמו באריכות-דברים בדברי חמד שעשועים, משעשועי עליון, שהנשמה נהנית מהם, ומוסיפה אור ועצמה בהגיונם. אבל עודני מוקף מניעות, מלמלא את כל חשק לבי, ואנקוט בידאי כל-דהו, [ואאחז בידי מעט (ארמית)] עד אשר ירחיב ד' לנו, ובאור חסדו נוכל ללכת במרחב, בחקרי לב גדולים מאירי עין ומשיבי נפש, ויספו ענוים בד' שמחה. [ישעיהו כט, יט]

ע"ד[12] אגרת התשובה, [על דבר החיבור על התשובה שתכנן לכתוב, ושיצא לאור לימים בשם "אורות התשובה"] גדולה מאד היא תשוקתי לזכות להכינה ולסדרה כראוי, אבל לפי ערך גדולת הענין כן רבו המניעות. ביחוד קשתה עלי מאד ההסברה והכיוון אל השערה, עד כמה להנמיך רזי עולם והיכן הוא הגבול של "למכסה עתיק". [ישעיהו כג, יח. בגמרא (פסחים קיט): מי שמכסה את סתרי התורה, או מי שמגלה את טעמי התורה] אל ד' ויאר לנו בדרכו דרך הקודש. ביסוד הכל צריכה לבא ההסברה הכללית של בטחון התשובה, ועוצם השלוה, ושמחת-עז, שצריכה להיות מתלבשת הנפש של כל איש אשר אור התשובה מאיר בנשמתו, ולכוין עם זה לבאר איך שמחת-אמת זאת ונועם זיו קודש זה איננו מפר יראה, [אינו מבטל את יראת השמים] חלילה, ואיננו מגרע

כחוט השערה מכל ההתעוררות הנפשית, הנקנית בנפש מכל מיני ציורים של יראה תתאה, [יראה תחתונה, יראת העונש] אדרבא עוד הוא מרבה את הכח התמציתי של הזהירות והזריזות הנשמתית. ועם זאת, הגדולה העליונה של בהיקות חסד אור קדמון [הבהקת החסד של האור הקדום] ממלאת את כל חדרי הנשמה בטחה עצומה, [ביטחון עצום] עד שבגבורה נאמנה ובכל מלא-הנשמה יוצאת שירת-קודש מקורית, האומרת בהדר וחיים מלאים: "הסולח לכל עוניכי, הרופא לכל תחלואיכי, הגואל משחת חייכי, המעטרכי חסד ורחמים, המשביע בטוב עדיך, - תתחדש כנשר נעוריכי", [תהלים קג, ג-ה] והבטחון הולך ומתגבר, והשמחה והצהלה וזיו-עדנים הולך ומתרבה, עד שהנשמה מתחילה להרגיש בהרגשה זכה פנימית ועדינה, איך כל הזדונות, לכל מדרגותיהם, וק"ו[13] השגגות לכל מיניהן, מתהפכים לזכיות גמורות, ורכוש גדול ועושר רב מתגלה מתוך אוצרות חושך, "ונפשי תגל בדי תשיש בישועתו, וכל עצמותי תאמרנה: [תהלים לה, ט-י]

די, מי כמוך מציל עני מחזק ממנו ועני ואביון מגוזלו". הדעה מתעלה עד לרומי עז, של עולם עליון, עולם שרשי ההויות בצורתם האצילית, בנעמם העליון, ומהלך הסיבוב של כל דבר חטא ועון מתחיל, ע"י[14] התעלות הרצון לטוב ולקודש די, ללכת באורח חיים, המסבב ברכה ושמחת עולמים, בכל היצור כולו, "תחת כל השמים ישרהו ואורו על כל כנפות הארץ", [איוב לז, ג] והכל פותח שירה, שירת אדם הראשון, בכחה של תשובה, [חז"ל דרשו שאדם הראשון אמר "מזמור שיר ליום השבת" כשלמד את כוחה של תשובה (בראשית רבה כב)] מזמור שיר ליום השבת:

"כי שמחתני די בפעלך במעשי ידיך ארנן". [תהלים צב, ה] וכל אלה הדברים לפרטיהם, עד כדי להביאם עד מקום המעשה, ולהתאימם לכל המדרגות כולן, להעלות כל בחינה של נפילה של כל אחד מישראל, עם חביב, עם קדוש, מכל מקום שהוא, מכל עמק עמקים, של תחתיות ארץ, בין במעשה בין בדעת, עד הקצה האחרון - לאור החיים, ודוקא להובילם בשמחות וגיל, בלא שום דרך עוצב וברוח עז וגבורת רעם, במסילות-קודש סלולות ומסוקלות, [מנוקות מאבנים] בכח התגלות ניצוצי אורות של יום גאולה, המתגלה לנו בכל עת, בארץ החיים, ע"י קץ המגולה של הרי ישראל הנעבדים ונזרעים, ["אין לך קץ מגולה מזה" – הרי ישראל שמוציאים פרי (סנהדרין צח, על פי יחזקאל לו, ח)] הנושאים פרי וענף לעם די אשר דרשוהו, - לברר כל אלה באופן מספיק צריך זמן הגון ופנוי, כדי לסלק את כל יתדות הדרכים [המכשולים שבדרך] ולהוציא את האור הגנוז בכל המחשכים הפרטיים, שעדיין איני מוצא לעת-עתה את היכולת לזה. ואם יבא אדם לחדש דברים עליונים בעסקי התשובה בזמן הזה, ואל דברת קץ המגולה [ואל ענייני הקץ המגולה] ואור הישועה הזרוחה לא יביט, לא יוכל לכוין שום דבר לאמתתה של תורת אמת. כי כל זמן מאיר בתכונתו, ועצת די אשר יעץ, להחל אור גאולה, מעולפת במטמוני מסתרים, [עטופה במקומות נסתרים] כמו שאנו רואים בעינינו, ומוקפת בהמון נגעים של עניי הדעת [חסרי ידיעה] סובלי חלאים רוחנים, - ודאי לא יועילו כל חשבונות, העולים בלב אדם שמחשבותיו הבל, נגד עצת די העליונה אשר דבר טוב על ישראל, לכונן אור גאולה ודרך חיים לשאר עמו, [לשארית עמו] העתידים להיות כולם שבי פשע, [ישעיהו נט, כ] וכל חולשת נפש, פחדנות, רפיון-רוח ומוגת-לבב, [ופחד הלב] כליל [לגמרי] יחלוף, ורוח מעודד, ממלא חיי ישע וענג די בגודל לבב ורוחב דעה והגיון עז, יקח את מקומו בכל הלבבות הנגשים אל די בהר הקודש, להצמיח פדות,

בהכשרת החיים, לאומץ אלהי המבשר צבא רב של יצירת נפשות מוכנות לעבודת גאולה וישועת אמת, ההולכות מחיל אל חיל [תהלים פד, ח] בגבורות ישע ימין עליון,

המחשבה ע"ד ההבדל שיש בין כח לפועל, והיחש לזה עם הנבואה בתור הודעת העתיד, שהעיר על זה כת"ר[15] ידיד נפשי שי'[16], נכבדה היא מאד. ויש לציין. שכבר נתברר למדי במושגי העיון העליון, שכל תוכן של זמן, אפילו המושג של עבר ועתיד בכלל, הוא רק אחד מדרכי התבונה האנושית, וכלפי גבוה [כלפי ה'] אין כ"ז[17] שייך, ע"כ[18] אין מציאות לשום דבר של כח, החסר פועל, מצד המציאות המוחלטת העליונה. שהרי כל מה שבכח יוצא הוא אל הפועל בהמשך-הזמן. והמשך-הזמן אין שייך כלפי מעלה; ממילא אנו יכולים לומר: מה שיהיה הוא כבר הוה. ומי שמקרב את חפצו ומעמקי חייו אל מרום הדבקות האלהית העליונה, העומדת ברום עולם למעלה מסדר זמנים, לפי אותה המדה של עילוייו נעשים ההבדלים שבין כח לפועל, וממילא בין עתיד להוה, קלושים [חלשים, דקים] עד שאינם חוצצים כלל ו"סוד ה' ליראיו ובריתו להודיעם". [תהלים כה, יד] ואל תהיה קלה בעינינו כל תנועה שכלית כלפי עילוי זה, שאפשר לכל הוגה-דעות הולך-מישרים לעלות אליה, כל אחד כפי מעלתו, רק שלא ישים את נפשו למדרס ליראות רעות, [לדריסה לפחדים רעים] היוצאות מצירופי אלהים דקטנות [ממושגים מתורת הקבלה: הצמצום של "קטנות", שמוליד פחד] רק יגבה לבו בד'.

וע"ד[19] התשוקה והשמחה והמניעה בהשגה באלהות, צריך להסביר כך: כל זמן שנדמה לנו, שאנו עומדים במצב מהותי מיוחד, נפרד מהענין האלהי, אין האלהות מושגת לנו, ומתוך כך אנו משתוקקים להשגתה השלמה, המעוררת בנו תשוקה של דבקות פנימית, המתגלה בשכל, ברגש, ובמעשה, בדבור ובתנועה. ובדמיון. ומתוך התשוקה התמידית אנו מוסיפים תמיד הכנה לעליה העליונה, שהננו באמת חיים באלהים חיים, וכל פרט של מחשבה, המברר לנו את מניעת ההשגה האלהית שבמצבנו, מוכיח לנו את העורון שלנו, והננו הולכים ומתפקחים, והאור ההולך ומתגלה זהו יסוד הפועל את השמחה, "אור צדיקים ישמח", [משלי יג, ט] ושורש השמחה הזאת בא ממקור התענוג העליון, הגבוה מכל תכונות השמות, כאמור "אז תתענג על ד'" - "על ד' ודאי", [ישעיהו נח, יד] ולא תפיס בשום מחשבה כ"א[20] ברעותא דליבא, [ואין המחשבה תופסת אותו, אלא רצון הלב (ארמית, על פי פתח אליהו בתיקוני הזוהר)] "מה יקר חסדך אלהים". [תהלים לו, ח]

הבנת הבירורים, [מושג מתורת הקבלה: בירור הניצוצות הקדושים מתוך הרע] כבר דברנו מזה, לצייר שטף החיים, המלא כל מאור חי העולמים, ההולך וזורם למעולה שבמגמות, שכל המטרות האידיאליות, העולות על לב כל חכם-לב וכל הוגה רמות, כאין נגדה. [כאין לעומתה] ומתוך אור אמונת-דעת זו, מתמלא הלב חפץ להיגלות את כל כח חיים ויש למעלה למעלה, ומתחילה ההכרה הפרטית להתגלות בכל פרט מכל פרטי הפעולות והתנועות, שכולם הם עליות של חיים מהחשובים שבהם הם עניני האכילה, שמי שהוא טוב-עין [נדיב, מי שמבקש את טובת האחר] באמת וחפץ בטוב-הכל יכול לאכול בקדושה, ועין טובה זו מוסיפה נעימות בהסתכלותה, וכמה שיש בחלק הרשע שבאדם ממדת רעת-עין ככה משתפל כח-החיים הכנוס במאכל, ונעשה מוכן לסבב את החלק של הרשעה המוכרחת לסדר העולם, כל זמן שהוא צריך לעשות באפלה. זהו סוד מים אחרונים, נגד מלח סדומית, המסמא את העינים, [הנטילה בסוף הסעודה נתקנה בגלל מלח

סדומית, שמסמא את העיניים (חולין קה)] שע"פ[21] הסוד "הנה זה חלק אדם רשע מאל", [איוב כ, כט; מקובלים דרשו פסוק זה על מים אחרונים] וטוב-עין מתקדש בזה עד אשר גם אויביו ישלימו אתו, וכל כחות נפשו וגופו כולם עומדים על משמרתם כראוי, הרם והעליון שבהם והשפל והתחתון שבהם, ו"נחש עפר לחמו": [ישעיהו סה, כה] וסמיך ליה: לא ירעו ולא ישחיתו בכל הר קדשי" "כי מלאה הארץ דעה את ד' כמים לים מכסים". [ישעיהו יא, ט]

בהבדל שבין רוחניות וגשמיות, צריך להעיר, שכל עיקר הבדל זה הוא רק בערך להשגתנו השכלית והחושית, ובעצמיות - וק"ו ביחש להדעה העליונה אין מקום לשום הבדל בזה. וכשאנו רוצים להסביר לנו את הענינים אנו אומרים, שברוחניות אנו מכירים חלק יותר גלוי של הופעה, ובגשמיות - חלק יותר סתור ומחובא, ובמקור האלהי הכל הוא במציאות מלא. מקטן ועד גדול, ומתגלה המציאות לפי הכנת המקבלים. אבל כל מה שמתגלה הוא יש ממש, אלא שמתגלה ניצוץ קטן מן הכל, וע"כ[22] אנו משיגים בו התכונה החסרה, שאנו רגילים לבטאה בשם "גשמיות", מה שאין זה לפי האמת, ומ"מ[23] היא האמת המושלכת לארץ, העולה וצומחת, "אמת מארץ תצמח". [תהלים פה, יב]

בני עליה, [יחידי סגולה, אנשים רמי מעלה] יש להם סדר מוכן לזמן הקטנות, [לזמנים שבהם הנפש בירידה ובצמצום] הלקוח מנובלות חכמה-של-מעלה [מן הפירות הנושרים של החכמה העליונה (על פי בראשית רבה יז)] שבגדלות. ומתוך שהם משתמשים בו, כמו שאדם משתמש בלילה לאור הלבנה או לאור הנר, עד שיגיה אור היום, לפיכך עומדים הם תמיד על עצם טהרתם "עבדי ד' העומדים בבית ד' בלילות", [תהלים קלד, א] "טעמה כי טוב סחרה לא יכבה בלילה נרה" [משלי לא, יח] החלישות, אצל אנשי-הרוח בא"י[24], באה לפי מדת התביעה של התקשרותם בכלל נשמת כנסת ישראל כולה. א"א[25] לאדם מישראל שישאב חיים מלאים בא"י שלא ע"י הצינור של האומה כולה. וגוש-עפר דארץ-העמים ואוירא דידה [גוש העפר של ארץ העמים ואווירה (על פי שבת טו)] מכניסים טומאה, של שכחה של שאיבת חיים ממקור נשמת האומה כולה, בלב כמה יקרים, ע"כ תש כחם, וכל מה שיוסיפו להרגיש בעצמם, שאור חייהם הולך ונשאב ממקור הנשמה הכללית של כנ"י[26], כן יוסיפו עז "וקוי ד' יחליפו כח". [ישעיהו מ, לא]

בענין היחש של ההשגות המופשטות, עם פרטי המעשים, המשל היותר טוב בזה הוא היחש של הגילוי הנשמתי של האדם בכללו, בדיבורו המתחלק למבטאים ולאותיות, שהם נושאים בקרבם את התכונה הרוחנית של המחשבה, אע"פ[27] שעצם המחשבה במקוריותה היא נשגבה מכל מבטא והגיון קולי, מ"מ[28] הערך של המחשבה אל הדיבור הוא ערך עצמי, ואנו רואים שהדיבור מברר לפעמים ג"כ[29] את המחשבה, ובאמת הדיבור הוא המחשבה הגופנית. וכן המעשים כולם, ביחוד מעשה המצות, הנם התגלות המחשבה, החיות האלהית בתכונה המעשית. נמצא שהתביעה היא חזקה לאין-ערך לגלות את המחשבה הגנוזה בגילוי מעשי, כשם שכח החיים יוצר את הגויה לפי תכונתו העצמית. ובעלי ההסתכלות המחשבית משוים נגד עיניהם את המהלך, שאור-החיים המחשבי העליון הולך הוא ובורא באורו העצמי את התכונה המעשית כמו שהיא, וטעמי-מצות הולכים ומשתקפים בשיקוף בהיר לפי ערכה של ההכנה למדת ההסתכלות המקפת והחודרת הזאת "ואת ישרים סודו". [משלי ג, לב] וידיעה זו מעטרת את האדם וגדולה, ומגדלת את שמחת המצות למרומי עז. כי רוח-החיים של אור חי העולמים

מתגלה בכל מצוה כמאמרה, שהולך הוא ומתגלה לפי מדת ההתקשרות של קדושת חדות ד' שבאהבת המצות.

"אשרי איש יראה ד' במצותיו חפץ מאד", - "במצותיו ולא בשכר מצותיו". [תהלים קיב, א; עבודה זרה יט] "ונשמח בדברי תורתך ומצותיך לעולם ועד, כי הם חיינו" [מתפילת ערבית] - חיינו ממש.

יחדתי לי זמן, למען אהבת חביבי ורחימא דליבאי [ואהוב לבי (ארמית)] כת"ר שי', לרשום את ההערות כפי האפשרי. יה"ר[30] שיתענג בהן על רוב טוב, ואדון החיים והשלו'[31] ישפת עליו [ישפות, יניח עליו (על פי ישעיהו כו, יב)] ברכת שלו', וחיים טובים ונעימים ישכין בפורו ואהלו, [ישכין באוהלו (על פי איוב כט, ד)] וירחיב גבולו, בחיים של כבוד ומזוני רויחי, ובריות גופא ונהורא מעליא, [ופרנסה מרווחת, בריאות הגוף ואור עליון (ארמית, מתפילת "יקום פורקן")] וישמח ויעז במתנת חלקו, ונחלה שפרה לו, [תהלים טז, ו] ויעלה מעלה מעלה, לשם ולתהילה, בתפארת אמת וקושט [ואמת (ארמית)] סלה, כנפשו הטהורה, ונפש קשור באהבתו ודוש"ת[32] באה"ר[33] חותם בברכת השנים.

הק' אברהם יצחק ה"ק

---

1. ב"ה - ברוך השם
2. תרע"א - השנה תרע"א (1910/1911)
3. המאוה"ג - המאור הגדול
4. מוהרי"מ - מורנו הרב רבי שמות שמתחילים באותיות י, מ (למשל: יעקב + משה) - הפירוש המדויק תלוי בשם האדם
5. חרל"פ - הרב יעקב משה חרל"פ (תלמידו של הרב קוק)
6. שליט"א - שיחיה לאורך ימים טובים אמן
7. אבד"ק - אב בית דין קהילת
8. בעיקו"ת - בעיר קודשנו ותפארתנו
9. ירושת"ו - ירושלים תבנה ותכונן
10. שלו' - שלום
11. ידי"נ - ידיד נפשי
12. ע"ד - על דבר
13. וק"ו - וקל וחומר
14. ע"י - על ידי
15. כת"ר - כבוד תורתו
16. שי' - שיחיה
17. כ"ז - כל זה
18. ע"כ - על כן
19. וע"ד - ועל דבר
20. כ"א - כי אם
21. שע"פ - שעל פי
22. וע"כ - ועל כן
23. ומ"מ - ומכל מקום
24. באי"י - בארץ ישראל
25. א"א - אי אפשר
26. כנ"י - כנסת ישראל
27. אע"פ - אף על פי
28. מ"מ - מכל מקום

29. ג"כ - גם כן
30. יה"ר - יהי רצון
31. והשלו' - והשלום
32. ודוש"ת - ודורש שלומו ותורתו
33. באה"ר - באהבה רבה

אגרות הראי"ה – כרך ב' – אגרת שפ

תמצית האגרת

תאריך ומקום: ז' אלול תרע"א **נמען:** הרב יעקב משה חרל"פ

הרב קוק מתפלא שחרל"פ חושש לקפידה מצדו. העיקר הוא חשק דעת ה' ועבודה בשכל טוב. הרב קוק מבקש שחרל"פ יבחן צעירים שיפנו אליו, וימסור לו את התרשמותו.

עיקרי הדברים

- אין קפידה.
- בחינת צעירים.

נוסח האגרת עם ביאור

ב"ה[1], ז' אלול תרע"א[2].

באה"ר[3] אדר"ש[4] כ'[5] ידינ"ע[6], הרב המאוה"ג[7], עדיו לגאון ותפארת מלא דעת ויראת ד' מוהריי"מ[8] חרל"פ[9] [הרב יעקב משה חרל"פ, רבה של שכונת שערי חסד בירושלים] שליט"א[10].

גמח"ט[11] ושנה טובה ומעוטרת בכט"ס[12].

שמחתי בענות צדקו, אף שהיא נפרזה, המובלטת במכתבו היקר של כת"ר[13], ותמיהני איך תעלה על דעתו היקרה שמצדי תהי'[14] איזה קפידא נגד ידיד לבבי, ואם היתה לקפידא מקום לנוח היתה על המחצה הראשון של הוראת ת"ח[15], וק"ו[16] על הרצאת כ' ידידי שהרחיק עוד ללכת ברב חסידות, איך שיהי'[17] אין אלו דברים מעלים ומורידים, והעיקר הוא חשק דעת ד' באמת ואומץ לבב לעבודה שלמה בשכל טוב, ממקור חיים של תורת אמת.

ע"ד[18] הצעירים אשר יואילו לפנות לכת"ר[19], לתהות אקנקנם, אטריח בזה את כ' ידידי להודיעני ערכם. והנני בזה חותם בברכת השנים באה"ר, כנה"ר[20],

הק' אברהם יצחק ה"ק

1. ב"ה - ברוך השם
2. תרע"א - השנה תרע"א (1910/1911)
3. באה"ר - באהבה רבה
4. אדר"ש - אחר דרישת שלום
5. כ' - כבוד
6. ידינ"ע - ידיד נפשי עוז
7. המאוה"ג - המאור הגדול
8. מוהריי"מ - מורנו הרב רבי שמות שמתחילים באותיות י, מ (למשל: יעקב + משה) - הפירוש המדויק תלוי בשם האדם
9. חרל"פ - הרב יעקב משה חרל"פ (תלמידו של הרב קוק)
10. שליט"א - שיחיה לאורך ימים טובים אמן
11. גמח"ט - גמר חתימה טובה
12. בכט"ס - בכל טוב סלה
13. כת"ר - כבוד תורתו

14. תהי' – תהיה
15. ת"ח – תלמידי חכמים
16. וק"ו – וקל וחומר
17. שיהי' – שיהיה
18. ע"ד – על דבר
19. לכת"ר – לכבוד תורתו
20. כנה"ר – כנפשו הרמה

אגרות הראי"ה – כרך ב' – אגרת תטז

תמצית האגרת

תאריך ומקום: ז' אדר תרע"ב - יפו **נמען:** הרב יעקב משה חרל"פ

הרב קוק מתפעל מהחוברת של חרל"פ (כנראה 'מי מרום'), ורואה בה 'רסיסי טל של ראשית תחייה'. אחרי כל גילוי של אור קודש מתעוררים 'רפאים' ומתנגדים, אבל יש לו להתחזק.

עיקרי הדברים

- שבח לחוברת של חרל"פ.
- התנגדות לכל גילוי אור.

נוסח האגרת עם ביאור

ב"ה[1], עה"ק[2] יפו ת"ו[3], ז' אדר תרע"ב[4].

לדזיו ליה כבר בתיא, שלם, כבוד ידי"נ[5] וחביב לבבי הרב המאוה"ג[6] אוצר תורה ואורה, סוע"ה[7] כליל תפארת קודש, מו"ה[8] יעקב משה חרל"פ[9] [הרב יעקב משה חרל"פ, תלמידו וידידו של הרב קוק, רבה של שכונת "שערי חסד" בירושלים] שליט"א[10]. האבד"ק[11] "שערי חסד" בעיקו"ת[12] ירושת"ו[13],

בהודות והלל לאל ד' ויאר לנו, קראתי את החוברת היקרה, [חוברת שהוציא הרב חרל"פ מדבריו] שכולה אומרת כבוד, מעשי ידי יקירי צמיד רוחי, [הדבוק לרוחי] קשור נפשי וחבוק נשמתי. הנני, חביבי, מלא שמחת-עולמים וששון-גילה, שבח ועז למחיה חיים ב"ה, המסבב בטובו, שיצאו אמרי-קודש כאלה מלובשים בגדי-חמודות. רסיסי-טל הללו ראשית תחיה הם לצמאי ישועת אמת. רק יחזק יקירי, יחזק ויאמץ, כי תיכף לכל גילוי נוגה-קודש יתגעשו ויתהוללו רפאים, [על פי ישעיהו יד, ט] מגולים ומכוסים, מתגרת יד שבט ד' המכה בם בלהבי-אש. אבל יודעים אנו, כי עז לנו באלקים סלה, ונטפי נעימות קודש. הללו יכניסו מתק וטוב טעם בנשמות מאליפות, וכנה נטעה ימין עליון תתן ציץ ופרח ותגמל פרי-תנובה, מתוק לנפש ומרפא לעצם, בעזהשי"ת[14].

רבו מאד טרדותי החיצוניות והפנימיות, ואי-אפשר לי כעת למלא את חפץ-לבב רחים-לבבי כת"ר[15] שליט"א, לבא בדברים ארוכים על הגיוני-קדשו, שבכתב ושבדפוס. נקוה שירחיב לנו אל למושעות ונתהלך ברחבה בפקודי ד' ישרים, מגוית אריות נרדה דבש [על פי שופטים יד, ח-ט] בגבורות ישע ימין עליון ב"ה, והיה סחרה ואתננה קודש לד', [ישעיהו כג, יח] לן ולחברין ולחברורין, [לנו ולחברינו ולחברי חברינו (ארמית)] ואור חדש על ציון יאיר, וזה ד' קוינו לו נגילה ונשמחה בישועתו, [ישעיהו כה, ט] וכימי מור והדס יראו כל אפסי ארץ את ישועת אלהינו באור זרוע לצדיקים ושמחה לישרי לב, [תהלים צז, יא] כנה"י[16] ונפש ידי"ע[17] מחבקו ומנשקו ברוח נשיקה של קריבות דעת ושל גדולה וצפיית ישועה.

הק' אברהם יצחק ה"ק

1. ב"ה - ברוך השם
2. עה"ק - עיר הקודש

3. ת"ו – תבנה ותכונן
4. תרע"ב – השנה תרע"ב (1911/1912)
5. ידי"נ – ידיד נפשי
6. המאוה"ג – המאור הגדול
7. סוע"ה – סיני ועוקר הרים
8. מו"ה – מורנו הרב
9. חרל"פ – הרב יעקב משה חרל"פ (תלמידו של הרב קוק)
10. שליט"א – שיחיה לאורך ימים טובים אמן
11. האבד"ק – האב בית דין קהילת
12. בעיקו"ת – בעיר קודשנו ותפארתנו
13. ירושת"ו – ירושלים תבנה ותכונן
14. בעזהשי"ת – בעזרת השם יתברך
15. כת"ר – כבוד תורתו
16. כנה"י – כנפשו היקרה
17. ידי"ע – ידידו עוז

אגרות הראי"ה – כרך ב' – אגרת תיח

תמצית האגרת

תאריך ומקום: ח"י אדר תרע"ב - יפו **נמען:** הרב יעקב משה חרל"פ

חרל"פ סבל מפגיעות בגלל חוברתו. הרב קוק מנחמו: מי שמתרחקים מאדם טהור לב בגלל אור קודש, הצד המחשיך שבנפשם ממעט את האור, ובהתרחקם הם מאפשרים לאור להופיע. ועם זאת אין למעט באהבה ליראי ה', וגם שנאתם מעוררת אהבה. עליו לשמור על בריאותו ולא להתעצב.

עיקרי הדברים

- ניחום על הפגיעות.
- ריחוק המחשיכים מגביר את האור.
- אהבה גם לשונאים.
- שמירת הבריאות.

נוסח האגרת עם ביאור

ב"ה[1], עה"ק[2] יפו ת"ו[3] ח"י[4] אדר תרע"ב[5]. [1912]

שלו[6] וברכת עולמים, מצור כל עולמים, לכבוד ידי"נ[7] ורחים לבבי, הרב המאוה"ג[8], כליל תפארת התורה והיראה, וכל פאר מדה יקרה, מוהרי"מ[9] חרל"פ[10] שליט"א[11], האבד"ק[12] שערי חסד [הרב יעקב משה חרל"פ, רב שכונת שערי חסד בירושלים, מתלמידיו הקרובים של הרב קוק] בעיקו"ת[13] ירושת"ו[14]

אחדשה"ט[15] דכת"ר[16] חותם לבבי באה"ר[17] התענגתי למקרא דברי-קדשו במכתבו-הגלוי, [מכתב גלוי שפרסם הרב חרל"פ, ובעקבותיו התנכרו לו אחדים בירושלים] ויחד עם זה המה לבי בראותי שנמצאו אנשים המצערים את הדרת כת"ר[18] בדברים תחת רדפו טוב מסבת אמרי קודש אשר הביע בחוברתו הדגולה אל נא ישים כת"ר חביבי ורחומי את לבבו הטהור לדברים פעוטים כמו אלה. ע"פ[19] רוב עלינו לדעת, שאלה הנסוגים אחור ביחושם לאיש טהור-לב, מצד הופעת רשמי-קודש באור-תורה, הנם אנשים כאלה שצד-המחשיך שבנפשם גורם המעטת-אור גם בנפש הקשורה להם, ובהתרחקם מעט נותנים הם מקום לאורה יותר בהירה להופיע, וצריך לברך על ריחוק זה בשמחה ליוצר אור ב"ה, אלי ד' ויאר לנו. [על פי תהלים קיח, כז: "אל ה' ויאר לנו"]

אבל חלילה לנו למעט אף בכל-שהוא את קשר-האהבה לכל יראי-ד' וחושבי שמו, באיזו מדה שהיא, וגם דילוגם ושגיאתם, ואפילו שנאתם וקנאתם, מעוררת בנו אהבה וידידות פנימית, המעוררת אותנו לדרוש שלומם וטובתם בכל לב ונפש.

אקוה שיתאמץ כת"ר במעז שם ד' [על פי משלי יח, י: "מגדל עז שם ה'"] ב"ה, וישקוד על שמירת בריאות גופו היקר, יחזקהו ד', וירחיב דעתו באורה-של-תורה, בשעשוע נעימות הגלויות ובעונג קודש חביוני עז חמדת רזי אל, [רזי התורה – תורת הסוד] בחכמה ודעת בנועם יראה ואהבה בהירה, ולא יפחד ולא יתעצב חלילה כלל וכלל, ולא ייגע יותר מכחו [הרב חרל"פ נודע בסיגופיו ובתעניותיו, שהחלישו את גופו] את כחותיו הנעלים, הרוחניים והגופניים, ויהיה חגור תמיד אומץ-לבב ורוח-עז בחדות ד' וטובו וצפיית ישועתו באמת

והכרת מתק חסדו המלא כל הארץ, [על פי תהלים לג, ה: "חסד ה' מלאה הארץ"] המוטעמת לחיך המיחלים לו [על פי תהלים לד, ט: "טעמו וראו כי טוב ה'"] באמת.

והנני בזה ידי"ע[20] קשור בידידותו מצפה צביונו ותפארתו, לשמחת ישרי לב,

הק' אברהם יצחק ה"ק

---

1. ב"ה - ברוך השם
2. עה"ק - עיר הקודש
3. ת"ו - תבנה ותכונן
4. ח"י - שמונה עשרה (18)
5. תרע"ב - השנה תרע"ב (1911/1912)
6. שלו' - שלום
7. ידי"נ - ידיד נפשי
8. המאוה"ג - המאור הגדול
9. מוהרי"מ - מורנו הרב רבי שמות שמתחילים באותיות י, מ (למשל: יעקב + משה) - הפירוש המדויק תלוי בשם האדם
10. חרל"פ - הרב יעקב משה חרל"פ (תלמידו של הרב קוק)
11. שליט"א - שיחיה לאורך ימים טובים אמן
12. האבד"ק - האב בית דין קהילת
13. בעיקו"ת - בעיר קודשנו ותפארתנו
14. ירושת"ו - ירושלים תבנה ותכונן
15. אחדשה"ט - אחרי דרישת שלומו הטוב
16. דכת"ר - דכבוד תורתו
17. באה"ר - באהבה רבה
18. כת"ר - כבוד תורתו
19. ע"פ - על פי
20. ידי"ע - ידידו עוז

אגרות הראי"ה – כרך ב' – אגרת תכד

תמצית האגרת

תאריך ומקום: כ"ב אייר תרע"ב - יפו **נמען:** הרב יעקב משה חרל"פ

ברכה לחרל"פ על שהחל לומר שיעורים קבועים לבחורים בישיבת 'עץ חיים', ותפילה שישפיע עליהם תורה, חכמה ויראה.

עיקרי הדברים

- שיעורים בישיבת 'עץ חיים'.
- ברכה להשפעה על התלמידים.

נוסח האגרת עם ביאור

ב"ה[1], עה"ק[2] יפו ת"ו[3], כ"ב אייר תרע"ב[4].

שלו'[5] רב, בריות גופא ונהורא מעליא, מתיקא ונפישא, לכבוד ידיד נפשי וחמדת לבבי הרב המאוה"ג[6], יקר בחכמה ובכבוד, אוצר חמודות, כליל תפארת קודש, מו"ה[7] יעקב משה חרל"פ[8] שליט"א[9], רב לעדת ד' בשערי חסד בעיקו"ת[10] ירושלים ת"ו

אחדשה"ט[11] באה"ר[12] בכל לב ונפש,

ישר חילי' דכת"ר[13] חביב לבבי שליט"א על הבשורה הנעימה, שהואיל בטובו לבשרני, שהחל להגיד שעורים קבועים, לפני בחורי חמד ב"עץ חיים" [ישיבת "עץ חיים" בירושלים] יכונן נא השי"ת[14] את מעשי ידיו לטובה, בנועם עליון, בגבורות ישע ימינו ב"ה, ושפע קודש של חכמה ואור תורה, בכל חמדת הסגולות אשר לתורת אמת, המופיעה בחסד ד' על יראיו ודורשי שמו באהבה יורק תמיד ברב עז וחדוה מרוחו הטהור על רוח תלמידיו שותי בצמא את דברי תורתו וחכמת א' אשר בקרבו, להוסיף לכת"ר[15] יד"נ[16] שליט"א רב תבואות, רב פרי ברכה מטל שמים מעל, וכאור בוקר יזרח שמש [שמואל ב כג, ד] וילך הלך ואור עד נכון היום, [על פי משלי ד, יח] לשמחת לבב כל חוכי ישועה המחכים לחסד אל על עמו ועל יראיו, בהר מרום הרים, בחצרות ד' ועיר קדשו סלה.

תחזקנה ידי כת"ר[17] ידיד לבבי בנעימים, ומדי יום ביומו יוסיף עז, וכח ד' ימלא לעשות חיל, להרעיף רסיסי מגד קודש, לטהר לבבות צעירי עדר ד', להחיותם לעדנם ולפארם ברוממות קודש וביתרון הכשר חכמה, במעמקי ים להלכה ברורה, במרחבי חדות ד', בהדר פלפולה של תורה ובנחלי עדנים של הגות קודש ועז, ברוח גבורה ודעת נפש, בדבר אמת וענות צדק, בחדות אהבת יראת ד' טהורה, מרחבת לבב מעודדת כל נשמת חיים, המעוררת לצפיית ישועה בכל עז לב, ומבשרת שלו' רב ואהבת עולמים נאדרת בקודש בימין ד' רוממה.

מאד חפצתי לטייל בארוכה עם ידיד לבי שי'[18] ע"ד[19] פרטי עניני שימת עינו הטהורה על תלמידיו היקרים לטובה ולברכה להצלחתם האמתית בעה"י[20], אבל כעת א"א[21] לי ממניעות שונות. והנני בזה

ידי"ע[22] קשור בכל לב בחבת ידידות אהבתו, וחותם בברכה לו ולתלמידיו היקרים ולכל מחזיקי ידיו בקודש באה"ר

הק' אברהם יצחק ה"ק

---

1. ב"ה - ברוך השם
2. עה"ק - עיר הקודש
3. ת"ו - תבנה ותכונן
4. תרע"ב - השנה תרע"ב (1911/1912)
5. שלו' - שלום
6. המאוה"ג - המאור הגדול
7. מו"ה - מורנו הרב
8. חרל"פ - הרב יעקב משה חרל"פ (תלמידו של הרב קוק)
9. שליט"א - שיחיה לאורך ימים טובים אמן
10. בעיקו"ת - בעיר קודשנו ותפארתנו
11. אחדשה"ט - אחרי דרישת שלומו הטוב
12. באה"ר - באהבה רבה
13. דכת"ר - דכבוד תורתו
14. השי"ת - השם יתברך
15. לכת"ר - לכבוד תורתו
16. ידי"נ - ידיד נפשי
17. כת"ר - כבוד תורתו
18. שי' - שיחיה
19. ע"ד - על דבר
20. בעה"י - בעזרת השם יתברך
21. א"א - אי אפשר
22. ידי"ע - ידידו עוז

אגרות הראי"ה – כרך ב' – אגרת תלד

תמצית האגרת

תאריך ומקום: י"ב סיון תרע"ב - יפו **נמען:** גבאי ישיבת 'עץ חיים' בירושלים

הרב קוק מודה ומברך את הגבאים על מינוי הרב יעקב משה חרל"פ לראש ישיבת בחורי החמד. הרב קוק מברך גם את הרב יהודה פורת.

עיקרי הדברים

- ברכה על מינוי חרל"פ.
- ישיבת 'עץ חיים'.

נוסח האגרת עם ביאור

ב"ה[1], עה"ק[2] יפו ת"ו[3], י"ב סיון תרע"ב[4].

ישאו הררי ציון שלו'[5] וברכה לכבוד הרבנים הגדולים, פארי הלולים, שומרי חומה ומגדלים, גבאי ומנהלי ישיבת עץ חיים בעקו"ת[6] ירושת"ו[7]. [ישיבת "עץ חיים" בירושלים; ראו גם (כרך ב', אגרת תכד)]

אחדשה"ט[8] באה"ר[9],

אלופי היקרים, מצאתי את לבבי ישר להביע להדרת כת"ר[10] מעמקי לבבי את ברכתי ותודתי, על פעלם הנעלה והנכבד, אשר הואילו לעשות, בעצת ד' עליהם לטובה במנותם את איש המעלה, טהר-הלב המלא דעת קדושים ויראת ד' טהורה, הרב המאו"ג[11] סוע"ה[12] עדיו לגאון ותפארת בישראל מוהרי"מ[13] חרל"פ[14] [הרב יעקב משה חרל"פ, רבה של שכונת שערי חסד] שליט"א[15] לראש ישיבת בחורי החמד. מה רב טוב אשר עשיתם בזה לבית ישראל, בהעלותכם את היכל הישיבה הגדולה מעלה גדולה בקודש ביחושה לצעירי צאן קודש עדר ד' זה, הם נושאי דגל תוה"ק[16] ואור ישראל לדור נולד בעה"י[17]. לבבי מלא תקות ד' בעז ימין קדשו ית"ש[18], שיגלה ויראה הוד פעילת כבוד רב רחימאי ההי"ג[19] איש הסגולות ההי"ג הנ"ל[20] שליט"א, בשפעת קודש, ואורה של תורה, במעמקי ים גמרא וסברא, תופיע עליהם בשמחת לבב להרים קרן. והיו שרידים אלה לברכה ולתפארת לעיר אלקים ולאדמת הקודש ולגוי קדוש ברצות ד' דרכם בקודש, אשר ילך הלוך ועלה בחסד ד' על יריאיו בתפארת קודש ושמחת לבב כל הקשורים ברתוקות אהבת תורת ד' מציון, כנה"ר[21] ונפש מצפה לישועה ואורה על ציון ועל מקראיה במהרה בימינו בקרוב חותם בברכה באה"ר,

הק' אברהם יצחק ה"ק

וברכתי תאתה באהנ"א[22] לידידי היקר הרה"ג[23] המצוין מוהר"י[24] פורת שי'[25]. ד' עמך גבור החיל, יברך ד' חילך ויכונן מעשי ידיך לתורה ולתעודה בהר הקודש.

ידי"ע הנ"ל

1. ב"ה - ברוך השם

2. עה"ק - עיר הקודש
3. ת"ו - תבנה ותכונן
4. תרע"ב - השנה תרע"ב (1911/1912)
5. שלו' - שלום
6. בעקו"ת - בעיר קודשנו ותפארתנו
7. ירושת"ו - ירושלים תבנה ותכונן
8. אחדשה"ט - אחרי דרישת שלומו הטוב
9. באה"ר - באהבה רבה
10. כת"ר - כבוד תורתו
11. המאו"ג - המאור הגדול
12. סוע"ה - סיני ועוקר הרים
13. מוהרי"מ - מורנו הרב רבי שמות שמתחילים באותיות י, מ (למשל: יעקב + משה) - הפירוש המדויק תלוי בשם האדם
14. חרל"פ - הרב יעקב משה חרל"פ (תלמידו של הרב קוק)
15. שליט"א - שיחיה לאורך ימים טובים אמן
16. תוה"ק - תורתנו הקדושה
17. בעה"י - בעזרת השם יתברך
18. ית"ש - יתברך שמו
19. הה"ג - הרב הגאון
20. הנ"ל - הנזכר לעיל
21. כנה"ר - כנפשו הרמה
22. באהנ"א - באהבה נאמנה
23. הרה"ג - הרב הגאון
24. מוהרי"י - מורנו הרב רבי שם שמתחיל באות י (כגון יעקב / יצחק / יוסף / יהודה / ישראל) - הפירוש המדויק תלוי בשם האדם
25. שי' - שיחיה

אגרות הראי"ה – כרך ב' – אגרת תנו

תמצית האגרת

תאריך ומקום: י"ב אלול תרע"ב - יפו **נמען:** הרב יעקב משה חרל"פ

על נפילות רוח של חרל"פ: אצל השרידים שזוכים להתענג ברזי תורה, העצבות באה כדי להאיר כוחות חיים נפולים, ששייכים לשורש נשמתם. זה כמו להכניס נר למרתף אפל. כשמחשבה זו עולה, העצבות חוזרת לשמחה. החשדות של אחרים הם טובה, כי הם מרחיקים חלושי עיניים מן האור. עליו לשמור על בריאותו ולשמוח.

עיקרי הדברים

- פשר העצבות אצל השרידים.
- נר במרתף אפל.
- החשדות - טובה.
- שמירת הבריאות והשמחה.

נוסח האגרת עם ביאור

ב"ה[1], עה"ק[2] יפו ת"ו[3], י"ב אלול תרע"ב[4].

ברכת עולמים ושנת שלומים, כתיבה וחתימה טובה בספרן של צדיקים גמורים, לחיים טובים ארוכים ומתוקנים, לכ' ידי"ע[6] ורחימא דליבאי, [ואהוב לבי (ארמית)] הרב המאוה"ג[7], אוצר חמדה, מלא ברכת ד' סוע"ה[8], כקש"ת[9] מו"ה[10] יעקב משה חרל"פ[11] [הרב יעקב משה חרל"פ, תלמידו וידידו של הרב קוק] שליט"א[12], הרב דשערי חסד בעיקו"ת[13] ירושת"ו[14], וכב"ב[15] היקרים, כן יפקדו לטובה ולברכה בכוח"ט[16]. בספר חיים טובים לאוי"ט[17].

ידיד-לבי, מחמד רוחי ונפשי. מה מאד. חפצתי להשביעהו רצון כחפץ-קדשו, לדבר בהרחבה בנעימות-קודש בנעם ד' וחמדת כבוד קדשו בנשמתא דאורייתא, לשמח בהם את לבבו הטהור ולהשביע את נשמת-רוחו, השואפת לאור יקרות באהבת ד' וחבת קודש ד' אשר אהב, אבל להרחיב אמרים קשה כעת מכמה מניעות. בעיקר הענין, אין לנפש טהורה ככת"ר[18] ידי"נ[19] שליט"א לסבול כלל מעניני נפילות ברוח. מה טוב לדעת, שהשרידים אשר חלק ד' להם תשוקה פנימית, להתענג על ד' בנעם רזי תורה, כל חד לפום שיעוריה, [כל אחד לפי מדרגתו (ארמית)] סיבת נפילתם באיזה עצבון באה להאיר פרטי כחות-חיים נפולים, השייכים לתכונת-רוחם ושרש-נשמתם. והמגע הירוד הזה דומה ממש למכניס נר במרתף אפל בתחתיות-ארץ, למען יביטו יושבי חשכים וינהרו, [על פי ישעיהו ס, ה] ותיכף שמחשבה זאת עולה על הרעיון חוזרת העצבות לשמחה, ונס יגון ואנחה, [ישעיהו לה, י] וכן בכל פעם של התגברות איזה רוח-עצב, כי אין קץ לשטף החיים הדורשים שחרור ואורה מתוך מחשכים, ועיניהם נשואות לצדיק-יסוד-עולם [משלי י, כה] שלהם העוסק בתקונם תמיד. וישמח ויעוז כת"ר[20] ידיד-נפשי בשמחתה-של-תורה המוכנת לו תמיד להאיר את נפשו הטהורה באור יקרותיה.

וביחוד בימי קודש הבעל"ט[21], שחדות-ד' ואהבת ישראל וחבת נעימות קדושת ארץ-ישראל וחמדת צלצח של ירושלים עה"ק ת"ו מתגברת בנעימה קדושה בחדרי לב, ונר ד' נשמת אדם, [משלי כ, כז] בטיסה אחת מהירה יעלה כל ישר-לב מדורשי ד' ממעמקים עד מרומי עז "מגדל עז שם ד'". [משלי יח, י] והחשכות אינם כי-אם טובות עצומות לדידי ולאחריני, [לו עצמו ולאחרים (ארמית)] שלא יזיק האור המבהיק לחלושי-עינים ושיתרחקו בחינות-הסיגים הנמצאים בהכרח, שלא יחוצו את דרכי-ההארה כאשר נדברנו מאז בעה"י[22]. ועל כולם נא ונא יחזיק בשמירת בריות גופו היקר ויתגבר בצהלת-רוח, ושערי ששון ושמחה יפתחו לו בחסד עליון ברוחה, ועל חדות ד' יתענג ויראה רב טוב, ויכתב ויחתם בספר חיים טובים ויפיש חיי ויגדיל תורה ויאדיר בהצלחה רבה בקדושה וטהרה ועבודה תמה, כנה"ר[23] ונפש ידי"ע[24] דוש"ת[25] באה"ר[26] מקירות לב,

הק' אברהם יצחק ה"ק

---

1. ב"ה - ברוך השם
2. עה"ק - עיר הקודש
3. ת"ו - תבנה ותכונן
4. תרע"ב - השנה תרע"ב (1911/1912)
5. לכ' - לכבוד
6. ידינ"ע - ידיד נפשי עוז
7. המאוה"ג - המאור הגדול
8. סוע"ה - סיני ועוקר הרים
9. כקש"ת - כבוד קדושת שם תפארתו
10. מו"ה - מורנו הרב
11. חרל"פ - הרב יעקב משה חרל"פ (תלמידו של הרב קוק)
12. שליט"א - שיחיה לאורך ימים טובים אמן
13. בעיקו"ת - בעיר קודשנו ותפארתנו
14. ירושת"ו - ירושלים תבנה ותכונן
15. וכב"ב - וכל בני ביתו
16. בכוח"ט - בכתיבה וחתימה טובה
17. לאוי"ט - לאורך ימים טובים
18. ככת"ר - ככבוד תורתו
19. ידי"נ - ידיד נפשי
20. כת"ר - כבוד תורתו
21. הבעל"ט - הבא עלינו לטובה
22. בעה"י - בעזרת השם יתברך
23. כנה"ר - כנפשו הרמה
24. ידי"ע - ידידו עוז
25. דוש"ת - דורש שלומו ותורתו
26. באה"ר - באהבה רבה

אגרות הראי"ה – כרך ב' – אגרת תקמ

תמצית האגרת

תאריך ומקום: כ"ט אייר תרע"ג - יפו **נמען:** הרב יעקב משה חרל"פ

אגרת קבלית־מוסרית על הארת קדושת השבת בימי החול. אי אפשר לכתוב הכול בגלל 'מעצורים מהגלות', אבל אור חדות השבת ייגלה גם בימי החול. הרב קוק מעודד את הרב חרל"פ לא להקטין את דעתו ולעסוק תמיד ברזי תורה. דרך מעשית: לקבל את הארוחה היומית כמו 'מבי מלכא' ולהתפלל על המזון בשמחה, עד 'אתהפכא חשוכא לנהוראי'. הכבדות בימי החול שורשה ב'שאלת הבשר' שלא כהוגן במדבר. את רעיונות העצב והפחד יש 'לזרוק על ראש השעיר'. ברכה לשבועות, ובסוף: לשמור על בריאות הגוף.

עיקרי הדברים

- אור השבת בימי החול.
- עיסוק תמידי ברזי תורה.
- סעודת החול כ'מבי מלכא'.
- סילוק העצב והפחד.
- שמירת הבריאות.

נוסח האגרת עם ביאור

ב"ה[1], עה"ק[2] ת"ו[3], כ"ט אייר תרע"ג[4].

חביב רוחי ונפשי, ומחמד לבבי, הרב המאוה"ג[5], אוצר הטוב והסגולה מוהר"ר[6] יעקב משה חרל"פ[7] [הרב יעקב משה חרל"פ, תלמידו וידידו של הרב קוק] שליט"א[8], וכל ב"ב[9] היקרים וכא"ל[10] לברכה שלמה, לאורה ושמחה עונג ונחת וחדות עולמים, לאוי"ט[11].

יקירי הנחמד, מה חשקה נפשי להרצות לפניו פניני-חן משעשעי-נפש, לעומת הערתו היקרה, בדבר רוממות רוחב עדן הקודש של קדושת שבת קודש, חמדת הימים באמת, ויחסו לימות-החול. אבל כעת ישנם עדיין מעצורים מהגלות כמוסים כאלה על הכתב. ולד' הישועה, כי אל ד' ויאר לנו, [תהלים קיח, כז] לשלח לנו מטה-עז, דא קולמוסא, מציון, לרדות בקרב אויבינו ["מטה עזך ישלח ה' מציון, רדה בקרב אויביך" (תהלים קי, ב); "דא קולמוסא" – זה הקולמוס (ארמית)] גם ביומין-דחול, [בימי החול (ארמית)] שנקודת אור חדות השבת בזוהר יפעת גבורת דישון אהבתה ושלות-מנוחתה בתענוג אהבת-עולם תגלה ותראה גם בהם בעה"י[12]. והי[13] לב כת"ר[14] ידיד-לבי בטוח שכן יהי[15] בעהשי"ת[16], ויגל וישמח בחדות-די תמיד בכל עת-חפץ, כי תהל"י[17] הלא הוא גברא דאית ליה, [אדם שיש לו (ארמית)] וראוי הוא שתהי[18] ברכת קדושת ידידות שבת-קודש שורה עליו בהארתה המענגת לעתים תכופות בכל ימות-החול. רק חזק ואמץ, ואל ירך לבבך, [דברים כ, ג] ואל תירא ואל תיחת כלל וכלל, כי ב"ה די עז לנו, ואל יקטין את דעתו, ולא יסיח אותה בכל יום, מהשיטה העליונה, של גודל התרחבות אור הדעת בנועם הקודש, ע"י[19] העסק התדירי בתורת-אמת ברזי-תורה, ככל אשר ימצא את רוחו הטהור נכון, ומעלה אחר מעלה יעלה, בעז ד' וגבורת נועם ימינו. אף כי הגדולה העליונה התלויה בזה, היא מדת רב המנונא סבא, [מדרגת רב המנונא סבא, מגדולי המקובלים]

[שבזוהר] שאינה שוה לכל נפש גם מאנשי-המעלה, בעבודה העליונה, שהיא דוגמת הקטרת המעשרת, המגעת עד המדה של לימוד פרקי דמילי דשטותא, כדי למילף מינייהו רזא דחכמתא, [פרקים של דברי שטות, כדי ללמוד מהם סוד החכמה (ארמית, זוהר)] כל חד לפום דרכו, שכת"ר[20] חביבי א"צ[21] לזה.

מ"מ[22] המדה השניה התלויה בזה היא לקבל ארוחת יום יום מבי-מלכא, [מבית המלך (ארמית)] ולהתפלל על המזון פשוט, בכל יום גם בהיות הסעודה מוכנת, ולפעמים יותר טוב בהיותה מוכנת ועומדת, בשמחת-לב, ובשלוה פנימית וכפי טוהר התגלות החפץ בתפילת-ישרים יעלו כחות-החיים הצפונים בכל סעודה, בהריחם ריח עונג שבת קודש, בכל יום ויום כפי מדתו, מבתר שבתא, ומקמי שבתא, [מאחרי השבת ומלפני השבת (ארמית)] ובמשך-הזמן תבא ההרגשה הפנימית, המחוברת בדעת ושכל צלול עם נעימות הדר תפארת כח-המדמה בנגהו וטהרתו, עד כדי צעדי-קודש של אתהפכא חשוכא לנהורא. [התהפכות החושך לאור (ארמית, זוהר)]

כל הכבדות שבדרך ישרים סלולה זו של קדושת ימי החול, ועלייתם ב"טוב לב משתה תמיד", [משלי טו, טו] באה רק משורש הבשר, שלא שאלו כהוגן בדור-המדבר, [בני ישראל במדבר שאלו בשר שלא כהוגן (במדבר יא; יומא עה)] שהיא שאלה הוגנת לימי ש"ק[23], ומועדי ד', ש"אין שמחה אלא בבשר". [פסחים קט] ומ"מ[24] בא השלו, ושטו העם ולקטו, [במדבר יא, ח] ומתוך מלין-דשטותא הללו לוקחים כח עליון ותמים הנהו נונין רברבין דשטין בימא רבא, [אותם דגים גדולים השטים בים הגדול (ארמית)] "לויתן זה יצרת לשחק בו", [תהלים קד, כו] ו"צדיקים אוכלים אותו בשלוה". וגם על רבנו הגר"א[25] זצ"ל[26], זכותו י"ע[27], ואורו יאיר לנו, אומרים שבא לו השליו כמו שהיה להאמוראים ז"ל[28], "ומסקי ליה אתליסר ריפי ואחרונה איננה נאכלת אלא ע"י תערובות". [יומא עה, על השליו] ופשוט הוא דהיינו לדידן, אבל מי שבאו בשבילו היה אוכל בדישון-עונג גם קמייתא, בלא תערובות כלל, הכל לפי בחינת הזמן, והכל מתישב יפה לשמים דרכיהם לפי הסדר וההדרגה מסוד ד' ליראיה

והתוכן של הידיעה השרשית באור המוסר העליון ' שהאדם הוא בריה מורכבת, ונפש הקדושה האלהית היא ההולכת במסלולה ביסודה דרך הנצח וההוד הגבה למעלה, ולעומתה נפש הטמאה, תמצית כל הכיעור והסיג, היא מוכנת בעצת-ד' לקבל בתוכה את כל המחשכים, וצדיקים ישרי לב ישמחו כי יחזו נקם, וכל רעיון של עצבון ופחד, וכל מיני סיגים, זורקים אותם על ראש השעיר, וסופגת הנפש הטמאה בקרבה את מחיתה, - תוכן זה הוא יסוד קבוע שבכל עת מימות-החול שסופי-דרגין של "דל"ה, כבד - טחול - מרה, מראים את רושמם להפריע רוממות חדות ד' ועזו, מיד מסלקים את חלקם מיסוד מלח סדומית של "מים אחרונים חובה" ואינם טעונים ברכה, ועז-ד' ושמחת-ישרי-לב מתגברים בכפלים. ולהתמים את השמחה בדוגמא עליונה ממש, באין צורך, "למשדי אומצא לכלבא", זה יגלה במהרה בימינו בביאת גואל צדק מלך ביפיו, תחזינה עינינו ארץ מרחקים. ודוגמת נעימת חזיון תפארת עטרת קודש זאת תעודדנו עצמה, בהגלות אור קדושת שמחת יום הקדוש העליון, חג השבועות, יום הבכורים, ויום מתן תוה"ק[29] תורת-אמת וחיי-עולם, דבעינן לכו"ע[30] ביה "לכם", ובמקדש ד' - "חמץ תאפינה", בעז-כחו של רעיא מהימנא ודאתיין מסיטריה בכל דרא, שעלה למרום ושבה שבי" והכל נעשו אוהביו, וגם מסרו לו דבר ומאי ניהו - קטורת,

וישמח ויעז ויגל בשלות-צדיקים בחג הקדוש הבעל"ט[31], באור ד' ורחבת דעת נועמו, כברכת ותקות ידידו הנאמן קשור באהבתו מצפה צביונו ותפארתו

הק' אברהם יצחק ה"ק

נ"ב[32]: למע"ה[33] להשגיח יפה-יפה על בריאות גופו הטהור ברצון ובשמחת-לב,

ידי"ע הנ"ל

---

1. ב"ה - ברוך השם
2. עה"ק - עיר הקודש
3. ת"ו - תבנה ותכונן
4. תרע"ג - השנה תרע"ג (1912/1913)
5. המאוה"ג - המאור הגדול
6. מוהר"ר - מורנו הרב רבי
7. חרל"פ - הרב יעקב משה חרל"פ (תלמידו של הרב קוק)
8. שליט"א - שיחיה לאורך ימים טובים אמן
9. ב"ב - בני ביתו
10. וכא"ל - וכל אשר לו
11. לאוי"ט - לאורך ימים טובים
12. בעה"י - בעזרת השם יתברך
13. והי' - והיה
14. כת"ר - כבוד תורתו
15. יהי' - יהיה
16. בעהשי"ת - בעזרת השם יתברך
17. תהל"י - תהלה לא-ל יתברך
18. שתהי' - שתהיה
19. ע"י - על ידי
20. שכת"ר - שכבוד תורתו
21. א"צ - אין צריך
22. מ"מ - מכל מקום
23. ש"ק - שבת קודש
24. ומ"מ - ומכל מקום
25. הגר"א - הגאון רבי אליהו מווילנה
26. זצ"ל - זכר צדיק לברכה
27. י"ע - יגן עלינו
28. ז"ל - זכרונו לברכה
29. תוה"ק - תורתנו הקדושה
30. לכו"ע - לכולי עלמא
31. הבעל"ט - הבא עלינו לטובה
32. נ"ב - נכתב בצד (תוספת למכתב)
33. למע"ה - למעלה

אגרות הראי"ה – כרך ב' – אגרת תקנב

תמצית האגרת

תאריך ומקום: ח"י סיון תרע"ג - יפו **נמען:** הרב ישראל פורת

תוכנית לעבודה מדעית־תורנית: מבוא כללי לתלמוד, ובינתיים מבוא לסדר נזיקין כדוגמה. העבודה כוללת בירור שם הסדר, המסכתות וסידורן, מקומות ואישים, דורות, מונחים משפטיים, ערכי מוסר המשפט, מקורות ההלכות, הבדלים בין דיני ישראל לבני נח, והשוואת הבבלי לירושלמי. העיקר: לא 'למדנות קטנה', אלא לקדש שם שמים ולהראות חכמת התורה לצורכי הדור. בעתיד ניתן להשוות גם למשפט האנושי הכללי.

עיקרי הדברים

- מבוא כללי לתלמוד.
- דוגמה: מבוא לנזיקין.
- השוואת בבלי וירושלמי.
- לא למדנות קטנה - קידוש שם שמים.

נוסח האגרת עם ביאור

ב"ה[1], עה"ק[2] יפו ת"ו[3], י"ח סיון תרע"ג[4].

ידי"נ[5] וחביבי הרב ר'[6] ישראל פורת נ"י[7], שלו'[8] רב.

הנני שולח בזה רשימה של שאלות לדוגמא, [תוכנית לחיבור "מבוא" שיטתי לתלמוד, שהרב קוק ביקש לעודד] אם ימצאו לנו חברים בעלי כשרון ורצון לעבודה כללית כזאת. יותר ראוי לדעתי להתחיל במבא כללי, לכהת"כ[9], ולפחות לכל התלמוד הבבלי והירושלמי. העבודות הטכניות הכלליות הנן יותר מוכשרות להסתדר יפה במבא כללי ומ"מ[10] רשמתי לע"ע[11] דוגמא למבא לנזיקין, ובמרוצת מכתבינו נתישב בזה אי"ה[12].

באה"ר[13] אדר"ש[14] ידיד לבנו הריי"מ[15] חרל"פ[16] שליט"א[17]. גם הוא העיר ע"ד[18] ענין זה במכתב. מה טוב הי'[19] אם יתן הוא שי'[20] מרוחו על עבודת קודש זו. העיקר הוא שלא להפוך עסק זה לענין של למדנות קטנה, כי"א[21] לשום עין למרחקים, לעורר את הרוח לקדש שם שמים, ולפעול תוספת אורה וקדושה בישראל, ע"י[22] רוממות כבוד התורה, בהראות פעולת חכמה לצרכי הדור הרוחניים, והדברים יעלו ויגיעו עד למדת הארת הדיעות, במעלתן העליונה. אל ד' ויאר לנו, ומציון אור חדש יאיר לנו.

בברכה ואה"ר[23] מכבדו וידידו מצפה לעזרת ד' ותשועתו,

הק' אברהם יצחק ה"ק

א. ע"ד סדר נזיקין בכלל:

א) בירור שם הסדר, ע"פ[24] כל המקורות האפשריים, נזיקין או ישועות. ["ישועות" הוא כינוי לסדר נזיקין בדרשת חז"ל (שבת לא)]

ב) הוראת השם "נזיקין", ערכו הדקדוקי.

ג) כמה פעמים נזכר שם הסדר בגוף הסדר, וכמה בכל התלמוד ובירושלמי, ובמדרשים וכו'[25].

ד) ערך הסדר בכללות הש"ס[26], השפעתו על שאר המקצעות, ערכו במנין הסדרים.

ה) כמה מסכתות בסדר ותכן כללי של כל מסכת, סדורן של המסכתות לפי כל השיטות, אם יש סדר למשנה, ויחש המסכתות זל"ז[27] בסדורן, לפי כל הנאמר בזה, פרקי כל מסכת וסדרם, וכן משניות כל פרק ופרק וההבדלים בזה בין הבבלי והירושלמי וכו'

ו) כמה מיני סדרי נזיקין מוזכרים, כמו נזיקין דבי קרנא, ["נזיקין של בית קרנא", אוסף משניות קדום שנזכר בגמרא] בי רבה וכו', ובירור מהותם כמה דאפשר.

ז) כמה ענינים כלולים בסדר זה שהם שייכים לסדרים אחרים, וכמה פעמים נזכרו עניני הסדר במקורות אחרים בבבלי, ירושלמי ומדרשים; עניני סדר זה שלא נזכרו בו, רק מחוצה לו.

ח) האגדה של הסדר ובירור ענייניה וביחוד מסכת אבות, ערכה, יחוסה להסדר כלו.

ט) שמות כל המקומות שנזכרו בסדר זה, וכן האישים והעובדות ההיסטוריים, פתרונם המדויק, בירור ערכיהם הגיאוגרפיים וההיסטוריים.

י) סדורי הדורות והשקפה הסטורית כללית, מראשית זכירת קדמון התנאים עד אחרון האמוראים,

יא) רישום כל העבודה שנעבד הסדר מראש מקדם עד הימים היותר אחרונים. א בירורי חלקיו הפרטיים:

א) באורי וברורי השמות המדעיים ההלכיים שלו, כמו: מזיק וניזק, שומר ופרטיו, מפקיד ונפקד, פרטי הנזקים, שעבוד, הפקר, יאוש, מציאה, חזקה, מחאה, ערעור, הקנינים השונים, קרקע ומטלטלים, גרמא וגרמי, [נזק בעקיפין, "גרמא בנזקין" ו"דינא דגרמי] הודאה, עדות, ממון, קנס, דיני ממונות, דיני נפשות, דין פשרה, בית-דין, מלקות, מיתה ופרטיהן, מדה משקל ומנין, אונאה, רבית, אומן, פועל, חוכר, מקבל, שותפים, שכנים, מכירה, ירושה, שטרות, ערב, שבועות ופרטיהן וכל כיו"ב[28].

ב) באורים וברורים פרטיים כאלה על עניני האגדה שבסדר, ביחוד ע"ד ערכי המוסר של המשפט, גם ע"פ המקומות בתנ"ך[29] המדוברים ממנו, המוסרים על קלקולי המשפט השונים, מיני הקלקולים, מיני השוחד, ענפיו וסוגיו, דרכי חז"ל[30] בהרחקותיו, ענוי הדין, [עינוי הדין, השהיית הדין] עוות הדין, עומק הדין, צד הקושי שבו, דין מרומה, [דין שהדיין חושד שהעדים משקרים] דין אמת לאמתו. [שבת י] הקוים שנתוספו בעניני המשפט הכוללים, [מוסדות ה"כולל" של היישוב הישן] אחרי התלמודים, כתקנות הגאונים, הועדים, מנהגי הפוסקים המאוחרים. חלופי המצב בערך הנהגת המשפט התוריי מאז ועד הזמן האחרון, בחו"ל[31] ובא"י[32], הממונים, הכוללים, הועדים וכו'.

ג) מקורות ההלכות שבסדר. כמה מפורשות בתורה, כמה מדרשא. דרכי הדרישות ופרטיהן שמשתמשים בהם בסדרנו, כמה מתקנה, כמה מהלכות מדינה וממנהג.

ד) בירורים מיוחדים על ההבדלים שבין דיני ישראל לדיני בני נח ע"פ חוג הסדר, בין אי"י[33] ובבל ביחש לדיני הסדר, על ערך הסמיכה ותעודתה, [סמיכת החכמים, שבזמן הזה בטלה] וחלוקי דעות שבה.

ה) התנאים והאמוראים שבסדר, במשנה, בהבדלי הגרסאות בין הבבלי והירושלמי, בברייתות ובתוספתות שלא הובאו בתלמוד.

ו) ההלכות הפסוקות שבסדר, המוסכמות מעיקרא והשנויות במחלוקת, הספיקות שנפשטו ושלא נפשטו.

כל אלה וכיו"ב[34] שייכים למבוא הכללי, וכעין זה צריך מבא פרטי של כל מסכת בפ"ע[35], ומבא קצר לכל פרק בפ"ע. ואח"כ[36] צריכים לבא הכללים שבהם יתבארו שרשי ההלכות בכל אפניהם הכוללים וגדריהם, מושגי אבות ותולדות ענפיהם והסתעפותם שייכים בצדם ההקפי להמבא, עם כל פירוש שמותיהם והבנתם בצדם הפנימי. מהות הסברות, ההלכות, ההכרעות, החילוקים שבין התלמודים והתוספתות בהלכה, - אל הכללים. קשה לסמן בדיוק את הגבולים בין עבודת המבוא להכללים, אבל העסק בעצמו יחכים בע"ה[37], וכ"פ[38] יהי'[39] הכרח להשתמש בזה ובזה, ודי"ת[40] דודים זל"ז.

בכלל דרך העבודה צריך להיות: להשוות על כל ענין את הבבלי לעומת הירושלמי, וחיפוש בכל המקורים השייכים לו, מהקדמונים: התרגומים, המסורות, תשובות הגאונים וכו" עד דברי האחרונים, בעלי ההלכה, הפוסקים, המבקרים וכו', לחקור גם על העבודה החיצונה, כשל הנכרים, הקראים, ולברר את המקום שהלכו בו לפי תומם בדרך ישרה ומקום המעדת רגליהם. [והמקום שבו נכשלו] ובכלל להרבות בחיפוש, בחקירה של ישוב הדעת, ולמעט בהשערות ודמיונות.

וכשירחיב ד' גבולנו נוכל לשוטט גם על פני כל היסוד המשפטי בכללות האנושיות, להראות עד כמה גדלה השפעת הקודש על החול להעלותו, ונתחבר בזה עם חכמי לב יודעי ד' המבינים בספרויות עמים שונים, יהיה זה כמו כליא עורב לבניננו הנכבד בקודש.

---

1. ב"ה - ברוך השם
2. עה"ק - עיר הקודש
3. ת"ו - תבנה ותכונן
4. תרע"ג - השנה תרע"ג (1912/1913)
5. ידי"נ - ידיד נפשי
6. ר' - רבי
7. נ"י - נרו יאיר
8. שלו' - שלום
9. לכהת"כ - לכל התורה כולה
10. ומ"מ - ומכל מקום
11. לע"ע - לעת עתה
12. אי"ה - אם ירצה השם
13. באה"ר - באהבה רבה
14. אדר"ש - אחר דרישת שלום
15. הרי"מ - הרב רבי י... מ... (שם אדם)
16. חרל"פ - הרב יעקב משה חרל"פ (תלמידו של הרב קוק)

17. שליט"א - שיחיה לאורך ימים טובים אמן
18. ע"ד - על דבר
19. הי' - היה
20. שי' - שיחיה
21. כ"א - כי אם
22. ע"י - על ידי
23. ואה"ר - ואהבה רבה
24. ע"פ - על פי
25. וכו' - וכולי (וכן הלאה)
26. הש"ס - השישה סדרים (התלמוד)
27. זל"ז - זה לזה
28. כיו"ב - כיוצא בזה
29. בתנ"ך - בתורה נביאים כתובים
30. חז"ל - חכמינו זכרונם לברכה
31. בחו"ל - בחוץ לארץ
32. ובא"י - ובארץ ישראל
33. א"י - ארץ ישראל
34. וכיו"ב - וכיוצא בזה
35. בפ"ע - בפני עצמו
36. ואח"כ - ואחר כך
37. בע"ה - בעזרת השם
38. וכ"פ - וכן פסק
39. יהי' - יהיה
40. ודי"ת - ודברי תורה

אגרות הראי"ה – כרך ב' – אגרת תקסב

תמצית האגרת

תאריך ומקום: ט"ו תמוז תרע"ג - רחובות **נמען:** בנו, הרב צבי יהודה

הרב קוק מבקש מבנו הרצי"ה להעביר מכתב לירושלים ולהביא ספרים: הכרך שהרב קוק כותב על ביאורי הגר"א, חושן משפט עם ביאור הגר"א, 'אדם ישר', 'ארבע מאות שקל כסף', ואולי גם קובץ הרשימות האחרון. הרב קוק נמנע מלהזמין את הרב חרל"פ בגלל צפיפות ומחשש לדיבורים. הרב קוק מזמין את גיסו, הרב יוסף רבין, לבוא.

עיקרי הדברים

- רשימת ספרים.
- ביאורי הגר"א.
- שיקולים בהזמנת הרב חרל"פ.

נוסח האגרת עם ביאור

ב"ה[1], ט"ו תמוז תרע"ג[2] (רחובות).

בני יקירי שליט"א[3].

הנני מליט מכתב לירושת"ו[4], תזדרז בטובך לשלחו, צר לי שנתאחר כפי הנראה מכתבי להם כ"כ[5] זמן.

בתוך הספרים תטיב להכניס את הכרך שאני כותב על ביאורי הגר"א[6] [ככל הנראה הערות הרב קוק על ביאור הגר"א לשולחן ערוך] ושני חלקי חו"מ[7] עם ביה"ג[8], וספר "אדם ישר" ו"ארבע מאות שקל כסף" של שכנינו. ואולי גם הקובץ שגמרתי מקרוב ברשמי הרעיונות, אם אינו נחוץ לך אם תרצה להתעכב בבית כעת.

ע"ד[9] ביאת ידיד לבבינו הרימ"ח[10] [הרב יעקב משה חרל"פ] שי'[11], אף שהי'[12] לי לנחת רוח חוששני מדוחק המקום של הדירה, שלא תסבב טרדא לשנינו, וגם משום לזות שפתים שלא יאמרו עליו אוהבינו האמיתיים או המדומים שהוא שליט"א מטרידני בזמן המרגע, אף שבאמת חברתו שי' היא לי עידון ומנוחה פנימית, אבל חושש אני על כבודו היקר לי מאד. ע"כ[13] הנני כעת מונע מלבקשו.

אם יתאחר קצת בואך כתוב נא בפרטיות מהכל.

חביבי גיסי הג"ר[14] יוסף רבי [בעל אחותו של הרב קוק] שליט"א, יודיעני נא משלומו הטוב, ואולי יואל לבא על איזה ימים להנפש מעמלו ולהחליף האויר. בטח יקרב כעת יותר את חברי המקשיבים, בקרבה רוחנית, בהיותי רחוק מהם. הנני דו"ש[15] כולם באה"ר[16]. יוכל להיות שאיחד להם דיבור באיזה מכתב בל"נ[17] כשאמצא לזה שעת הכשר.

והנני בזה שלכם

הק' אברהם יצחק ה"ק

1. ב"ה - ברוך השם

2. תרע"ג - השנה תרע"ג (1912/1913)
3. שליט"א - שיחיה לאורך ימים טובים אמן
4. לירושת"ו - לירושלים תבנה ותכונן
5. כ"כ - כל כך
6. הגר"א - הגאון רבי אליהו מווילנה
7. חו"מ - חושן משפט
8. ביה"ג - ביאור הגר"א
9. ע"ד - על דבר
10. הרימ"ח - הרב יחיאל מיכל? - שם אדם
11. שי' - שיחיה
12. שהי' - שהיה
13. ע"כ - על כן
14. הג"ר - הגאון רבי
15. דו"ש - דורש שלום
16. באה"ר - באהבה רבה
17. בל"נ - בלי נדר

אגרות הראי"ה – כרך ב' – אגרת תקסט

תמצית האגרת

תאריך ומקום: ז' מנחם אב תרע"ג **נמען:** בנו, הרב צבי יהודה, וכל המשפחה

הרב קוק מסופק בעניין הנסיעה: בגלל ענייני כספים שאינם לפי הכבוד, ובגלל מכתב הרב חרל"פ שהדבר נוגע לבריאותו, מה שמראה שבירושלים העניין מתקבל בשלילה. מכתב הקריאה של הרב חרל"פ כתוב בסגנון שמתאים ליחידי סגולה. הרב קוק מעדיף 'מעטה של קרירות שכלית', כדי שרק טהורי הלב יימשכו, ותתפתח ספרות אידיאלית.

עיקרי הדברים

- ספקות בנסיעה.
- חשש לבריאות הרב חרל"פ.
- 'קרירות שכלית' בפרסום.

נוסח האגרת עם ביאור

ב"ה[1], ז' מנ"א[2] תרע"ג[3]

בני יקירי וכל מחמדינו שליט"א[4].

מאד הנני מסופק מרעיון הנסיעה. א, מפני הספק ע"ד[5] הכספים, שלא עלה על דעתי שיהיה בזה איזה מו"מ[6] שאינו לפי הכבוד. ב, הנני מצטער מאד ממכתב ידידנו הרי"מ[7] חרל"פ[8] [הרב יעקב משה חרל"פ] שליט"א, שכותב שהדבר נוגע לבריאותו, ובכמה יגיעה עלה הדבר בעה"י[9] עד שהשפעתי עליו נטיה של שיבה אל הבריאות ואיך אגרום לו הריסות בריאות ח"ו[10]. ולא עוד אלא שזה מראה לי עד כמה מרושם ענין זה בירושת"ו[11] לשלילה, וחוששני מצערם של הורינו שי'[12] ובכ"ז[13] אין הדבר מוכרע. ינחנו ד' בעצה טובה.

מכתב-הקריאה של הרי"מ [ככל הנראה קול קורא שכתב הרב חרל"פ בעניין רעיונות הרב קוק] שי' נכתב בסגנון כזה, שהיה יפה לדבר בו לפני יחידי סגולה, אבל חוששני שלא יקפצו "לירושלים של מעלה" מי שיבא לקפוץ, שמתוך כך הנני נוטה תמיד לדבר במעטה של קרירות שכלית, שאז הננו בטוחים שרק מי שנקודת לבבו טהורה היא יהיה נוטה לענייננו, ואז יולד מקום להרחבה שכלית ספרותית, שתוכל להשפיע אותה ההשפעה התדירית שספרות הגונה אידיאלית עלולה להשפיע. ומ"מ[14] יש לשמח הרבה על ביטוי הרעיון כמו שהוא אצלו שי'. וב"ה[15] אשר הביאני עד הלום, שמתבטאות המחשבות שעסקנו בהן באיזה תואר של רצינות פנימית, המצורפת לסגנון ספרותי, שיש לקוות מזה התפתחות וגידול תוכי בעה"י.

כתוב מכל אשר עמכם, עם כולכם.

בברכה וצפיית גאולה וישועה

שלכם

הק' אברהם יצחק ה"ק

ידי"נ[16] גיסי הגרי"ר[17] [הרב יוסף רבין, גיסו של הרב קוק] שליט"א וכב"ב[18] שי' תודה רבה על דבריו היקרים בדר"ש[19].

הנ"ל.

---

1. ב"ה - ברוך השם
2. מנ"א - מנחם אב
3. תרע"ג - השנה תרע"ג (1912/1913)
4. שליט"א - שיחיה לאורך ימים טובים אמן
5. ע"ד - על דבר
6. מו"מ - משא ומתן
7. הרי"מ - הרב רבי י... מ... (שם אדם)
8. חרל"פ - הרב יעקב משה חרל"פ (תלמידו של הרב קוק)
9. בעה"י - בעזרת השם יתברך
10. ח"ו - חס ושלום
11. בירושת"ו - בירושלים תבנה ותכונן
12. שי' - שיחיה
13. ובכ"ז - ובכל זאת
14. ומ"מ - ומכל מקום
15. וב"ה - וברוך השם
16. ידי"נ - ידיד נפשי
17. הגרי"ר - הגאון רבי שמות שמתחילים באותיות י, ר (למשל: יעקב + ראובן) - הפירוש המדויק תלוי בשם האדם
18. וכב"ב - וכל בני ביתו
19. בדר"ש - בדורש שלום

אגרות הראי"ה – כרך ב' – אגרת תקצד

תמצית האגרת

תאריך ומקום: כ"ד אלול תרע"ג - יפו **נמען:** הרב י' לוי

הרב קוק אינו יכול להשיב בפירוט; 'השפעה סגולית' של דיבורי קודש מועילה לפעמים יותר מכתבים. הדרכה: זיכוך המידות והרחקת הגאווה; לחוש את גדלות הנשמה; לא לבטל יום משיעור בחכמה הרוחנית, 'והראשונים קודמים'; לשמור על בריאות הגוף; לעורר קדושה בשירה; לברר את הטוב מכל מקום. לצעירים: לרכוש כשרון ספרותי וסגנון חי, כי העט הוא 'הנשק הזמני', ולתרגם את אוצר האגדה לסגנון ההווה, כמו עזרא ששינה את הכתב. לכתוב ב'המוריה' ולהתייעץ עם הרב חרל"פ.

עיקרי הדברים

- 'השפעה סגולית'.
- זיכוך המידות ולימוד רוחני.
- שירה ודמיון קדוש.
- העט - נשק הדור.
- תרגום האגדה לסגנון ההווה.

נוסח האגרת עם ביאור

ב"ה[1] עה"ק[2] יפו ת"ו[3], כ"ד אלול תרע"ג[4]

לכ'[5] ידידי היקר הרב החו"ב[6] רב תבונות וי"א מוהר"י[7] לוי [ככל הנראה ממקורבי הרב קוק ביפו] נ"י[8], כוח"ט[9] וכט"ס[10].

מכתביו היקרים קבלתי, והנני נהנה ממחשבותיו הישרות ומדרכי-הגיונו בעמלה של תורה בהלכה ובאגדה, אבל אשר ידרש שאקח לי מועד להשיבו בפרטיות, יאמין שאינו לפי כחי, עם רובי היגיעות והטרדות התכופות שלי. ואפילו הדברים שהייתי חפץ מאד לכתוב לעצמי, ג"כ[11] אין הזמן מספיק לי כראוי, כאשר כ"ת[12] יודע קצת מזה. השפעה חביבה של דבורי-קודש בשעות מוכשרות, - זה הוא מה שאפשר לי לפעמים בעה"י[13]. ולפעמים ישנה השפעה סגולית, שמועילה ומחכימה וגם מקדשת יותר מתילי-תילין של כתבים ודרושים, וי"טוב אשר תאחוז בזה וגם מזה אל תנח ידיך". [קהלת ז, יח] ואהבה נאמנה בין חברים הרוצים ללכת באור-ד' היא אחד התנאים של ההארה הסגולית, המועילה לכל דבר טוב בע"ה[14].

זיכוך המדות - הרחקת הגאוה וגסות-הרוח - הלא ידוע הוא, ומ"מ[15] צריך להיות כדבר חדש. ולחוש תמיד גדולתה של הנשמה האלהית החיה בקרבנה ובכנסת-ישראל, ובעולמים כולם, להיות בנו לעד על אור-אין-סוף המתנשא לכל לראש, ולהדבק בכל המדות המתוקנות המקובלות בדרך-ארץ וישוב-העולם, בתמימות ואהבת חסד לכל הבריות. ולא לבטל אפילו יום א' מאיזה שיעורים של לימוד ספרים בחכמה הרוחנית שבתורה, מקמאי ובתראי מאלה אשר נוכח ד' דרכם, והראשונים קודמים לאחרונים.

ולהשגיח על בריאות הגוף והנפש גם במובן הטבעי, ולעורר רגש-הקדושה, ואפילו את הדמיון הקדוש, הממוזג במזג השכל הטהור, בכל עת-רצון, ע"י[16] שירי-זמרה, וחזרת מאמרי-קודש בחדות-לבב והרחבת-דעת. שלא לסור מדרך-הקודש, מפני התבטלות נגד שום אדם בעולם. ולהשתוקק לברר את הנקודות הטובות מכל מקום שהן, ולסגלן בקנין נפשי ולעסוק בתורה-שבכתב ובתורה-שבע"פ[17] בגירסא תדירית, ובעיון וחידוש לזמנים קבועים.

ידי"ע

הק' אברהם יצחק ה"ק

והנני לעורר את כי[18] ואת כל הצעירים החפצים להתעודד לחיים רוחניים, מכובדים ומתוקנים באמת בע"ה, ע"ד[19] ההסתגלות הספרותית, הננו חייבים לקנות לנו את הכשרון הספרותי, את הסגנון החי לכל צבעיו, את הפרוזי ואת המליצי, ואם יש בנו מי שמרגיש את רוחו בנטיה לשירה ופיוט, אל נא יעזוב כשרונו. יעשו מסות, בחינות, ללמד בני יהודה קשת. [שמואל ב א, יח] סוף-כל-סוף אע"פ[20] שאני מלמד לעצמי ולאחרים, שתהיה מדת השלו'[21] והחסד גברת התכונות בנפשותינו ובסגנונינו, מ"מ[22] חמושים אנו צריכים להיות למלחמת ד' בעמלק הפנימי והחיצוני, והננו חייבים להכין לנו את הנשק הזמני: העט. אנו צריכים לתרגם ע"פ[23] הסגנון הזמני את כל האוצר הקדוש שלנו, אוצר הדעות והרגשות של כל התורה כולה כמעט, לקרבם לבני-דורנו, דוגמתו של עזרא, שנשתנה הכתב על-ידו, [סנהדרין כא] שאחד הטעמים הוא גם לקרב ע"י זה את דורו להבנת התורה ולמודה: כמובן, דבר זה רק משל הוא, ואנו עסוקים בזה בעיקר בעניני תורה-שבע"פ וחלק האגדה ביחוד, ע"פ כל ספרי-הקודש עד ימינו, אוצרי-אוצרות של אמנות-קדש גנוזים בהם, ועלינו לדלותם בכל יום תמיד, ולתתם בספרות הסגנונית של ההוה. ו"אם שמע בישן תשמע בחדש", וחדשים לבקרים יהיו צצים ופורחים לנו מחשבות, ציורים, הרגשות כבירות, חיקויי אמתיות פנימיות, מנצחות לאומים בעוזן, כובשות עולמים בממשלתן.

אל נבהל מפני תשוקה רוחנית סוערה המרקיעה לשחקים. מיושבים וטהורי-לב הננו דאים על כנפי רוח סוד כל היקום, "אשר במאמרו ברא שחקים וברוח-פיו כל צבאם". השתמשו ב"המוריה" היומי, והשבועי אם יהי'[24], אל תבוזו לשום הזדמנות להעלות על הספר אמרי-יושר, מלאים חן, מסולאים בחופש-רוח-טהרה וקדושה, שהוא החופש העליון, המבוקש העולמי היותר מגמתי.

התיעצו תמיד עם האדם ביקר קודש הרי"מ[25] חרל"פ[26] שליט"א[27]. חזקו ואמצו.

ידי"ע הנ"ל

---

1. ב"ה - ברוך השם
2. עה"ק - עיר הקודש
3. ת"ו - תבנה ותכונן
4. תרע"ג - השנה תרע"ג (1912/1913)
5. לכ' - לכבוד
6. החו"ב - החריף ובקי

7. מוהר"י - מורנו הרב רבי שם שמתחיל באות י (כגון יעקב / יצחק / יוסף / יהודה / ישראל) - הפירוש המדויק תלוי בשם האדם
8. נ"י - נרו יאיר
9. כוח"ט - כתיבה וחתימה טובה
10. וכט"ס - וכל טוב סלה
11. ג"כ - גם כן
12. כ"ת - כבוד תורתו
13. בעה"י - בעזרת השם יתברך
14. בע"ה - בעזרת השם
15. ומ"מ - ומכל מקום
16. ע"י - על ידי
17. שבע"פ - שבעל פה
18. כ' - כבוד
19. ע"ד - על דבר
20. אע"פ - אף על פי
21. השלו' - השלום
22. מ"מ - מכל מקום
23. ע"פ - על פי
24. יהי' - יהיה
25. הרי"מ - הרב רבי י... מ... (שם אדם)
26. חרל"פ - הרב יעקב משה חרל"פ (תלמידו של הרב קוק)
27. שליט"א - שיחיה לאורך ימים טובים אמן

אגרות הראי"ה – כרך ב' – אגרת תרד

תמצית האגרת

תאריך ומקום: ערב ראש השנה תרע"ד - יפו **נמען:** הרב יעקב משה חרל"פ

ברכת שנה טובה נלהבת לרב חרל"פ ולמשפחתו, שמעיינותיו יפוצו חוצה ויאירו את אור ה'. בהערה: התקבל מברק מצפת שמצבו של הרידב"ז השתפר. הרידב"ז אינו צריך מחילה מהרב קוק, כי האהבה ביניהם שלמה.

עיקרי הדברים

- ברכת שנה טובה.
- הרידב"ז - אין צורך במחילה.

נוסח האגרת עם ביאור

ב"ה[1], עה"ק[2] יפו ת"ו[3], ערב רה"ש[4] תרדע

שנה טובה ומבורכת וכתיבה וחתימה טובה בספרן של צדיקים גמורים לכבוד רחימא דנפשאי, תפארת רוחי והוד נשמתי, הרב המאוה"ג[5], עוטה הדרת קודש, אוצר שמן ונחמד לתורה ויראת ד' הטהורה, לחכמה ושכל טוב, מוהר"י[6] משה חרל"פ[7] [הרב יעקב משה חרל"פ, מתלמידיו הקרובים של הרב קוק בירושלים] שליט"א[8],

ביתו וזרעו. זרע ברך ד', כולם לברכה, לטובה, לבריות גופא ונהורא מעליא לאוי"ט[9], יכתבו ויחתמו ביום הזכרון הבעל"ט[10] לאלתר לחיים טובים, ארוכים ומתוקנים.

יקבל נא, חביבי וחמדת לבבי, את ברכתי, ברכת השנה הבעל"ט, במעולות שבברכות, ואור חסד אל חיי העולמים, צור ישראל מעולם עד עולם, יעטרהו תמיד. שובע שמחות וחדות ד' ירוה נחת מכל אשר לו, ביתו וצאצאיו יכונו לשם ולתפארת, שתולים בחצרות ד', [על פי תהלים צב, יד] מדושני עונג, דשנים ורעננים, ומטל שמים וטוב ארץ חמדה ירויו זוהר תורה, ואור חכמת אדם תאיר פניו תמיד, ועז ד' ועדן קרבתו יתי'[11] בהדר מצוה וזיו תורה, תוסיף לו מדי יום ביומו, חיל רב חדשים לבקרים, ומעינותיו הברוכים יפוצו חוצה להחיות עם רב, לקומם נתיבות עולם, לפקח עינים ולהאיר אור ד' במשכנות הרועים, ועקבי צאן [על פי שיר השירים א, ח] קדשים. ונזכה לראות יחד כולנו, וכל ישראל חברים הר בית ד' ברום יפעת כבודו, בית נכון ונשא על מכונו, מלך ביפיו וכהן צדק במלא זיוו, וישראל עושה חיל בימין ד' רוממה, כנה"י[12] ונפש ידי"ע[13] קשור בכל לב לנעימת חבת קודש אהבתו,

הק' אברהם יצחק ה"ק

נ. ב. תמול הגיעתני ט"ג[14] מצפת"ו[15], [ככל הנראה על הרידב"ז, הרב יעקב דוד וילובסקי מצפת, שחלק בחריפות על הרב קוק בעניין היתר המכירה] שת"ל[16] הוטב רב חביבנו הגאון שליט"א. אמנם צריך הוא לרחמים, ורחמי שמים בכל מקורות חסד וטוב עליו יושפעו להחיותו לאוי"ט ויעמד חי ובריא אולם עד ביאת גואל ובנין היכל ואולם. הוא שי'[17] א"צ[18] למחילה מצדי, כי מיני ומיני יתקלס עילאה, ובכל אופן ישנה מחילה

שמהפכת לזכיות, ובעה"י[19] מרב רחימתין לאהבת תוה"ק[20] וגדוליה היא במילואה בדידן. יה"ר[21] שנתבשר מהרה בשו"ט[22] ממנו שי' ומכל יראי ד' וחושבי שמו, לאוי"ט.

---

1. ב"ה - ברוך השם
2. עה"ק - עיר הקודש
3. ת"ו - תבנה ותכונן
4. רה"ש - ראש השנה
5. המאוה"ג - המאור הגדול
6. מוהר"י - מורנו הרב רבי שם שמתחיל באות י (כגון יעקב / יצחק / יוסף / יהודה / ישראל) - הפירוש המדויק תלוי בשם האדם
7. חרל"פ - הרב יעקב משה חרל"פ (תלמידו של הרב קוק)
8. שליט"א - שיחיה לאורך ימים טובים אמן
9. לאוי"ט - לאורך ימים טובים
10. הבעל"ט - הבא עלינו לטובה
11. ית' - יתברך
12. כנה"י - כנפשו היקרה
13. ידי"ע - ידידו עוז
14. ט"ג - טלגרמה
15. מצפת"ו - מצפת תבנה ותכונן
16. שת"ל - שתודה לא-ל
17. שי' - שיחיה
18. א"צ - אין צריך
19. ובעה"י - ובעזרת השם יתברך
20. תוה"ק - תורתנו הקדושה
21. יה"ר - יהי רצון
22. בשו"ט - בשלום וטוב

אגרות הראי"ה – כרך ב' – אגרת תרמג

תמצית האגרת

תאריך ומקום: ראש חודש שבט תרע"ד - יפו **נמען:** הרב יעקב משה חרל"פ

תפילה ותנחומים על מחלת אחיו של הרב חרל"פ, ר' אברהם יצחק. הרב קוק מבקש לשמוע על הטבת מצבו ומחזק את הרב חרל"פ.

עיקרי הדברים

- תפילה לרפואת אחיו.
- חיזוק.

נוסח האגרת עם ביאור

ב"ה[1], עה"ק[2] יפו ת"ו[3], ראש חדש שבט תרע"ד[4] [1914]

אורה ושמחה, [אסתר ח, טז] מרפא וארוכה, [על פי ירמיהו ל, יז: "כי אעלה ארוכה לך וממכותיך ארפאך"] לכבוד ידי"נ[5] רחימי הרב המאוה"ג[6] אוצר חמדה ויפעת סגולה, מוהרי"מ[7] חרל"פ[8] [הרב יעקב משה חרל"פ] שליט"א[9], וכא"ל[10] לברכה, ורפואה שלמה בתוך שאר ח"י[11], לכבוד אחיו הרה"ג[12] יקר ומסולא, מוהרא"י[13] שליט"א. במהרה בקרוב יושע בבריות גופא ונהורא מעליא, [בבריאות הגוף ובאור מעולה – לשון ברכה ארמית מהתלמוד (עבודה זרה סה)] ממקור החיים הרחמים והחסדים, מבורא רפואות ב"ה.

חביב לבבי,

אין די באר צער נפשי, מצער חביבי בדבר מחלת אחיו היקר. ישמע אל ויעניני [על פי תהלים נה, כ] משמי קדשו, בגבורות ישע ימינו [תהלים כ, ז] ישמחנו, ובקרוב ישיבהו לאיתנו בריא וערנן לעבודת הקודש לאורך ימים טובים, לשמחת לבב כבוד ידיד רוחי ונפשי הדר"ג[14] שליט"א וכל אוהביו ומוקיריו החפצים ברוחתו וישועתו באמת.

למעהשי"ת[15] להודיעני מישועת ד' להטבת מצב בריאות כבוד אחיו שליט"א. ויה"ר[16] מלפני שומע תפילות, לשמע אל הרנה והתפילה, החילוי והעתירה, אשר יעתירו כל דורשי שלומו וטובתו בעדו לאריכות ימיו ושנותיו ולארוכתו ורפואתו השלמה.

יתחזק ויתאמץ כת"ר[17] רב רחימאי שי'[18] בעז ד' וחדות ישועתו, ומגדל עז שם תפארתו [על פי משלי יח, י: "מגדל עז שם ה'"] ישגבנו בישועתו סלה, לרומם קרן זרוע ד' כימי עולם דורות עולמים, ומציון ומקודש ישלח עזרת מצר, [על פי תהלים כ, ג ותהלים ס, יג] וישגב אביונים מעוני, [איוב לו, טו] ויעמיד רגלנו במרחב [על פי תהלים לא, ט] לאור ד' והדרת תפארת כבוד תורתו, ובאורו נראה אור צדיקים לשמחת לבב כל ישרי לב, אשר בהם סודו ליראיו וחושבי שמו, אשר כל היום יברכוהו מן העולם עד העולם. [נחמיה ט, ה] והנני מצפה לדברי חפץ ובשורה טובה, כנה"ר[19] ונפש ידי"ע[20] קשור ורכוס באהבתו נצח,

הק' אברהם יצחק הכהן קוק

1. ב"ה - ברוך השם
2. עה"ק - עיר הקודש
3. ת"ו - תבנה ותכונן
4. תרע"ד - השנה תרע"ד (1913/1914)
5. ידי"נ - ידיד נפשי
6. המאוה"ג - המאור הגדול
7. מוהרי"מ - מורנו הרב רבי שמות שמתחילים באותיות י, מ (למשל: יעקב + משה) - הפירוש המדויק תלוי בשם האדם
8. חרל"פ - הרב יעקב משה חרל"פ (תלמידו של הרב קוק)
9. שליט"א - שיחיה לאורך ימים טובים אמן
10. וכא"ל - וכל אשר לו
11. ח"י - שמונה עשרה (18)
12. הרה"ג - הרב הגאון
13. מוהרא"י - מורנו הרב רבי שמות שמתחילים באותיות א, י (למשל: אברהם + יעקב) - הפירוש המדויק תלוי בשם האדם
14. הדר"ג - הדרת גאונו
15. למעהשי"ת - למען השם יתברך
16. ויה"ר - ויהי רצון
17. כת"ר - כבוד תורתו
18. שי' - שיחיה
19. כנה"ר - כנפשו הרמה
20. ידי"ע - ידידו עוז

אגרות הראי"ה – כרך ב' – אגרת תרמד

תמצית האגרת

תאריך ומקום: כ' שבט תרע"ד - יפו **נמען:** הרב יעקב משה חרל"פ, ירושלים

מוסדות כמו 'תחכמוני' אינם מקור ההצלה; זה נמצא בישיבות, שמהן יקומו גדולי התורה. אבל לאנוסים לתת לבניהם לימודי חול, יש להציל מבתי ספר כופרים. הרב קוק מציע 'שלוש דרכי חינוך': פיקוח והחדרת מעט קדושה גם בבתי הספר החילוניים; תלמודי תורה כמו 'נצח ישראל' לרוב ההורים; וישיבות לשרידים. אין לכפות על הישוב גוון אחד. לסיום: העצבות, העייפות ו'מורך הלב' הם מידות אסורות, ואין לרצות 'לצאת ידי כל הבריות'.

עיקרי הדברים

- הישיבות - מקור החיים.
- שלוש דרכי חינוך.
- נגד חינוך בגוון אחד.
- מורך לב - מידה אסורה.

נוסח האגרת עם ביאור

ב"ה[1], עה"ק[2] יפו ת"ו[3], כ' שבט תרע"ד[4]

להנ"ל[5]

(להרב ריי"מ[6] חרל"פ[7] [להרב יעקב משה חרל"פ] שליט"א[8], ירושלים) כבוד חביבי שליט"א.

על מכתבו האחרון הנני מוכרח להשיב בקצרה.

איני מוצא מקום של צורך לבאר כי מוסדים כמו ה"תחכמני", [בית הספר "תחכמוני" ביפו, ששילב לימודי קודש ולימודים כלליים] כמה שיהיו מכוונים כדי לעשות סיג לתורה, [אבות א, א] מפני התפרצות המינות והכפירה, לא על ידם נבנה לקומם את פלטת ישראל. [את שארית ישראל] מקור החיים וההצלה הנצחית ישאר לעולם בבתים הגדולים, שמגדילים בהם אך תורה ויראת שמים, כמובן תורה בהרחבתה וגדלה, לפי כח המקבלים ולפי הכרח הדור, ויראת שמים בטהרתה ועזוז קדשה. מעדרי קודש כאלה, שמקום מרעיתם הוא הישיבות האיתנות, רק מהם יקומו לנו שרי קודש, גדולי תורה, רבי פעלים בעבודה ובמדות תרומיות, [ובמידות רמות] כאשר מעולם זאת על ישראל. מיסדי ה"תחכמני" ומנהליו בעצמם עומדים תמיד הכן ליעץ לכל אב דורש עצתם, אם יתן את בנו למוסדם או למוסד שהוא כולו קודש, שאם אך יש כח בידו אל ינתק את בנו אפילו לשעות קציבות ממקור החיים, של תורה שבכתב ושבע"פ[9]. רק לאלה האנוסים מאיזה טעם וסבה, הדוחפת את גלגל חייהם, לחנך את בניהם בחינוך שיש בו למודי חול, הנם עומדים מוכנים להצילו ממקומות כאלה שיחד עם חינוך כזה, יכנס בו, במתכוין או גם שלא במתכוין, זרם של כפירה ופריקת עול התורה בכלליה ובפרטיה.

איך שעומד המצב בירושלים לא אוכל לדעת. פשיטא שהדבר מסור לגדולי התורה שידונו בכבד ראש, עד כמה הסכנה מגיעה, ועד כמה הסיג נחוץ, באופן שלא יהיה הפסדו מרובה משכרו. [על פי אבות ב, א]

אבל מה שנוגע ליפו והמושבות ולישוב החדש בדרך כלל, הלא אנכי יודע ועד, [ירמיהו כט, כג] עד היכן הדברים מגיעים. וגם במושבות הלא יודע כת"ר[10] חביבי את אמרתי הקבועה, ששלשת דרכי חינוך עלינו לסכם כשאנו באים לחפש דרכי תיקון למצבו הרוחני של הישוב. אותה המחשבה שחושבים אחרים להשריש, שהישוב צריך להיות מחונך בחינוך בעל גון אחד, עליה מוכרחים אנו להלחם. שונים הם המעמדים הרוחניים והחמריים, שונים הם הכשרונות, ושונה מוכרח להיות החינוך. אין אנו פטורים מפיקוח נמרץ, גם בעד אותה השדרה, שבתי-ספר הקבועים עם כל השלילה שיש בהם כלפי הדת והיהדות הנאמנה עדים לה. עד כמה דאפשר אנו חייבים לדאוג אולי נוכל גם שמה להכניס איזה זיק של אור, לגרש עכ"פ[11] באיזו מדה את ההדיוטיות הגמורה ואת הנכריות שהם ממלאים את לב חניכיהם, להשפיע כמה שנוכל לפחות שיהיה החומש נלמד ממקורו ובאיזה רגש של קדושה ואמונה, שימצא מורה ומחנך שידאג בעד ההרגל של המצות המעשיות, תפילה, ציצית, תפילין, נטילת ידים, ברכות, קדושת שבתות וימים טובים, וההדרכה המוסרית ע"פ[12] התורה והמדות הטובות, שהם מורשה וסימן לזרע קודש.

אבל יודעים אנו ברור, שכמה שנשתדל לצרף קודש אל חול זה לא נצליח הרבה בכל מקום שהחול הוא העיקר והקודש טפל לו, וק"ו[13] כשיד מורים מזלזלים בכל קודש שולטת, לא יוכל הריוח להיות מרובה, ומ"מ[14] גם מהמעט שנוכל להגיע אליו אסור לנו לסלק את ידינו. למעלה מזה הלא נמצא בכל מושבה הורים רבים, והם הרוב, שעם כל מה שהם מוצאים את עצמם מוכרחים לתן לבניהם חינוך מרוצף עם צרכי החיים המוסכמים בזמננו בישוב החדש, שהם כוללים חלק מהידיעות השמושיות, ולפחות השפה הערבית, יחד עם הדבור העברי המנצח בדור הצעיר באי"י[15] בישוב החדש לפחות, הם רוצים בכל זאת שהקודש יהיה העיקר, והילדים יתחנכו בידיעה הגונה, בתורה, במקרא במשנה וגמרא, ובהשפעה חשובה של אהבת תורה ומצות והדרכת אמונה שלמה ויראת שמים. בעדם הכרח הוא ליסד בתי תלמוד תורה, כטפוס "נצח ישראל", או קרוב לו, לפי שינויי הזמן והמקום ולפי התרבות הנסיונית.

אמנם כ"ז[16] לא יביא עדיין מרפא גמור בכנפיו, כל זמן שאין לנו מכון כזה שיוכל לקלוט את השרידים היחידים שבבעלי הכשרון, שרוחם נכון בקרבם להיות מוקדשים כולו קודש לד' בהתמדה גדולה בתורה, בעומק הלכה בגפ"ת[17] ובפוסקים, במוסר וביראת שמים, בשכל טוב ומדות מפוארות הראויות ליחידי סגולה. וילדי חמד הללו, הם עומדים למעלה מכל הערכים המחודשים. לא די שאינם צריכים לבלות את זמנם היקר בלמודי חול, ביחוד בראשית טל ילדותם, אלא שגם את ההסתגלות להדיבור העברי בלמודם ג"כ[18] אינם צריכים. אע"פ[19] שהנסיון הראה שההבנה של הסוגיות, אפילו היותר עמוקות, אינה נפגמת מפני הדבור העברי, אם אך המלמד הוא מי ששפתו שגורה יפה בפיו, אבל סוף-כל-סוף איזה קצת מועקה עדיין מוצא כל ילד וכל גדול בדיבורו העברי, שעדיין לא נצח לגמרי את הבית ואת השוק, ואיננו עדיין שפת-אם ממש. ואם אנו מוותרים על מועקה זו בשביל התכסיס הרגיל בעד הרוב, הבינוניים, אין אנו רשאים לרצפו גם על היחידים העילויים, אם ימצאו לנו, והדומים להם. ומהם נקח דוקא את הטפוס החביב של הת"ח[20] העתיק, הממולא בתורה ויראת שמים מאירה וברה,

וכל ידיעותיו הנחוצות לו ביותר ירכוש לו ע"י[21] תלמודו כשיהיה מסודר יפה, בתנ"ך[22], במשנה, בגמרא, במדרשים ובספרים טובים וקדושים, שכל ת"ח[23] מצוין מצוי אצלם, והם ירחיבו את דעתו עד שיעלה למעלת איש דגול מרבבה, הראוי להיות מורה הוראה בישראל באמת ובצדקה, ובאלה תתפאר ארץ ישראל.

והאחוז העליון הזה, לפי מדת כמותו בפחות או יתר, הוא הגורם העקרי ביחש לשמירת הצביון העתיק בסדרי החינוך.

ואחרי שכת"ר[24], וכבוד הרבנים שכולנו יחד היינו בחבורת קודש במסענו והתעסקנו בשיחה קדושה זו, כמה פעמים, יודעים זה, מה מקום יש לתרעומות, ומה מקום לטעות בכונתי. ומי יוכל לחשוב שאני בא להתפרץ להורות הוראות וביחוד כלליות בירושלים, בשעה שאני בכבדות בא רק להגן על הענינים השייכים לישוב החדש וליפו והמושבות בפרט, בזהירות גדולה, כשהדבר נוגע עד הנפש.

חושב אני שדברי אלה, שממעמקי לבבי הם יוצאים, יספיקו כשימסרו באמתתם להסיר מעלי כל תלונה, של ת"ח הגונים, בעלי תורה ויראה באמת, שאני מצטער מאד בצערם הרוחני. וזה אני מוצא את עצמי מחוייב להעיר את כבוד חביבי כת"ר שליט"א, שכשם שהגאוה והכעס וענפיהם הם סורי הגפן נכריה, ובכלל המדות הרעות האסורות, שאנחנו חייבים להטהר מהן עד כמה שהיד מגעת, וכבר מנויה וגמורה מפי חכמי-תורה גדולי-עולם, שהעצבנות היא מכלל המדות האסורות, "קינא דמסאבותא", עומדת במערכה אחת עם הכעס והגאוה. וכבר גליתי לכת"ר[25] כמה פעמים כי העיפות הנפשית והגופנית הגורמת לה, היא שריג ממדת העצבות, המבלבלת דעתו של אדם ומעברת אותו על דעת קונו, מאבדת הונה של תורה וכל חיי נועם של עבודת הקודש.

הנני רק רואה להוסיף כי מורך הלב, הוא ג"כ בכלל המדות האסורות, תולדות העצבות והעיפות שהננו חייבים להזהר מארסה. חמושי גבורה אנו חייבים להיות כשאנחנו מכירים שכל כונתנו היא טהורה, ישרה ונכוחה ונגד ד' דרכנו. חלילה לנו, להיות חפצים דוקא להיות יוצאים ידי כל הבריות, אפילו היותר חביבות ומשובחות. ובכלל זה נוכל לקוות להצלחה ולברכת ד' בכל הגות לבבנו ופועל כפנו, לשם ד' וישראל עמו, ולעשות נחת רוח ליוצרנו, יוצר כל, ב"ה, באמת.

והנני בזה חותם בברכת אהבה פנימית, מצפה להתבשר אך טוב וחסד מכת"ר[26] ידי"נ[27] ומכל יראי ד' וחושבי שמו, באמת ובתמים.

הק' אברהם יצחק הכהן קוק

---

1. ב"ה - ברוך השם
2. עה"ק - עיר הקודש
3. ת"ו - תבנה ותכונן
4. תרע"ד - השנה תרע"ד (1913/1914)
5. להנ"ל - להנזכר לעיל
6. רי"מ - רבי יצחק מאיר / רבי יעקב משה - שם אדם
7. חרל"פ - הרב יעקב משה חרל"פ (תלמידו של הרב קוק)

8. שליט"א - שיחיה לאורך ימים טובים אמן
9. ושבע"פ - ושבעל פה
10. כת"ר - כבוד תורתו
11. עכ"פ - על כל פנים
12. ע"פ - על פי
13. וק"ו - וקל וחומר
14. ומ"מ - ומכל מקום
15. בא"י - בארץ ישראל
16. כ"ז - כל זה
17. בגפ"ת - בגליל פתח תקוה (או: בגבול פתח תקוה)
18. ג"כ - גם כן
19. אע"פ - אף על פי
20. הת"ח - התלמידי חכמים
21. ע"י - על ידי
22. בתנ"ך - בתורה נביאים כתובים
23. ת"ח - תלמידי חכמים
24. שכת"ר - שכבוד תורתו
25. לכת"ר - לכבוד תורתו
26. מכת"ר - מכבוד תורתו
27. ידי"נ - ידיד נפשי

אגרות הראי"ה – כרך ב' – אגרת תרסא

תמצית האגרת

תאריך ומקום: ט"ו שבט תרע"ד - יפו **נמען:** הרב יעקב משה חרל"פ

תנחומים על פטירת אחיו של הרב חרל"פ. אור דעת עליון יזרח גם בחושך לישרים. הרב קוק מבקש לדעת על מצב המשפחה.

עיקרי הדברים

- תנחומים.
- בקשה לדעת על המשפחה.

נוסח האגרת עם ביאור

ב"ה[1], עה"ק[2] יפו ת"ו[3], ט"ו שבט תרע"ד[4] [ט"ו בשבט תרע"ד (1914)]

מנחם ציון ינחם את כבוד רב חביבי ורחימא דנפשאי, הדר תפארת מעוטר ומפואר בימין גבורת קודש, הרב המאוה"ג[5] אוצר כל חמדה, מלא אורה ויראת ד' טהורה, מוהר"י[6] משה חרל"פ[7] [הרב יעקב משה חרל"פ;] [על מחלת אחיו ראו (כרך ב', אגרת תרמג)] שליט"א[8], וכל משפחתו היקרה ומשפחת כ'[9] אחיו המנוח הרה"ג[10] היקר זצ"ל[11]. גודר פרצות ישראל יגדור את הפרצה אשר פרץ ד', וינחתם ויעודדם ויחבש לשבר לבבם, [על פי תהלים קמז, ג: "הרפא לשבורי לב ומחבש לעצבותם"] ובירושלים ינוחמו [על פי ישעיהו סו, יג] בכפלים, ברב טוב וחסד, בימין ד' רוממה, מלאה נחת וחסד עליון לעד.

ידידי ומחמד חיי, כרעם בגלגל הלמתני השמועה [על פי תהלים עז, יט: "קול רעמך בגלגל"] מסילוקו של כ' אחיו הרה"ג ז"ל[12]. אנוש כאבי ממכאוב כבוד חביבי, צמיד רוחי נפשי ולבבי, אולם זאת אשיב אל לבי, כי אור מרפא ממקור החסדים העליונים, מאור דעת עליון הטהורה, המחיה ומאירה, הממלאת הוד גבורה וחיים לכל מחזיקים בה לבלי יותן מוט לצדיק, [על פי תהלים נה, כג] אור זה יזרח גם בחושך לישרים, [על פי תהלים קיב, ד: "זרח בחשך אור לישרים"] שכמותו ירבו בישראל. וממעין החיים של אור חסדי דוד הנאמנים [על פי ישעיהו נה, ג] סלה, מטל חרמון היורד על הררי ציון, משמן הטוב היורד על הזקן זקן אהרן [על פי תהלים קלג, ב–ג] כהן גדול לאל עליון, שעז ותפארת תמיד במקדשו, [על פי תהלים צו, ו] אשר חיי החיים תמיד מופיעים שם בכל צחצחות עזם, ירעיפו נטפי תחיית רוח ונפש ואומץ לבב וגבורת חיל להדרת כבוד חביבי, בשפע טוב מלא דשן, טופח על מנת להטפיח ולהזיל מטובו פלגי נחומים על כל המיוגעים והנדכאים שבאבל המשפחה היקרה, אשר לרגליו תוכו, ובאורו הטוב מאור ד' יראו אור וחיים, לחלץ עני בעניו [על פי איוב לו, טו] ולהגביר חילים בחיים טובים, ארוכים ומתוקנים. ונשמת טהר לבב ונקי כפיים, אוצר טוב ויקר סגולה כ' אחיו המנוח ז"ל, ישבע בצחצחות נעימות מפרי מעלליו ועבודת קדשו התמה בימי חייו, בצבא לאנוש עלי ארץ מאפליה, ומנוגה זרחו זכות והרוחה יזרח לנפשות הקרובות, והאנחות יהפכו לשמחות, וברכת ד' על ראשם בשפעת נחומים.

בטח יבליג עלי יגון ויתחזק בשם ד' מגן לבוטחים בו [על פי משלי ל, ה: "מגן הוא לחסים בו"] ולמיחלים לחסדו סלה, כנפשו התמימה והטהורה ונפש אוהבו בכל עז לבה קודש, מצפה לאור ישועה וחותם בברכת נחמה באה"ר[13]

הק' אברהם יצחק ה"ק

אולי יש מה לכתוב ע"ד[14] מצב המשפחה, יואיל להודיעני בטובה הנ"ל[15]

---

1. ב"ה - ברוך השם
2. עה"ק - עיר הקודש
3. ת"ו - תבנה ותכונן
4. תרע"ד - השנה תרע"ד (1913/1914)
5. המאוה"ג - המאור הגדול
6. מוהר"י - מורנו הרב רבי שם שמתחיל באות י (כגון יעקב / יצחק / יוסף / יהודה / ישראל) - הפירוש המדויק תלוי בשם האדם
7. חרל"פ - הרב יעקב משה חרל"פ (תלמידו של הרב קוק)
8. שליט"א - שיחיה לאורך ימים טובים אמן
9. כ' - כבוד
10. הרה"ג - הרב הגאון
11. זצ"ל - זכר צדיק לברכה
12. ז"ל - זכרונו לברכה
13. באה"ר - באהבה רבה
14. ע"ד - על דבר
15. הנ"ל - הנזכר לעיל

אגרות הראי"ה – כרך ב' – אגרת תרסג

תמצית האגרת

תאריך ומקום: כ"ג שבט תרע"ד - יפו **נמען:** הרב יעקב משה חרל"פ

חיזוק שוב: 'מאתר עילאה' יבוא הנחמה. הנשמה שיצאה ממאסר הגוף מתענגת על ה', ו'צדיקיא בתר חייהון יתיר מבחייהון'. האבל ניתן לבני אדם רק מחולשת הכרתם. הרב קוק מוכן לעזור למשפחת האח.

עיקרי הדברים

- נחמה מאתר עילאה.
- עליית הנשמה.
- עזרה למשפחה.

נוסח האגרת עם ביאור

ב"ה[1], עה"ק[2] יפו ת"ו[3], כ"ג שבט תרע"ד[4]

ברכה ונחומים וחיים טובים ונעימים לכבוד ידי"נ[5] וחביבי מחמד לבבי רוחי ונפשי, הרב המאוה"ג[6] לממשלת התורה והחכמה והיראה, אוצר החמודות מוהרי"מ[7] חרל"פ[8] שליט"א[9] וכא"ל[10] לברכה וכט"ס[11].

הנני מוצא את עצמי עוד הפעם מחוייב לחזק ולאמץ את רוח כת"ר[12] ידי"נ, שליט"א. אל יאמר איך ינחם ובמה ינחם. דוקא מאתר עילאה לפום דרגיה, [ממקום עליון, לפי מדרגתו (ארמית)] ינחם וינחם בעז"ה[13], מקור החיים והנחמות. דוקא בהשקפה עליונה לטובה, שכל האנינות והאבלות, על נפש יקרה שעזבה חיי הבל, אחרי אשר מלאה צבאה, בתיקון השכלול לפי מדתה, ועלה לרצון מדודנו מדוד, לארחא בתפוחא קדישא [לטייל בחקל תפוחין קדישין, השדה הקדוש, כינוי לגן עדן בזוהר (ארמית)] להתענג בצחצחות עליונים, וצדיקיא איתניהו בכולהו עלמין בתר חייהון יתיר מבחייהון, [והצדיקים נמצאים בכל העולמות אחרי חייהם יותר מבחייהם (זוהר, ארמית)] וכל אחד מעובדי ד' באמת, בתמימות רעותא דלהון, [בתמימות רצונם (ארמית)] הלא אין קץ להתפשטות החיים העליונים המאירים של נשמתם בצאתם למרחב ממאסר הגויה, אז תתענג על ד' ממש, - כל אותו האבל והקדרות אינו אלא ענין אשר נתן לבני אדם מחולשת הכרתם של רובא דעלמא, [מחולשת הכרתם של רוב העולם] ולא דברה תורה אלא כנגד יצה"ר[14], [קידושין כא] ובכל ת"ח[15] לפום דרגיה, אור הציץ שעל ראש כה"ג[16] [הציץ שעל מצח הכהן הגדול מרצה את הקורבנות "בין ישנו על מצחו בין אינו על מצחו" (יומא ז)] זורח הוא ומרצה בין ישנו על מצחו בין אינו על מצחו, לפאר ענוים בישועה, לחבוש לשבורי לב ולהפוך אבלם לששון. וכת"ר[17] ידי"נ יחזיק במעוזו מעוז עליון, והיה רק למעלה, והשי"ת[18] לא יתן למוט רגל חסידיו, ואורך ימים וכי"ט[19] ישביעהו [על פי תהלים צא, טז] בעה"י[20].

כל מה שנדרש עוד לכתוב ולעשות לטובתו ולטובת בית אחיו הרה"צ[21] ז"ל[22], הנני בע"ה[23] הכן, ואל ימנע ידידי להעירני ע"ז[24] בכל עת חפץ.

הנני מוכרח לקצר, ואומר ברכה ואה"ר[25] פנימית, ידי"ע[26] מצפה צביונו ותפארתו בכל לב,

הק' אברהם יצחק ה"ק

1. ב"ה - ברוך השם
2. עה"ק - עיר הקודש
3. ת"ו - תבנה ותכונן
4. תרע"ד - השנה תרע"ד (1913/1914)
5. ידי"נ - ידיד נפשי
6. המאוה"ג - המאור הגדול
7. מוהרי"מ - מורנו הרב רבי שמות שמתחילים באותיות י, מ (למשל: יעקב + משה) - הפירוש המדויק תלוי בשם האדם
8. חרל"פ - הרב יעקב משה חרל"פ (תלמידו של הרב קוק)
9. שליט"א - שיחיה לאורך ימים טובים אמן
10. וכא"ל - וכל אשר לו
11. וכט"ס - וכל טוב סלה
12. כת"ר - כבוד תורתו
13. בעז"ה - בעזרת השם
14. יצה"ר - יצר הרע
15. ת"ח - תלמידי חכמים
16. כה"ג - כהאי גוונא
17. וכת"ר - וכבוד תורתו
18. והשי"ת - והשם יתברך
19. וכ"ט - וכל טוב
20. בעה"י - בעזרת השם יתברך
21. הרה"צ - הרב הצדיק
22. ז"ל - זכרונו לברכה
23. בע"ה - בעזרת השם
24. ע"ז - על זה
25. ואה"ר - ואהבה רבה
26. ידי"ע - ידידו עוז

אגרות הראי"ה – כרך ב' – אגרת תרפט

תמצית האגרת

תאריך ומקום: ב' סיון תרע"ד - יפו **נמען:** הרב יעקב משה חרל"פ

ברכה לשבועות: התורה שבכתב ושבעל פה הן 'תורה אחת'. 'השלום מכוון אל האמת... דיוק של אמת יש בו'. הלכה למשה מסיני גנוזה בכתרים. 'את ה' אלוקיך תירא - לרבות ת"ח', שכבודם כבוד התורה.

עיקרי הדברים

- תורה שבכתב ושבעל פה - אחת.
- השלום - דיוק האמת.
- כבוד ת"ח.

נוסח האגרת עם ביאור

ב"ה[1], עה"ק[2] יפו ת"ו[3], ב' סיון תרע"ד[4]

מחמד לבבי ונועם זיוי, הרב המאוה"ג[5] לממשלת הקודש, באור תורה ונר מצוה ודעת ד' ועזו, מוהרי"מ[6] חרל"פ[7] שליט"א[8] האבד"ק[9] שע"ח [הרב יעקב משה חרל"פ, רב שכונת "שערי חסד" בירושלים] בעיקו"ת[10] ירושת"ו[11], וכל אשר לו לברכה, ושמחת הרגל הקדוש, יום מתן תורתנו אור עולמי עולם וחיי עולם עדי עד לאוי"ט[12].

מניעות על מניעות גורמות לעצור בעד שטף ידידות קודש חבת כת"ר[13] ידי"נ[14] שליט"א במכתבים, למרות מה שהתענגתי זה כמה ממנעמי מכתבי-קדשו. והאחרון עם איזה הערה תלמודית, קשה לי למצוא כעת. יהיו נא דברי הקצרים לשמחת לבבו הטהור ביום החג הקדוש, האדיר בקדושה ברוממות קדשי הקדשים, באור עליון וחסד ד' הגדול לכל עולמיו וכל אשר בהם, ההולך ומאיר בלב יראיו וחושבי שמו, בזיו נהורא מעליא, ואור תורה-שבכתב רבת-התפארת ולבת אש קודש המעטרת של תורה-שבע"פ[15] החיה בנשמתה של האומה כולה, בכל קדשה וגדלה, בכל דורותיה והמון-רבה של הגיונותיה, שכולם קודש-קדשים הם, כולם נעם-ד' מלאים הם, יחדו מתמזגים במזיגה נעימה מלאה חן ויקר כל חמדה, ברז-המחשבה, שישראל עלה בו מראשן מקדמי עולם. תורתו של רע"ק[16] מקושרת בקשרי הכתרים של האותיות, [מנחות כט] ופליג את"ק[17] דספרא דאמר תורה שבע"פ ותושב"כ[18] הן שתי תורות, כ"א[19] הכל תורה אחת. השלו'[20] מכוון אל האמת, לא ויתור של אמת כ"א דיוק של אמת יש בו, והצדק היונק מהשלו'[21] בשפעו הגלוי-מטל השמים אשר לאמת העליונה הוא שותה, והלכה-למשה-מסיני לא בפני-עצמה נתנה כ"א בכתרים היא גנוזה, ב"אור זרוע לצדיק ולישרי לב שמחה", [תהלים צז, יא] שמחת הבכורים, היתר-החדש שבמקדש, החמץ הנתן לד' לכהן בתנופת-קודש.

"אשרי נוצרי עדותיו [תהלים קיט, ב] בכל לב ידרשותו"", ו"את ד"א תירא, - לרבות ת"ח", [פסחים כב] שחקר כבודם כבוד הוא התורה עצמה, שמבהקת כעצם השמים לטוהר, והשמים מספרים כבוד-אל, כספיר ויהלום.

בברכה שלמה וחבה נעימה, בחדוה עליונה וגילת-קודש בגבורה ועז,

ידי"ע

הק' אברהם יצחק ה"ק

---

1. ב"ה - ברוך השם
2. עה"ק - עיר הקודש
3. ת"ו - תבנה ותכונן
4. תרע"ד - השנה תרע"ד (1913/1914)
5. המאוה"ג - המאור הגדול
6. מוהרי"מ - מורנו הרב רבי שמות שמתחילים באותיות י, מ (למשל: יעקב + משה) - הפירוש המדויק תלוי בשם האדם
7. חרל"פ - הרב יעקב משה חרל"פ (תלמידו של הרב קוק)
8. שליט"א - שיחיה לאורך ימים טובים אמן
9. האבד"ק - האב בית דין קהילת
10. בעיקו"ת - בעיר קודשנו ותפארתנו
11. ירושת"ו - ירושלים תבנה ותכונן
12. לאוי"ט - לאורך ימים טובים
13. כת"ר - כבוד תורתו
14. ידי"נ - ידיד נפשי
15. שבע"פ - שבעל פה
16. רע"ק - רבי עקיבא
17. את"ק - אתנא קמא
18. ותושב"כ - ותורה שבכתב
19. כי"א - כי אם
20. השלו' - השלום
21. מהשלו' - מהשלום

אגרות הראי"ה – כרך ב' – אגרת תשיד

תמצית האגרת

תאריך ומקום: י"ט שבט תרע"ה - סנט גאלן **נמען:** הרב יעקב משה חרל"פ

מהי יצא להרחיקו מהארץ. כשישוב, יבחין בין אור הארץ לבין 'חושך ארץ העמים'. במלחמה גנוזים 'החסדים הגנוזים' בתוך הגלים הזועפים. 'עת הזמיר' - זמיר עריצים. העולם מתמרק, וסדרי חיים חדשים ייבנו 'על משואות הישן', ו'אור ישראל' יפרוץ. הרב קוק דואג לת"ח בירושלים, וקורא להם לחזק זה את זה באהבה ובשלום.

עיקרי הדברים

- מאפילה לאור.
- המלחמה מטהרת את העולם.
- סדרי חיים חדשים.
- דאגה לת"ח בירושלים.

נוסח האגרת עם ביאור

בעזהי"ת[1], ס"ט-גאללין, י"ט שבט העת"ר[2]

שלו'[3] וברכה ד', מקודש ומציון, יופיע ויגלה לכבוד ידי"נ[4] מחמד לבבי ורוחי הרב המאוה"ג[5] אוצר תורה, הודה והדרה, פאר כל חמדה, ביראת ד' ברה, מוהרי"מ[6] חרל"פ[7] [הרב יעקב משה חרל"פ, מתלמידיו הקרובים של הרב קוק בירושלים] שליט"א[8], וכא"ל[9], וכל המסתופפים בצל צח תורתו ויראתו וחכמת קודש אשר בלבבו הטהור, שלום רב, וברכת ד' עדי עד.

אורו אור יקרות הופיע לעיני, ולבבי נמלא נחת לראות כי"ק[10]. והנה מאת ד' מימין-עליון היתה זאת, להרחיקני מאדמת הקודש חמדת רוחי, [הרב קוק נתקע באירופה עם פרוץ מלחמת העולם הראשונה, ושהה אז בסנקט גאלן שבשווייץ] עד אשר יגלה ויראה לנו ישעו באור חסדו ורב טובו, והנני בזה אסיר תקוה צמא ישע, בנפש כמהה בארץ ציה ועיף. אמנם מה גדלו עלילות מפלאות תמים דעים, אשר נצפה בצפייתנו כי ישיבנו ברב רחמיו אל ארץ חמדה ונזכה אז להבחין בין אור צל צח מלא נועם זיו עליון אשר בנחלת ד', לחושך של ארץ העמים, אשר רק לעתים רחוקות יאיר שביב אור, לגרש מעט את העלטה המכסה ארץ. וזהו חזיון תדירי גם בשנים כסדרן, ומה נדבר עוד בעת הנוראה הזאת, אשר ברב אומץ הננו נושאים עין לחזון-עולמים, לחדור מתוך מאפלים ברוח כהה לאור החסדים הגנוזים, המסתתרים בתוך ראשי הגלים הזועפים אשר בים הסוער של המון גויים רבים, "כהמות ימים יהמיון". [ישעיהו יז, יב] ומה מתוק חזיון אור נעים זה, הוד אורות מאופל, בהיותו נשקף במכון הקודש מהררי ציון, אמנם גם בארץ נדחה לא יעזוב ד' חסדו ואמתו, ומשמות גדולות אשר תרעש הארץ - חזון עתיד לאור עולם לא נעלם כליל. עת הזמיר עושה היא את, דרכה בזמיר עריצים, ["עת הזמיר הגיע" (שיר השירים ב, יב), ודרשו: הגיע זמנם של עריצים להיכרת] ועוף השמים וחיתו ארץ אשר עוטים אל השלל של בשר חסידים [על פי תהלים עט, ב, ויחזקאל לט, יז-יט] ונבלת

עבדי ד' הנופלים במערכת המלחמות, באכלם בשר לשובע ובשתותם דם לשכרון, ישכרו ויתערו, וזרע רמה תשבר. ["וזרוע רמה תשבר" (איוב לח, טו)]

העולם מתמרק ודאי מזוהמתו, וטהרתו תגלה בעלילות רבות גלויות בסדרי החיים והחברה החדשים אשר יכוננו על משואות הישן הנופל. ויותר הרבה מזה זרמי טהרה גנוזים וחבויים מתעוררים לבא, נשמות טהורות מרוקות, מוכנות לכל טוב, יכריעו את המשקל של זכות בעולם, ואור ישראל ימצא לו ידים רחבים מאד לפרוץ ימין ושמאל, וזרעו גוים יירש ועמים רבים יזה. [על פי ישעיהו נד, ג; נב, טו] כל אלה הם דברים ברורים אשר אמנם מונע גדול הוא אויר ארץ טמאה, שהנני בעניי שרוי בו, לינקא מתוכיות הקודש אשר באור חסד הגנוז בסוד ד' ליראיו, [תהלים כה, יד] אבל כעור באפלה אמשש, [על פי דברים כח, כט] ומרחוק יראה ברק זוהר, ותשועת ד' תשגבנו לצפות לעזרתו מקודש. ואני תפלה יהיו דברי אלה לרצון, ויתעלו בבואם אל הקודש.

ויחזיק נא כתר"ה[11] ידי"ע[12] במעוז קדשו להיות חזק ואמיץ ברוח ד', בגבורה פנימית ונועם עליון, מחשוף הלבן [בראשית ל, לז] מאתרא עמיקא בעת הזאת, בבטחון גדול ואמונת אומן בהירה ואדירה, כי ימין ד' רוממה ועושה חיל, [תהלים קיח, טז] וזרע יעבדנו יספר לד' לדור. [תהלים כב, לא]

אמנם רוחי הומה בקרבי על מצב אחינו האהובים ידידי ד' שוכני הר צבי קודש, אשרי חלקם, וביחוד יחידי סגולה ת"ח[13] המסולאים, אשר כמה גדול צער חייהם בכל הימים ומה גם בזמן קשה ועת נסיון כזאת, ורוחי בקרבי ישתוחח כי מעטה מאד הפעולה אשר יכולתי לסבב ממרחק לטובתם. הנה זאת תקותי כי יחידי הסגולה איש את רעהו יחזקו, ויכירו את הערך הגדול אשר למרבה השלום לאהבת רעים חביבים עם יודעי ד' היושבים בקדושת ארץ צבי קודש, - דוקא בעת כזאת, וחדות עולמים פנימית, בנועם ד' וששון אור תורת אמת, בזמנים מיוחדים ומסוגלים נוסף על שקידת דלתי גופי תורה ברב כשרון, ודרכי שלום ואהבת אמת בהקפה כללית לכל יצורי ד' הנתונים בעמק צרה, שראויין כולם לרחמים וחמלה, וביחוד לעם ד' גוי קדוש, אשר אור קדשו וצדקת רוחו מתגלה היא ביתר שאת בעת צר ומצוק זאת, רוח נדבתו ועומק אמונתו באור ד' אמת אשר במעמקי נשמתו, אור האהבה, והדר השלום, בעוצם שכרון של העמים שכורי השמרים של כוס התרעלה שהם שותים לרויה, ידריכו אותנו עז, ורוח ד' תפעם בקרבנו לחזקנו ולאמצנו בתקוה טובה לרומם קרן ישועה, יואל ד' ונזכה ברב חסדו להתראות באהבים על אדמת הקודש ולהתעלות במתק צוף אמרי נעם בתורה ויראת ד' טהורה, בקול רנה וישועה, בהודות והלל לד', כי מחץ וידיו תרפאנה, [איוב ה, יח] במהרה במהרה בקרוב לאוי"ט[14] בעהי"ת[15].

ואני בצפיתי אצפה לאור ד' כי ירחמני בגלותי וישיבני בקרוב אל הר הקודש, ויתרון האור מתוך החושך, רק במקום האור אפשר לקוות שיגלה ויראה. ואם כי ישנה נקודה דקה זעירא, נהירו דקיק, שאינו נקלט ונתפס בעצמיות פנימיות הנפש, שבזה מתגדרת קליפת חו"ל[16], ודומה שאין לו אלוה [כתובות קי: "כל הדר בחוצה לארץ דומה כמי שאין לו אלוה"] משום דקרי ליי אלהא דאלהיא [מנחות קי: אומות העולם קוראים לה' "אלהא דאלהיא", אלוה האלוהות] ממזרח שמש עד מבואו [מלאכי א, יא] גם במקום שאינם מכירים לא את ישראל ולא את אביהם שבשמים, וההתרחבות הזאת המקיפה שאינה נתפסת בכלים הפנימיים של החיים,

שהיא חלק העמים, גדולתו של עשו שנצלה ממנו לאה בתפלתה, [בבא בתרא קכג: לאה התפללה שלא תיפול בגורלו של עשו] היא היא המשגיאה לגויים ומטרידתן מן העולם בהחלקת דברים, ממנו נקח לעבוד את ד' למעלה למעלה מעל לגבול ישראל, אשר רק אחרי התבססות אור ד' על עמו ישוב אור זה להיות לאור חיים, ולא אבוא בעיר ירושלים שלמעלה כ"א[17] כשאכנס תחלה לירושלים שלמטה, [תענית ה] ומרוחב היקף דנא, אשר המעמיקים הנפשיים בסטרא דשמאלא, בעלי הדעת הפועל, יכלו להשתקע על ידו בתהומות ויאורין עד כדי עדי אובד, יובא בית ד' לעודד ענוים בישועה. ואותה הפנימיות העמוקה, מקוה היראה והענוה אשר בגיא חזיון בארץ חמדה, אשר ענוים יירשוה סלה, [על פי תהלים לז, יא] רק היא תראה את כבודה בביתה וארצה, לקרב את הריחוק הגדול של הנפש האנושיית המוגבלה אל אור ד' עליון המתגלה בהיקף כללי לכל עמים והמון בריות בכל דורות ועולמים אין ספורות, ונהר דינור [דניאל ז, י] אשר על אש רשעים יחול, להכרית מבית ד' כל פועלי און אשר קומטו בלא עת, ישלג בצלמון, למדקדקים אותיות קבלת מלכות שמים, [ברכות טו: הקורא קריאת שמע ומדקדק באותיותיה מצננים לו גיהנום, שנאמר "תשלג בצלמון" (תהלים סח, טו)] מעין דוגמא שלעתיד לבא שיתהפך הגיהנום למקום עדן ערבתה כגן ד' [ישעיהו נא, ג] ומחולם של צדיקים, [תענית לא] שאין קץ לשפעת קודש ועומק עדנים זה עדי עד.

ואותו האור המבהיק בארץ האורה לא יתן מקום לאור כהה מרוחק זה, ודוקא מתוך חשכה יאיר נתיבו. אבל כל אלה דברים מטושטשים בארעא דחשכא, אשר רק צללי אורות מהם נשקפים, להחיות רוח שפלים ביחול לדי אב הרחמים, שאחרי עבור סערה ורוח נחת יעבור על פני ארץ, והמושרשים בעמקי מאוייהם וכל חושם בקרבם פנימה לצפיית ישועת ד' בארץ חמדתו, ישובו ובאו ציון, ואז יראו כל ישרי לב ינהרו, ולדי' הטוב וסלח אשר לא בזה ענות עני [תהלים כב, כה] ניחל, כי יראה בעני עמו ועולמו, וימהר לפתח שערי ישועה ורצון וישמח לב מבקשי ד', ומציון תנתן מהרה ישועה לישראל תפארתו, ברב עז והדרת קודש.

אבקש מאד מכבוד ידי"נ כתר"ה לשמחני עוד בדברי קדשו המאירים מאור הקודש, ויבשרני משלומו וטובו, ושלוי[18] הידידים החביבים המתחזקים בעז ד' בהר צבי קודש, והי'[19] זה שלו', כנה"ר[20] ונפש ידי"ע מצפה לתשועה ואורה,

הק' אברהם יצחק ה"ק

---

1. בעזהי"ת - בעזרת השם יתברך
2. העת"ר - השנה תרע"ה (1914/1915) - בצירוף אותיות
3. שלו' - שלום
4. ידי"נ - ידיד נפשי
5. המאוה"ג - המאור הגדול
6. מוהרי"מ - מורנו הרב רבי שמות שמתחילים באותיות י, מ (למשל: יעקב + משה) - הפירוש המדויק תלוי בשם האדם
7. חרל"פ - הרב יעקב משה חרל"פ (תלמידו של הרב קוק)
8. שליט"א - שיחיה לאורך ימים טובים אמן
9. וכא"ל - וכל אשר לו
10. כי"ק - כתב ידו הקדושה
11. כתר"ה - כבוד תורתו רום הדרתו

12. ידי"ע - ידידו עוז
13. ת"ח - תלמידי חכמים
14. לאוי"ט - לאורך ימים טובים
15. בעהי"ת - בעזרת השם יתברך
16. חו"ל - חוץ לארץ
17. כ"א - כי אם
18. ושלו' - ושלום
19. והי' - והיה
20. כנה"ר - כנפשו הרמה

אגרות הראי"ה – כרך ג' – אגרת תשנג

תמצית האגרת

תאריך ומקום: ז' טבת תרע"ו - סנט גאלן **נמען:** הרב יעקב משה חרל"פ

קשה לו לכתוב מ'ארץ מאפליה'. על 'צפיית הישועה': גובה הישועה תלוי בעומק 'מחשבת הקודש' של האומה, ש'טל הילדות' שומר עליה. המחשבה הכללית מביאה את 'רוחא דמלכא משיחא'. 'צופי הישועה... החפצים דווקא בגאולה שלמה' הם שמביאים אותה, ויודעים שכל סבכי התולדה הם 'צעדים שאורו של משיח צועד בקרבם'. סוכת דוד הנופלת מלאה חיים גם בנפילתה - 'כרע רבץ כאריה'. אין להשאיר את הטבע בשפלותו, אלא לקשרו בקודש.

עיקרי הדברים

- צפיית הישועה.
- טל הילדות.
- גאולה שלמה.
- קשירת הטבע בקודש.

נוסח האגרת עם ביאור

בעזה"י[1], ז' טבת עתר"ו[2], ס"ג. [סנט גאלן, בשווייץ, שבה ישב הרב קוק בימי מלחמת העולם הראשונה]

ממכלל יופי [מציון, "מכלל יופי" (תהלים נ, ב)] ממכוני קודש ועוז עליון, יופיעו נהורים, [אורות (ארמית)] ותעצומות כח וחיל לכבוד חביב לבבי מחמדי ושעשועי, הרב המאוה"ג[3], נעלה לגאון ותפארת, משרידי יחידי סגולת עם ד', מוהר"ר[4] יעקב משה חרל"פ[5] שליט"א[6], ביתו וזרעו זרע ברך ד' לברכה לאוי"ט[7], ועתרת שלומים לעד.

אהובי בכל מעמקי, את טוהר סגולת אהבתנו הנאמנה לגלות אין אויר ארץ העמים, ואדמתה הטמאה, כדאי לה. [אווירה של ארץ העמים אינו ראוי לגלות את אהבתנו] אשר על כן כבד לי הדבר מאד לכתב לכבוד ידידי מכתבים הראוים למדת נעימת-ידידותנו, כל זמן שאני שרוי במחשכים בארץ מאפליה, [בארץ אפלה (ירמיהו ב, לא), כלומר בחוץ לארץ] עדי יגיה די חשכי [עד שה' יאיר את חשכי (תהלים יח, כט)] באור ארץ חמדתו סלה, ומשד-תנחומיה יחון להניקני. [על פי ישעיהו סו, יא] בכל זאת כאשר עברו ימים רבים בשתיקה, בדומיה של אהבה מסותרת, תשאני סגולת קדושת אויר הקודש של ארץ חמדת עולמי עולמים להתנער מעט ולדבר דברי-דודים לכבוד חמודי, המאושר באושר שכנת מרומי עיר האל' סלה. ובטוחים הם שרעפי, [מחשבותיי] שישגשגו ויפרחו ובבאם אל הקודש יוסיפו פאר, ירומו וינשאו בהזכם מסיגי ארעא דחשוכא, [מן הסיגים של ארץ החושך (ארמית)] ומציון מקדוש משכני עליון אור חדש עליהם יאיר. במושג צפית ישועה, שהעיר חביבי במכתב קדשו, אין ספק שהרוממות וההשפלה של תכונת הישועה תלויה היא בעומק מחשבת-הקודש אשר לאומה, המתגלה ע"י[8] שרידיה, נושאי המחשבה הכללית של נשמת ישראל, החבויה בכל לב תמים, ומפי עוללים ויונקים יוסד עז, [תהלים ח, ג] ועולם-הזקנה איננו כי-אם מפתח ומגלה את יקרת עושר המכמנים [האוצרות הגנוזים] אשר באוצר המלא ברכת-ד' של עולם הילדות, והילדות - הבל שאין בה

חטא היא, [על פי שבת קיט: "הבל שאין בו חטא"] בין כשהיא אצל הילדים בשנים, בין כשהיא אצל הבאים בשנים היודעים לשמור את טל-ילדותם, "כגמול עלי אמו, כגמול עלי נפשי". [תהלים קלא, ב]

והמחשבה הכללית, ההולכת ופורחת בנשמת החושבים המבליטים כבר את אותיותיה במלואן, היא הכוללת את כל האוצרות של האהבה והיראה, של התורה והמצוה, היא היא המכשירה את הגאולה, היא היא המביאה את רוחא דמלכא-משיחא, [רוחו של המלך המשיח (ארמית)] אל העולמים הרבים ואל עולמנו להיות מופיע בהדר גאון עזו בכנסת-ישראל.

וצביון המחשבה היונקת ממקורי הקודש העליונים, מחכמת-ישראל המיוחדה, "משם רעה אבן ישראל", [בראשית מט, כד] הוא העושה את צביון הישועה, הוא המגון [הנותן גוונים] את גוניה. אשר על כן אך צופי הישועה "המשכילים המזהירים כזוהר הרקיע", [על פי דניאל יב, ג] הם הם המביאים את הגאולה, והם הם היודעים לאמר דבר בשם אומרו [על פי אבות ו, ו: "כל האומר דבר בשם אומרו מביא גאולה לעולם"] ודבר ד' בפיהם אמת, והם הנם אדירי-הכח, החפצים דוקא בגאולה שלמה,, וכל מרכז עבודת-קדשם היא רק אותה הצפיה התמימה, אשר אין בה מום, שרק הרום העליון של גאולה שלמה לה יאתה, ובניה של תורה בנשמתה הפנימית הללו, כל אופים מסור הוא, קשור וזקוק, [כל אופיים מסור, קשור ומחובר] לנשמתה של תורה והופעתה, הם המצפים לאור-ד', ולמלוי הכבוד העליון, שומרים הם את עקבות משיחנו [על פי תהלים פט, נב] יודעים הם שכל העולם ומלואו, כל סבכי-התולדה [סבך ההיסטוריה] וכל יצרי-מעלליה, [וכל מעשיה] אינם כי אם צעדים שאורו של משיח הולך וצועד בקרבם. סוכת-דוד הנופלת [עמוס ט, יא] יודעים הם שהיא גם בנפלה מלאה חיים וגבורת נצח והוד, נופלת היא כאשר יפול הארי על טרפו, "כרע רבץ כאריה וכלביא - מי יקימנו!", [במדבר כד, ט] ובמרומי שמים מעל, בגני העדנים העליונים והתחתונים, במחשכי-הארץ היותר אפלים, בשאול ואבדון ובכל חרישות רשע וכסל, בעריצות של מושלים, עריצים גם משכילים וצדיקים, ובמזימות של מנהלי סיעות פוליטיות, בצבאות-מרומים, ובהיכלי אורים עליונים שכולם אומר כבוד, [תהלים כט, ט] - בכל גבורת זרע-ד' אשר בבנין סוכת דוד הנופלת נגלתה.

לא אך להציל את הנפש הפרטית או גם הכללית מסבוכי החיים החמריים, ולרוממה אל הקודש היא מגמתה, כי אם לכונן את הקודש עצמו, ליסד מוסד ממלכת אל חי העולמים בכל מרחבי עולמים. חלילה לנו להשאיר את הטבע במעמדו השפל, מבלי לקשרו בקשר-הקודש אשר לאור עולם שבאוצר חיים, שבו דוד מלך ישראל חי וקיים.

לא חלישות-כח הוא זה מה שישועתם של ישראל היא קמעא-קמעא [על פי ירושלמי ברכות א, א: גאולתם של ישראל באה "קמעא קמעא"] כי אם גבורת-גבורות, כביריות [גבורה] עליונה המקפת כל וממלאה את הכל. והמחשבה באיתניותה, לפי עומק גדולת תלמודה, לפי הדור הכרעת בינתה, [לפי הדר הכרעת הבינה שלה] ולפי גדולת טהרת אדירות רצונה, המשוגב בשגוב אלהי, היא היא המרוממת את הטבע וכל תוצאותיו, את השמים וארץ וכל אשר בם. כל חללה של רשות העליונה, שגוילי רקיע וקני חורשתא ודיו ימי אינם מספיקים [שגם אם כל הרקיע ספר, כל העצים קולמוסים וכל הימים דיו – אין די (על פי שבת יא)] לכתוב אותה כולה מוכרחת היא להגלות בתור גלילים אחדים לאותה מכונת-הקדש הנאדרה כתבנית המרכבה, "היא החיה אשר תחת אלהי ישראל", [יחזקאל י, כ] אשר חזה אותה הנביא גם בגולה על נהר כבר. [יחזקאל א, ג] ובתוך החומר העב

הזה - אור מלא עדון-קדש רווי טללי לשד חיי אורות חבויים ממרומי עליוני קדש קדשים שורה, ומכל שרעף קטן, היוצא מפציצות נגוהות [מניצוצות של אור] הללו, מתמלאה כל נשמה חיי-עולמים. תשובה, תפילה, תורה, צדקה ומעשים טובים, בטחון בד' עדי-עד, ונהרה עליונה מאור צור ישראל, וממשלת-עולמים על כל תוכני עלילות, "מושל באדם צדיק מושל יראת אלהים", [שמואל ב כג, ג] מעוטר באור גבורה של מעלה, ש"מלאכי-צבאות ידדון ידדון" [תהלים סח, יג] מחיל חיל גבורתה, זאת גבורת-העז ששירת-ישראל מתעטרת בה, "שמים וארץ ירננו לשמו, יערות ימחאו כף להנעימו". [על פי ישעיהו נה, יב]

אור השלום זורה הוא הלאה [מפזר ומרחיק] את כל מחשכי-המארה של "צרירת-האחיות" [הקנאה והצרות בין אחיות (על פי ויקרא יח, יח)] אשר לעולם הגלוי והנסתר ו"רחל ולאה" [על פי רות ד, יא: "כרחל וכלאה אשר בנו שתיהם את בית ישראל"] בלא שום קנאת אשה מאחותה שתיהן בונות את בית-ישראל "אהל בל יצען בל יסע יתדותיו לנצח, וכל חבליו בל ינתקו. כי אם שם אדיר ד' לנו, מקום נהרים יאורים רחבי-ידים, בל תלך בו אני-שיט וצי אדיר לא יעברנו". [ישעיהו לג, כ-כא] כל מלא-עולמים - עולם אחד, כל שינויי-הגוונים והפרצופים השונים, שהננו מברכים עליהם:

"ברוך חכם-הרזים", [הברכה על הרואה אוכלוסי ישראל (ברכות נח)] מהוים פרצוף אחד גדול ומבוסם, [ונעים] מושל בגאון-ד', - באחדות המחשבה, המתגלה בפועל לצפות לישועה מכל הערכים, מכל העלילות ומכל המסבות מאמונה ודאית בהירה, מידיעה פנימית חודרת, את הכוון והדיוק אשר בכל העלילות, אשר כלן נתכנו לאל דעות ד', [על פי שמואל א ב, ג] בין כשהן עוברות דרך רצונות חפשיות והגיונות נפתלות [ומחשבות עקומות] אשר לאנשים יחידים בעלי השפעה כח וממשלה, בין כשהן עצת-גוים ומחשבות-עמים, בין כשהן מתגלמות בכל חקי הויה וטבע, "אש וברד שלג וקיטור רוח-סערה". [תהלים קמח, ח]

אמנם להכשיר את הלבבות לצפית ישועה עליונה ומקפת כזאת, אשר תרומם את הטבע עצמו מנפילתו, ותעטר את כל העולמים, את כל הנפשות הרוחות והנשמות, שנבראו ושנולדו ואת שעתידים להבראות ולהולד, ישע ועז זה יבא מאור-ישראל אשר יזרח מאור תורה העליונה בגדלה, מעסק קבוע של רזי-תורה בגבורה והדרת-קדש, מיחידי בחירי עדר-ד', בגדולה כזאת המקפת את כל חדרי התורה והחכמה, שבקדש ושבחול, שיתגלה ויראה כי מקורם פתוח הוא מקודש, ואותו החול המובדל, הנזרק "מהלאה למגדל עדר" [בראשית לה, כא] הקודש, יבורר שאיננו כי אם סכלות והוללות רעה, העדר גמור ופטפוטי-מלין של אמרי-נואש, [דיבורי הבל של דברי ייאוש] שאין להם אפילו צורה של שלילה הגונה. וכל הגדל הזה יגלה בהר-הקדש, המוכן לאור חכמת ישראל, להכשרת השכל וזכוך-כח המדמה [וטיהור כוח הדמיון] המבורר והאיתן, אשר על ידו תיכון הנהלת תבל ומלאה. ורק מתכונתה של אמונת-אומן מלאה חוסן ישועת אור ד' המלאה יופע האור הגדול אשר יפעול ישועות מפליאות, אחרי אשר יגלה בתחלה פלאי-ישועתו על השרידים אשר ד' קורא, לגלות להם רזי-עולמים וסתרי-סתרים, בגלוי מלא חיים של עטירת כתרי ישועות ועז, אשר להכשר זה כיוונו ומכוונים כל קדושי-עליון בכל הדורות והזמנים, יחננו השי"ת[9] לשתות בצמא את דבריהם ובאורם נראה אור.

ממוצא-דבר נבין כמה גדולה היא החששה של סכנת קציצת-נטיעות [סכנה של פגיעה ביסודות האמונה (על פי חגיגה יד)] ע"י אותה צפית-הישועה, המחרפת את עקבות-משיח ד', [תהלים פט, נב] המנתקת את הטבע וכל

מסבותיה מצורת הצפיה, הנתבעת בכל חומר שאלת הדין מנפש כל חי לפני כסא משפט עליון ב"ה[10]. אורו-של-משיח חודר ומוכרח לחדור בכל. "קטיר לעילא", [קשור למעלה (ארמית, על פי הזוהר)] ברום עליון, ו"קטיר לתתא" [וקשור למטה] בעומק-תחתיתי. וכמהותו כן צפית הגלות ישועתו חודרת היא בכל. וכל חסרון אשר בעקב, [בעקב, בחלק התחתון] כל קציצה אשר למדות התחתיות, ההולכת בקרקעיתיהם של "העגולים" [מושג מתורת הקבלה] המקיפים את המסבות כלן, היא גם קציצה עליונה. סרה אז המחשבה מהסתכלותה ב"פרצוף ארוך", ["אריך אנפין", מושג מתורת הקבלה] המעניק חמה בקומתו ומכונן הדומי-תהומים [דממת התהומות] בעקביו, ופונה לפרצופים קטנים, שמשאירים המוני-עולמים ממעל ומתחת מחוצה להשפעתם. ו"עם חכם ונבון הגוי הגדול הזה" [דברים ד, ו] - בגאות-ד' הוא דבק וגדולת-עליון היא תהלתו תמיד. וכאשר אין ספק בדבר, שמעולם לא היתה קטיגוריא והתגרות של מלכים ["אם ראית מלכויות מתגרות זו בזו, צפה לרגליו של משיח" (בראשית רבה מב)] בעולם, שלא הקדימה, העמיקה והרחיבה, את עקבות הישועה העליונה, המכשרת את הגאולה השלמה, - והקירוב הזה נערך הוא לפי אותו הערך של ההכשרה הרוחנית אשר להשלטת חכמת-ישראל בעומק גדולתה, בפתיחת המנעולים הגדולים אשר למעמקי-הרזים, שבטרקלינים העליונים, שחזות כל העולמים נשקף בהם, וכל אותם האידיאלים הגלוים, שהצד הטוב שבחול, החלק המעולה שבחכמת האדם ומוסרו, שואף אליהם, הרי הם מוכרחים להיות מוכרים בתור סעיפי-אורות, "מותרי-מוחין", [מושג מתורת הקבלה: הארות שיוצאות מן המוחין העליונים] "קצות שערות הראש והזקן" [מושגים מתורת הקבלה] של אותם הדיוקנים העליונים, המתגלים ביסוד חיי חי-העולמים ע"י אורם של ישראל, - יגלה ויראה ע"י הבלטתה של חכמת-עולם הפנימית, האורה האלהית השרויה בישראל, ביחידי-סגולותיו בגלוי ובלב כל האישים וכל הדורות בגניזה, שכל שלום-העולמים, כל מוסר נכסף וכל צדק פנימי מבוסס ונחסן, וממולא כל הדר-נשמה [המלא בכל הדר הנשמה] וכל בטחון חיי-עולם לכל נוצר, כל עזוז מגמת החיים, וכל שמחת נשמות בעליצותן העדינה, הכל אחוז וקשור ביסוד גדולת שם ישראל בעולם, בברור זהרה של תורה בגדלות-גדולתה, וחכמים וסופרים מכל עדר, החושבים מחשבות רציניות ע"ד[11] תקון העולם, החברתי והיחידי, החמרי והנפשי, ההוי והעתידי, וכל השואפים חיים מתוקנים, המוצלים מכל תלאה המסובבת ע"י רשע וכסל, הכל יפנו לאותו מקור האורה שהמחשבה הישראלית ששרויה בתוכה, הטבוע בצדקת-ד' אשר בכל משלה.

ואנו לעצמנו, אנחנו האמונים בבית-אמנו והדר-הורתנו, [על פי שיר השירים ג, ד] הננו תמיד דורשים שהכל יאמצו את כחנו ושלא יהיו לנו צרים מלמעלה, [שלא יהיו לנו מקטרגים בשמים] וזה יבא לנו לא ע"י דחית הטבע וכל כחותיו, שכמו שהם נדחים מאתנו בחוג החיצון כמו כן הנם נדחים בחוגם הפנימי, והאיבה מתרבה ע"י זה בפמליה של מעלה ושל מטה, [בעולמות העליונים ובעולמנו] כי הכל צריכים להיות מוארים מזיו-אורה החי של כנסת-ישראל, ואור נועם תורתה ומעוז ישועות משיחה, ומניעת נתינת החלק הנכסף מביאה משטמה נוראה, שהיא מתגלה רק בצורה זעירה בפלגות ישראל ומלחמות גוים אדירים. הנה אנחנו ליה עינינו תלויות, למלך שהשלום שלו, והננו מסתכלים ברחבה בכל המסבות והעלילות, ונדע שגם האור המועב, [האור המעובה, הגשמי] המגושם ומוסגר במסגרות רוכסי הטבע, [גבולות הטבע] איננו כי אם קצה תחתון מחבלי-קודש של נסי-נסים אשר לעושה נפלאות גדולות לבדו, אשר בהגדלת כלי

החכמה והתאגדות הענפים כולם אל שרשם, נוסיף אומץ בגבורה של מעלה, ובאלהים נעשה חיל. [תהלים ס, יד]

מדעתי, שכבוד רחים-לבבי [אהוב לבו] יבין הגיגי ואת תמצית-הקודש שישנה בשאיפות הללו יזכך בזכוך הכשר-קודש של נאות ארץ-חמדה והר-הקדש מקום-תחנותו, [מקום חנייתו] הנני מקצר וחותם בכל חותמי ברכות לכת"ר[12] אהובי ולכל הנלוים אליו, היונקים מלשד [מלחלוחית, מן התמצית המזינה] קדושת תורתו ויראתו הטהורה, ויתברך מקודש כנפשו היקרה, ונפש אחוז בתקות צפית ישועת חומות וחיל ורוממות-קרן בימין-ד' העושה חיל בפתיחת שערים, לשוב נדחים אל ארץ-חמדה, באור ישע ותהלה, במהרה במהרה בימינו בקרוב,

הק' אברהם יצחק ה"ק

---

1. בעזה"י - בעזרת השם יתברך
2. עתר"ו - השנה תרע"ו (1915/1916) - בצירוף אותיות
3. המאוה"ג - המאור הגדול
4. מוהר"ר - מורנו הרב רבי
5. חרל"פ - הרב יעקב משה חרל"פ (תלמידו של הרב קוק)
6. שליט"א - שיחיה לאורך ימים טובים אמן
7. לאוי"ט - לאורך ימים טובים
8. ע"י - על ידי
9. השי"ת - השם יתברך
10. ב"ה - ברוך השם
11. ע"ד - על דבר
12. לכת"ר - לכבוד תורתו

אגרות הראי"ה – כרך ג' – אגרת תתעב

תמצית האגרת

תאריך ומקום: מוצאי שבת כ"ח שבט תרע"ח - לונדון **נמען:** בנו, הרב צבי יהודה

הגיע מכתב מאביו בכתב ידו, 'משיב נפש' אחרי כמעט שלוש שנים. ההורים דחוקים, והם שולחים כסף. מחר יתקיים בביתו כינוס היסוד הראשון של 'דגל ירושלים'. התקבל מכתב מהרב חרל"פ.

עיקרי הדברים

- מכתב האב.
- יסוד 'דגל ירושלים'.

נוסח האגרת עם ביאור

ב"ה[1] מוש"ק[2] כ"ח שבט, תרע"ח[3].

בני מחמדי ויקירי [הרצי"ה, שהיה אז בשווייץ] שליט"א[4], זה כמה אשר אנחנו מקוים לקבל ממך מכתב כתוב בפרטיות באר היטב מכל עניניך, ואיך אתה מרגיש עצמך במקומך החדש, אם הנך מוצא קורת רוח מהתמורה. ועד כה לא קבלנו כי"א[5] דברים קצרים וכלליים, שאמנם אנחנו מלאים לך רגשי תודה גם עליהם, אבל את צמאוננו הגדול לדעת מכל אשר עמך בפרטיות לא הרוו עדיין, ב"ה שקבלנו מכתבים מאה"ק[6], ביחוד מירושלים ת"ו[7], מאאמו"ר[8] שליט"א בכתב יד קדשו, [אביו של הרב קוק, שגר בירושלים; אחרי הכיבוש הבריטי חודש הקשר עם הארץ] שהיה לי למשיב נפש, כמעט זה כשלש שנים שלא זכיתי לראות תמונת כתבו. ת"ל[9] שהם כותבים באופן מרוצה, ומניח את הדעת. רק מה שכפי המובן הם דחוקים במצבם, ואנו הננו שולחים להם כפי היכולת בע"ה[10] לתמיכתם.

בטח כבר קבלת את המכתב הזרגוני, דגל ירושלים. [קריאה ביידיש לייסוד תנועת "דגל ירושלים"] אולי תוכל לעשות איזה תעמולה ע"ז[11] במקומך, ולהועץ עם אנשי לב איך לבא בקשר ענין עם המדינה בכלל, לחזק את מוסד ישוב ארצנו הקדושה, בשעת הכושר הזאת, ברוח ד' אשר על עמו.

ממר כהן נ"י[12] קבלתי מכתב מענין בדבר דרשתו, ועוד לא יכולתי לפנות לתשובתו, כי מוטרד אנכי מאד בכמה עבודות חיוביות ההולכות ושוטפות כעת.

למחר נקוה בע"ה לכונן את היסוד המעשי הראשון לאגודת "דגל ירושלים" ע"פ[13] תכונת המכתב, ע"י[14] אסיפה שתהיה בביתי בע"ה, בויעוד של כחות חשובים, מרבנים ובע"ב[15] הגונים. יופיע נא אור חסדו ואמתו של צור ישראל על עצותינו, ויאזרנו חיל וגבורה ויאר פניו עלינו בחן ושכל טוב למען עמו ונחלתו, לרומם ולשגב את קרן ישעו, בעז לאלקים, כמו כן קבלתי מכתב עברי מהרי"מ[16] חרל"פ[17] שי'[18], מענין בתוכנו הטהור והמקודש הראוי לטהור לב ובעל שפעת קודש שכמותו שי' ירבו בישראל.

אכפיל את בקשתי, שתשמחנו נא בפירוט כל עניניך בקודש ובחול הפתוח לקודש, כרוחך הטהור בע"ה.

חזק בני ואמץ, ודי' ישגבך בישועתו, ויזכנו לראותך בתור האדם המעלה ברב טוב ואושר כנפשך היקרה ונפש אביך מצפה אשרך צביונך ותפארתך,

אברהם יצחק ה"ק

1. ב"ה - ברוך השם
2. מוש"ק - מוצאי שבת קודש
3. תרע"ח - השנה תרע"ח (1917/1918)
4. שליט"א - שיחיה לאורך ימים טובים אמן
5. כ"א - כי אם
6. מאה"ק - מארץ הקודש
7. ת"ו - תבנה ותכונן
8. מאאמו"ר - מאדוני אבי מורי ורבי
9. ת"ל - תודה לא-ל
10. בע"ה - בעזרת השם
11. ע"ז - על זה
12. נ"י - נרו יאיר
13. ע"פ - על פי
14. ע"י - על ידי
15. ובע"ב - ובעלי בתים
16. מהרי"מ - מורנו הרב רבי שמות שמתחילים באותיות י, מ (למשל: יעקב + משה) - הפירוש המדויק תלוי בשם האדם
17. חרל"פ - הרב יעקב משה חרל"פ (תלמידו של הרב קוק)
18. שי' - שיחיה

אגרות הראי"ה – כרך ג' – אגרת תתעו

תמצית האגרת

תאריך ומקום: ט"ז אדר תרע"ח - לונדון **נמען:** הרב יעקב משה חרל"פ

'עוד לא פותח הסמדר, אבל עומד הוא להיפתח'. מתוך 'דכאות ארץ העמים' הרב קוק מתעודד מאור ארץ החיים. חפצו לרומם את 'דגל ירושלים' ולאגד את כל יראי ה' וחושבי שמו. הרב קוק מבקש לדעת על בריאותו של הרב חרל"פ.

עיקרי הדברים

- הסמדר עומד להיפתח.
- 'דגל ירושלים'.
- שאלה לבריאות.

נוסח האגרת עם ביאור

ב"ה[1], ט"ז אדר תרע"ח[2].

עזר מקודש, וסעד מציון יבא ויערב לכבוד אהובי מחמד נועמי הרב הגאון, אוצר סגולת קודש, כליל פאר טהרת אמת מוהרי"מ[3] חרל"פ[4] [הרב יעקב משה חרל"פ] שליט"א[5], וכא"ל[6] בכלל ובפרט, חיים שלו'[7] וברכה עדי עד.

אחדשה"ט[8] באה"ר[9] ונאמנה.

עוד לא פותח הסמדר, [על פי שיר השירים ז, יג] אבל עומד הוא להפתח. ואם הרמונים לא הנצו עדנה, אבל שטפי זרמי חיים הנה באים ונוהרים להניץ נץ קודש קדשים, וזוהר מכתבי קדשיו, הופיעו לעיני והקשבתי בהם רב קשב, ודיוקן חביבות קדשו נגד עיני מאיר הוא בהוד תפארתו, וממעמקי הגלות, ומדכאות ארץ העמים, מערפלי טומאת גושה ואוירה, הנני מתעודד לנוגה ברק אור החיים המופיע מארצות החיים לעורר רחמים רבים, בצפיית ישועה, לשיבת שבותינו למרום הר קדשו, לצאת ברכוש גדול מתוך המאפליה לאור אורים, ומעלת חביב לבי כתר"ה[10] ירומם אף ינשא, בעז שמחת גילת אל, אלהי אמת, ושיחת קודש של תפילת ישרים במקום קדוש משכני עליון תוסיף עלינו נהרה, לשמע קול מבשר ואומר חוסן ישועות חכמת ודעת קדושים, ופלגים ישטפו, ונהרים רחבי ידים ישאו קול דכים, לשגב ישע כל נדכאי רוח, הנה זה עומד אחר כתלנו. [שיר השירים ב, ט]

והנה אמיץ ואדיר הוא חפץ לבבי ומגמת פני לרומם את דגל ירושלים, [ראו (כרך ג', אגרת תתע)] לאגד את כל יראי ד' וחושבי שמו, לאהבת חמדת קודש, ועל משכילי עם הצמאים לאור דעת ד', הנגשים אל הקודש ברוח חכמה וטהרת לבב, בעז גבורה ורוויית שעשועי קודש קדשים, יאיר אור חיי עולמים, להוציא ממסגר אסירי עולם, וכל נקודות החיים בכל מקומות פזוריהם, יעלו ויראו יזהירו ויאירו כעצם השמים לטהר, וממרומים יופיעו חיי נשמות, המתמלאות נהרה, שעתידות הן להבראות ולבא בעם נברא, אשר יהלל י-ה בכל מעבדיו, ופרץ מים כבירים ישטופו באהבת נעימת חמדת ידידות ארץ חמדת

עולמים, ומעגליה ירעפון דשן, להשביע נפשות שוקקות, וחסד ד' מעולם עד עולם יאיר, לברוא ניב שפתים, המבשר צבא רב שלום שלום לרחוק ולקרוב ברפואת אמת ומרפא לנפש.

והנה כעת לפי הזמן והמקום אי אפשר להאריך בדברים מפורשים ומבוארים באר היטב, ואני תפילה, יחנני ד' בחן חסדו, ובטהרת מי פלגיו, בתשובה עליונה יטהרני, להשיבני אל הקודש, ולחדות בחדות אור תורה ומתק יראת ד' טהורה, לרומם נס קודש קדשים על מכון הר ציון וכל מקראיה, כנפשו היקרה ונפש אוהב דבק בכל מעמקי לבב בעז חבת ידידות שפעת נועם קדשו,

הק' אברהם יצחק הכהן קוק

נא להודיעני ממצב בריאות גופו הטהור, אשר אקוה שיתחזק בכל עז, איתן וערנן יהיה בעז ד', מחיה חיים, נותן עז ותעצומות לעם, לעולמי עולמים.

הנ"ל

---

1. ב"ה - ברוך השם
2. תרע"ח - השנה תרע"ח (1917/1918)
3. מוהרי"מ - מורנו הרב רבי שמות שמתחילים באותיות י, מ (למשל: יעקב + משה) - הפירוש המדויק תלוי בשם האדם
4. חרל"פ - הרב יעקב משה חרל"פ (תלמידו של הרב קוק)
5. שליט"א - שיחיה לאורך ימים טובים אמן
6. וכא"ל - וכל אשר לו
7. שלו' - שלום
8. אחדשה"ט - אחרי דרישת שלומו הטוב
9. באה"ר - באהבה רבה
10. כתר"ה - כבוד תורתו רום הדרתו

אגרות הראי"ה – כרך ג' – אגרת תתקט

תמצית האגרת

תאריך ומקום: כ' אלול תרע"ח - הרוגייט **נמען:** הרב יעקב משה חרל"פ

ברכת השנה, והתנצלות על מיעוט מכתבים. 'הסתדרות ירושלים' מסתעפת לשלושה: התנועה הירושלמית - אידיאלים ודעות שיעוררו רוח קודש; ההסתדרות - חיזוק הקודש בארץ 'בשלטון עצמי מבלי שום התרפסות' לכוח של חול; ו'דגל ירושלים' בידי תמימי דעים, ובראשם גדולי תורה. הישיבה העולמית חייבת להיות בירושלים, ופניה אל הצעירים מכל הגולה, מהישיבות שנחרבו, למאות ולאלפים, 'לכח מכריע על תגבורת החול'. מהישיבות הקיימות יבואו לזמן קצוב, וכל ישיבה תעמוד במעלתה. 'כלים גדולים עלינו להכין' לאורות העתידים.

עיקרי הדברים

- שלושת ענפי התנועה.
- שלטון עצמי לקודש.
- הישיבה העולמית בירושלים.
- 'כלים גדולים עלינו להכין'.

נוסח האגרת עם ביאור

ב"ה[1] כ' אלול תרע"ח[2], האראגאטה.

בספרן של צדיקים גמורים לחיים טובים ארוכים ומתוקנים יכתב ויחתם כבוד מחמדי חותם לבבי, הרב הגאון המפורסם לשו"ת[3] קדוש ד' מכובד סוע"ה[4] מו"ה[5] יעקב משה חרל"פ[6] [הרב יעקב משה חרל"פ, מתלמידיו הקרובים של הרב קוק בירושלים] שליט"א[7] וכב"ב[8] היקרים, הקטנים עם הגדולים, כולם יתברכו במעולות שבברכות, ברב נחת והצלחה, בנועם ד' וחדות עזו לאוי"ט[9].

אחדשה"ט[10] באהבה מקורית פנימית.

אין די באר חביב לבי המניעות הרבות, בכמות ובאיכות, אשר ימנעוני מהפיק את עונג רוחי לבא בכתובים את כת"ר[11] יקירי לעתים קרובות. אמנם עצת ד' היא תמיד כי המסתרים יגיהו את האורים היותר אמיצים, אתה אל מסתתר אלהי ישראל מושיע. [ישעיהו מה, טו]

רבה עלי תכונת העבודה ביסוד הסתדרותנו הקדושה, הקשורה בקשר אמיץ ביסוד אור ישראל, המתנוצץ ממקום מה נורא, מרום מראשון מקום מקדשנו, המסתעפת לשלשת ראשים יסודיים, התנועה הירושלמית, אידיאליה דעותיה, רגשותיה, ופנימיות סוד שיח כונותיה, הראויה להתפשט עלי אדם רב, לעורר רוח קודש ד' במרחקים, לרומם קרן דעת ד' צור ישראל וגואלו, אשר זרע עזו נטויה על עמו ונחלתו, לאהבת יונתו תמתו, גם מחגוי הסלעים [על פי שיר השירים ב, יד; ה, ב] וסתרי המדריגות. אור תנועת קודש זו, תסיר את כרובי עינא, המעיבים את עננ חשכם, המערימים סוד על עם ד' לחשוב עליהם תועה, ועזבון. והתנועה ירושלים נפלאות תחולל בספרות ובפועל, להביע לכל העולם כולו הנה דבר ד' קם ונהיה, ולא עזב ד' את עמו, ולא יעזבנו עדי עד. ההסתדרות ירושלים תאמץ ותחזק את כל

המקודש על אדמת הקודש, בשלטון עצמי מבלי שום התרפסות כל דהו לאיזה כח של חול, וכל הנושא ידיו קודש לד' לבא לעזרה, מכל המון בית ישראל הנה הוא מציב לו יד ושם בהיכלי קודש ד'. דגל ירושלים, ינשא בידי תמימי דעים שלמי אמונים, צניעי ומעלי, הכופים אזניהם לקול מורים, ולבם וידם אמונה בטהרת קדושת ישראל בכל מערכי לבם ומהלכי חייהם, ובראשם ראשי עם ד' גדולי תורה טהורי לב ונבוני דעת ויראת ד'.

הישיבה העולמית, מוכרחת היא להתיסד בירושלים, [תכנית "הישיבה המרכזית העולמית", שהוקמה בירושלים כעבור שנים אחדות ונודעה בשם "מרכז הרב"] אחרי אשר לא בכוחנו הוא להפריע את תגבורת החול, ביסודי בניניהם, לא דוקא אל יושבי הארץ מאז מועדות פני הישיבה הזאת, ולא דוקא אל הקביעות הבלתי זמנית הנהוגה בישיבות הקדושות שכבר קנו להם קביעות מאז, שעלינו לרוממם ולשגבם, לחזקם ולאמצם. אבל פנינו מועדות אל החיל תופסי התורה הצעירים אשר בכל תפוצות הגולה, ממרכזי הישיבות הגדולות אשר נתבטלו בימי מהומת הזמנים, למה לא נקבץ לנו חיל קדוש צעיר ורענן לשם ד' ותגבורת כח תורתו, בהאדרתה של תורה והגדלתה, בריבוי עם למאות ואלפים שינהרו אל עיר הקודש, אל מקום בית חיינו צריכות עינינו להיות נשואות, והי'[12] החיל הקדוש הזה לכח מכריע על תגבורת החול, וכאשר אור עליון וקדוש מהגיוני קודש, ורזי תורה ודעת ד' יוצץ ביחידי הסגולות, יהיה לרוח חיים, ולאבן חן על כל המחנה כולה, שכולה היא קודש, כולה מוכתרת בכתרה של תורה בנעימת המדות, ובתפארת ד' על עם קדשו. מהישיבות הקיימות יוכלו לבא רק על משך זמן של קצבת שנים, והישיבות העומדות, כל אחת ואחת תעמוד במעלתה כבודה ויפעתה. זאת היא מטרתי ומגמת פני ע"ד[13] האידיאל של הישיבה.

כלים גדולים עלינו להכין, למען יכנסו בהם האורות העתידים להופיע בחסדי ד' גואל ישראל וצור ישעו על עם קדשו סלה. בע"ה[14] אקוה שמזמן לזמן יפקד חביבי הדרת כת"ר בקול מקודש, וסוד שיחו לא ימנע מהודיעני בפרטיות, וברכת ד', אומץ ועז, בריות גופא ונהורא מעליא תשגבהו, ובימין ד' רוממה נתגבר ונושע, וחדות קודש תהי'[15] עם רוחנו תמיד, ועדנת נועם אור תורה, וצפיית ישועה, שמחת גדולת צורינו גואלנו, יתעלה עדי עד רוממות כבוד שם תפארתו, תאשרנו תמיד, בהוספת חיל ומחיל אל חיל נצעד, וברחבה נתהלך בדעת ד' אמת וחקרי פקודיו ואמרות קדשו, ובגודל חסדו וטובו יתמך את גורלנו לטובה ויזכנו לחדות פנים בשמחות וגיל בעיר ד', עיר עז לנו עדי עד, בקיבוץ בניה לתוכה בשמחות וברוממות קרן ישועה, ממקור הקודש, אשר יופיע על כל נאות יעקב. והי' זה שלו'[16] וברכת עולמים כנפשו הטהורה ונפש ידידו עז קשור בקשרי קודש בידידותו הנאמנה המצפה לתשועת ד' וחותם בברכת השנים,

הק' אברהם יצחק ה"ק

לכל אהובינו ודו"ש[17] בקודש שלו' וברכת השנים באה"ר[18].

הנ"ל

1. ב"ה - ברוך השם
2. תרע"ח - השנה תרע"ח (1917/1918)
3. לשו"ת - לשם ולתפארת
4. סוע"ה - סיני ועוקר הרים
5. מו"ה - מורנו הרב
6. חרל"פ - הרב יעקב משה חרל"פ (תלמידו של הרב קוק)
7. שליט"א - שיחיה לאורך ימים טובים אמן
8. וכב"ב - וכל בני ביתו
9. לאוי"ט - לאורך ימים טובים
10. אחדשה"ט - אחרי דרישת שלומו הטוב
11. כת"ר - כבוד תורתו
12. והי' - והיה
13. ע"ד - על דבר
14. בע"ה - בעזרת השם
15. תהי' - תהיה
16. שלו' - שלום
17. ודו"ש - ודורש שלום
18. באה"ר - באהבה רבה

אגרות הראי"ה – כרך ג' – אגרת תתקכג

תמצית האגרת

תאריך ומקום: ט"ז מרחשון תרע"ט **נמען:** בנו, הרב צבי יהודה

אמו מצטערת שהרצי"ה נסע לסנט גאלן כשמצב הבריאות שם גרוע (מגפה), ומבקשת שיודיע מיד על בריאותו. הגיע מכתב מהרב יעקב משה חרל"פ על דגל ירושלים, 'ספוג מתמצית שאיפותינו'.

עיקרי הדברים

- דאגה לבריאות הרצי"ה.
- מכתב הרב חרל"פ.

נוסח האגרת עם ביאור

ב"ה[1], ט"ז מ"ח[2] עטר"ת[3].

בני חביבי שליט"א[4], ת"ל[5] על החוה"ש[6] אשר עמנו, וכמו כן קבלנו מכתבים מבשרים שלו'[7] מתמן. יחנינו ד' לעלות בקרוב אל הקודש כולנו יחד ולשוב לעבודה מסודרת לשם ד' ועמו על אדמת קדשו.

נא בני יקירי לשמחנו מיד בידיעה ברורה ממצב בריאותך. אמא תחי'[8] מצטערת מאד על אשר סרת לס"ג בעת אשר מעמד הבריאות בה הוא גרוע. [מגפת השפעת הספרדית, שהשתוללה אז באירופה] ישמרך ד', וכל מחלה לא תקרב אליך. מה ש' אהובנו הראי"ק[9] שי'[10] וביתו, ויתר ידידנו, ישמרם ד' כולם, וכל עם ד' יסיר מהם כל חולי ומדוה, וירפאם רפו"ש[11] לאוי"ט[12]. הננו כופלים את בקשתנו שלמע"ה[13] תומ"י[14] בקבלת מכתבנו תודיענו משלומך ומבריאותך, ואל תאחר כלל.

הננו כבר מחכים על מכתבך הארוך אשר הבטחת. חושב אני שכבר שלחת אותו אלינו.

בא מירושת"ו[15] מכתב גלוי מהרי"מ[16] חרל"פ[17] [הרב יעקב משה חרל"פ] שי' ע"ד[18] דגלנו הקדוש, כתוב בסגנונו הספוג מתמצית שאיפותינו ע"פ[19] תוכן רוחו המלא זוך ועריגת קדושת אמת. הנני חותם בברכה, ומצפה להתבשר אך טוב וחסד בריות גופא ונהורא מעליא וכט"ס[20] אביך,

אברהם יצחק ה"ק

1. ב"ה - ברוך השם
2. מ"ח - מרחשון
3. עטר"ת - השנה תרע"ט (1918/1919) - כתובה במילה "עטרת"
4. שליט"א - שיחיה לאורך ימים טובים אמן
5. ת"ל - תודה לא-ל
6. החוה"ש - החיים והשלום
7. שלו' - שלום
8. תחי' - תחיה
9. הראי"ק - הרב רבי שמות שמתחילים באותיות א, ק (למשל: אברהם + קלונימוס) - הפירוש המדויק תלוי בשם האדם
10. שי' - שיחיה
11. רפו"ש - רפואה שלמה

12. לאוי"ט - לאורך ימים טובים
13. שלמע"ה - שלמעלה
14. תומ"י - תיכף ומיד
15. מירושת"ו - מירושלים תבנה ותכונן
16. מהרי"מ - מורנו הרב רבי שמות שמתחילים באותיות י, מ (למשל: יעקב + משה) - הפירוש המדויק תלוי בשם האדם
17. חרל"פ - הרב יעקב משה חרל"פ (תלמידו של הרב קוק)
18. ע"ד - על דבר
19. ע"פ - על פי
20. וכט"ס - וכל טוב סלה

אגרות הראי"ה – כרך ג' – אגרת תתקלב

תמצית האגרת

תאריך ומקום: כ"ז טבת תרע"ט **נמען:** בנו, הרב צבי יהודה

צרות היהודים בארצות שונות מרעישות את הלב. לאגודת ישראל בשווייץ: יתאחדו בכמה ענפי עבודה, אבל התנועה צריכה לעמוד בפני עצמה. הציונות החילונית לבדה לא תמצא מפתח לא לנשמת האומה ולא ללב האומות. מירושלים כותבים מכתב אחר מכתב שיבוא - הוועד הכללי, הרב צבי פסח פרנק, בית הדין של הפרושים, ור' נ"ג בראדער, שמבטיח פרנסה ואין התנגדות. הרב חרל"פ 'הולך בגדולות' ומציע לקחת 600 תלמידים לישיבה, אבל אין כעת אפילו מאה מוכשרים; צריך תחילה לקבץ כספים ולבנות בניין. מאמר שהתקבל לאסוף פסימי מדי, ויבקשו מהכותב לסיים במסקנה אופטימית. אין להקדים מעשים לפני ההתפשטות הרוחנית והמספרית - 'לא נוציא פרי בוסר'.

עיקרי הדברים

- צרות היהודים.
- אגודת ישראל - עצמאות התנועה.
- הזמנות מירושלים.
- הישיבה - בהדרגה.
- לא להקדים מעשים.

נוסח האגרת עם ביאור

ב"ה[1], כ"ז טבת עטר"ת[2]. [כ"ז טבת תרע"ט (1919), בלונדון. האגרת לבנו, הרצי"ה, שישב אז בסנקט גאלן]

בני מחמדי שליט"א[3], עברו ימים מספר שהייתי צריך כבר לכתב לך, ונתעכבתי מפני הטרדות והמניעות. ת"ל[4] על החוה"ש[5] אשר עמנו, כן קבלנו מהתם מכתבים [משם – מארץ ישראל (ארמית)] מבשרים שלומם וטובם. צרות אחינו בארצות שונות [הפרעות ביהודי פולין ואוקראינה בסוף מלחמת העולם הראשונה ובמלחמת האזרחים ברוסיה] הרעישו את לבבנו, ובעוה"ר[6] אין לנו דורשים ומבקשים, המסורים באמת אל התביעות של הצדק, וממרום ומקודש ישלח עזרו להרגיע עם עני ודל המיחל לחסדו.

מאגודת ישראל דשווייץ הגיענו מכתב ע"ד[7] איחוד עמם. [סניף "אגודת ישראל" בשווייץ הציע להתאחד עם "דגל ירושלים"] מובן הדבר שבכמה ענפי עבודה נוכל להתאחד עמם, כי סוף סוף יש בינינו קרבה לבבית רבה, אבל מעמד תנועתנו היסודי מוכרח הוא להיות עומד בפני עצמו בצביונו וחופשו, והמזכירים את ד' אל יתנו דמי לו עד יכונן ועד ישים את ירושלים תהילה בארץ. [על פי ישעיהו סב, ו–ז]

הגדולות שאנו צריכים ללכת בהן, הנן לע"ע[8] גדלות רוח ושאיפה כבירה, שעתידה להתגשם במפעלים גדולים בעז"ה[9]. ויסוד הכל לרומם את תנועת התחיה לגובה הקודש שלה, כי הציוניות החילונית כשהיא לבדה לא תוכל למצוא את המפתח לא לנשמת האומה ולא אפילו ללב האומות, שיש בהן ניצוץ של הכרת הכבוד של שם ד' אלהי ישראל, ע"י[10] הארת אורו של ספר הספרים עליהם באיזו צורה עכ"פ[11]. ובשביל כך אנו צריכים לעבודתה של האידיאה הירושלמית, [רעיון "דגל ירושלים"] שלא תוכל

להתפרנס כי אם מקיבוץ עממי גדול של עם תורת ד' בלבם המכרעת את כל הויתם כלפי הקודש, שזהו העומק הטבעי של עם ד' השואף לארץ קודשו.

מירושלים כותבים מכתבים אחר מכתבים בזירוז לבא אצלם. [ההזמנה לכהן כרבה של ירושלים, שקיבל לאחר שובו לארץ בתרע"ט] עיקר העסקנים בזה הם אנשי הועה"כ[12], [ועד העיר הכללי ליהודי ירושלים] והם אומרים שהכל מסכימים. רבנים אחדים חתמו גם הם על המכתב האחרון, כמו הרצי"פ[13] פראנק [הרב צבי פסח פרנק] נ"י[14], וחותם בד"צ[15] דפרושים [בית הדין של עדת הפרושים (האשכנזים הלא-חסידים) בירושלים] הונח נוסף על באי כח ת"ת[16] ע"ח [תלמוד התורה "עץ חיים"] וב"ח ומאה שערים [תלמוד התורה וישיבת "עץ חיים", בית החולים "ביקור חולים" ושכונת מאה שערים] והרבנים השייכים לזה. ורנ"ג בראדער [הרב נחמן גדליה ברודר, מראשי הוועד הכללי "כנסת ישראל" בירושלים] כתב עוד מכתב מיוחד בהרחבה ומבטיח שאין לי מה לדאוג כלל, לא מצד מצב הפרנסה, שמוכנים לתקן בכבוד הראוי אי"ה[17], ולא מצד התנגדות, כי כולם עונים בחפץ טוב והסכמה. והדבר נחוץ לדבריהם להקדים. וגם מדברי כבוד אאמו"ר[18] שי'[19] [אביו של הרב קוק, ר' שלמה זלמן קוק, שגר בירושלים] במכתבו נראה שמסכים ע"ז[20]. רק ממכתבו של יש"ר[21] נ"י נראה איזה בקורת ותנאים שאין בהם דבר ברור. בתי' תחי'[22] כתבה שש"ח שי' נוסע לירושת"ו[23] [בתו של הרב קוק כתבה שר' שאול חנא (ש"ח) קוק, אחיו של הרב קוק, נוסע לירושלים לברר את תנאי ההזמנה] לברר הדברים שמה במקומם, ומסתמא יכתב בקרוב, ודי' ינחנו בדרך ישרה. הרב חרל"פ[24] [הרב יעקב משה חרל"פ] שליט"א [הרב יעקב משה חרל"פ, תלמידו של הרב קוק בירושלים] לא הזכיר מזה במכתבו האחרון, אע"פ[25] שאין די באר לגעגועיו, אבל הוא הולך בגדולות ביחש המעשים, יותר ממה שהמציאות מרשה כעת. למשל כתב שאסע לערים הגדולות ואקח עמדי לא פחות משש מאות תלמידים ליסוד הישיבה האידיאלית שלנו. [הישיבה המרכזית שתכנן הרב קוק לייסד בירושלים, לימים ישיבת "מרכז הרב"] השמעת כח מדמה נשגב מה, והיכן אפשר לקחת כעת אפילו מאה מוכשרים כהוגן, ואיך אפשר לארגנם להספיק צרכיהם לשעה עד שיתבסס איזה דבר.

מחשבתי ע"ד הישיבה היא שנסוב במעשים את האידיאל הזה, ליסד תחילה יסוד לקבץ כוחות כספיים, לבנות בנין הדור, להראות את החזות גם כלפי נטילי הזהב [העשירים – על פי איכה ד, ב] ולפתח את הענין במשך הזמן בעה"י[26] והוא שי' דורש מהפכה פתאומית. ונראה שזהו הדבר המעכב עליו שלא לגלות את דעתו ע"ד הענין של ירושלים. כי הדברים הרגילים קטנים הם בעיניו, וביחוד אחר שהורגל כבר לשמע פתגמים מפוצצים מצד אנשי החול שלנו, שאינם כ"כ[27] מצמצמים את דבריהם בגבולים של האמת, שלכה"פ[28] היה ראוי לעשות כן לשם הטנדנציה.

מב"ט[29] קבלתי מאמר ולצערי אינו ראוי כלל למטרתנו, הוא אמנם מאמר אומנותי, אבל פיסימי עד קצה האחרון. בכ"ז[30] חושב אני לשלח לו בעדו איזה סכום, ולבקש שיגמרהו ע"פ[31] כשרונו להאיר בו איזה מסקנא אופטימית שחושב אני שיש בידו לפי כשרונו לעשות כן. בכלל הנני נבוך ע"ד המאסף [קובץ מאמרים שתכנן הרב קוק להוציא לבירור רעיון "דגל ירושלים"] ע"פ החדשות של רעיון הנסיעה הקרובה בעה"י, והנה כבר כתבתי לך כמה פעמים שחושבים אנו שתשתדל לבא אלינו פה במוקדם היותר אפשרי. יתן ד' ונזכה לנסע ולבא שלם ביחד למחוז חפצנו הקדוש. תמיהני שלא הודעתני אם אתה משתדל כבר בהכנה הנדרשת לזה.

ע"י ההתרחבות של עבודת תנועתנו הירושלמית התעורר המזרחי, שהיה נרדם, [תנועת "המזרחי" באנגליה] לצאת לפעולה, בכ"ז אין זה דבר מעכב את מהלכנו כלל, ולדידי אפילו זה הצד של התעוררותם הבא מתוך קנאת סופרים ג"כ[32] לטובה הוא, אע"פ שאין בה בתנועה זו, שאינה מיוחדת לתחית הקודש ואינה כוללת את הכלל שמחוץ לגבולי הציוניות, ואינה בת חורין לעצמה כראוי, לפי מצבה בהווה, אותה האידיאליות המקפת הקדושה והבריאה, שאנו שואפים אליה ושנקוה בע"ה[33] להשיגה ע"י התנועה הירושלמית בהרמת דגלה, בכ"ז אי אפשר להתעלם מכל צדדיה החיוביים.

כבר הנני חושב ע"ד קונגרס ארצי פה, כשיסודרו קצת יותר קבוצות ויוארו הדברים מהמחשכים שאחרים מאפילים עליהם. הנורמה של הנחת הדעת הופרעה קצת על ידי ההתנפלות על בני ישובנו הישן, שבאמת סוף סוף הם נושאים בקרבם את היסוד היותר אמיץ בעדת ד'. מחאתי על זה לא היתה כ"כ פומבית, שלא רציתי זה כדי שלא להרחיב את הפרץ, בכ"ז היתה מפורסמת במקצת, ואחדים מצדדים שונים מצאו להם חפץ להגדילה. בכ"ז אין ענין זה כי אם אפיזודה במהלך הענין, אבל עיקר מגמתנו הלא הוא השלו'[34] האמיתי וההרמוניה השלמה של האומה, שאי אפשר להם לבא במילואם כי אם ע"י ההתרוממות העליונה של רוח חיי הקודש המפעם בתולדתה ואור חי העולמים השורה בקרבה ומעודד את רוחה לקראת עתידה הנאדר בקודש, ואם ירצו אנשי החול ללכת דוקא בקטנות לא יעלה בידם חפצם, כי ביד חזקה יתפרץ הרוח ונצדק קודש.

ע"ד ההצעה של ההתחברות בין האגודות הארציות שלנו, שיבא איזה ציר מפה לשווייץ, או להיפך, כעת עדיין השעה מוקדמת, לפי הנראה הענין צריך עדיין התפתחות וסדר מעשי. עיקר עבודתנו כעת הרי צריכה להיות מוקדשת להתרחבות הרעיון והתפשטות האגודות בארצות שונות, ואי אפשר להביא את עצמנו בחוג מעשי קודם התכשרות האמצעים. בעלי רעיון ומחשבה בהירה וחזקה יכירו, שאין ראוי לנו לפי מגמתנו הקדושה להיות נמהרים לדחוק את השעה במעשים דוקא כי אם להכשיר את ההסתדרות עד שתהי'[35] ראויה להשפעה רבה ומעשים כבירים. מראטערדאם הודיעני ד"ר[36] ריטער נ"י [הרב ד"ר ברנרד (דב) ריטר, רבה של רוטרדם שבהולנד] שיאחז דרכו להרחיב את עבודתנו. ואם כי בין הרבים העובדים עמנו נמצאות דעות שונות בסיבת ההכרח של ההסתדרות בכלל, אלה פונים לימין ואלה לשמאל, בכ"ז נקוה שהרעיון הכללי כל מה שיתברר יותר יהיה רוח החיה באופני התנועה. וישור הדבר אפשר להיות רק אם לא נוציא פרי בוסר לקפוץ מעשים לפני ההתפשטות הרוחנית והמספרית בקיבוצים.

הנני חותם בכל חותמי ברכות לך יקירי ולכל אהובינו ודו"ש[37], כנה"י[38] ונפש אביך מצפה אשרך כל הימים,

אברהם יצחק ה"ק

1. ב"ה - ברוך השם
2. עטר"ת - השנה תרע"ט (1918/1919) - כתובה במילה "עטרת"
3. שליט"א - שיחיה לאורך ימים טובים אמן
4. ת"ל - תודה לא-ל
5. החוה"ש - החיים והשלום

6. ובעוה"ר - ובעוונותינו הרבים
7. ע"ד - על דבר
8. לע"ע - לעת עתה
9. בעז"ה - בעזרת השם
10. ע"י - על ידי
11. עכ"פ - על כל פנים
12. הועה"כ - הועד הכללי
13. הרצ"פ - הרב רבי שמות שמתחילים באותיות צ, פ (למשל: צבי + פנחס) - הפירוש המדויק תלוי בשם האדם
14. נ"י - נרו יאיר
15. בד"צ - בית דין צדק
16. ת"ת - תלמוד תורה
17. אי"ה - אם ירצה השם
18. אאמו"ר - אדוני אבי מורי ורבי
19. שי' - שיחיה
20. ע"ז - על זה
21. יש"ר - יישר (כח)
22. תחי' - תחיה
23. לירושת"ו - לירושלים תבנה ותכונן
24. חרל"פ - הרב יעקב משה חרל"פ (תלמידו של הרב קוק)
25. אע"פ - אף על פי
26. בעה"י - בעזרת השם יתברך
27. כ"כ - כל כך
28. שלכה"פ - שלכל הפחות
29. מב"ט - שם אדם - דורש פענוח
30. בכ"ז - בכל זאת
31. ע"פ - על פי
32. ג"כ - גם כן
33. בע"ה - בעזרת השם
34. השלו' - השלום
35. שתהי' - שתהיה
36. ד"ר - דוקטור
37. ודו"ש - ודורש שלום
38. כנה"י - כנפשו היקרה

אגרות הראי"ה – כרך ג' – אגרת תתקלו

תמצית האגרת

תאריך ומקום: כ' שבט תרע"ט **נמען:** הרב יעקב משה חרל"פ

הרב קוק מצפה לבשורה על לידת אשתו של הרב חרל"פ. מכתבו של הרב חרל"פ נאמר בעתו. התנועה הירושלמית צריכה להתפשט ולהמתיק את 'מרירות החול' שנסתבכה בציונות, ולהציל את אור הקודש שבשם ציון. בית ישראל ייבנה על שני עמודים: עמוד הקודש, הקשור בשם ירושלים, ועמוד החול, שיונק משם ציון 'על ידי קו המתעקם', עד שאור ירושלים יופיע 'לישרא עקימא'.

עיקרי הדברים

- ציפייה לבשורה.
- המתקת מרירות החול.
- עמוד הקודש ועמוד החול.

נוסח האגרת עם ביאור

ב"ה[1] כ' שבט עטר"ת[2].

חיים שלו'[3] וברכה, שמורה בכל וערוכה, לכבוד ידיד לבבי ומחמד רוחי הרב הגאון המפורסם, אוצר הקודש פאר החמודות מוהרי"מ[4] חרל"פ[5] [הרב יעקב משה חרל"פ] שליט"א[6], ביתו וזרעו וכא"ל[7] לברכה לישועה ולחדוה וכט"ס[8] לאוי"ט[9].

אחדשה"ט[10] באה"ר[11].

הנני בצפיתי, כי אזכה בקרוב לקבל מכתר"ה[12] חביבי מכתב מבשר שלו' ביתו ז"א[13] הרבנית תחי'[14] לאוי"ט. אנא חביבא דנפשאי, ימהר נא להודיעני בפרטיות מכל אשר עמדו, כי הנני מלא געגועים להודע משלום נפשו העדינה ההולכת למשרים, ברוח תם ואור ד'.

אין בידי כעת לבאר פרטי דברים בענינים הכלליים ובמערכות מחשבותיהם. נקוה כי מהרה יופיע אור הקודש בנפשות רבות של יחידי סגולה ואנשי מעלה ומהם תוצאות להשקות צמאים לדבר ד' א-ל אמת על המון רב, וחכינו לדי' המסתיר פניו מבי"ע[15] בעת בא התור להגלותו בשפע עזוז חדות תענוגיו. מכתבו המקודש נאמר יפה כולו אומר כבוד: בעתו ובזמנו, וכל הנחרים בו בלב טהור הם הם מעליו ומרימי ערכו בעה"י[16] ומנייהו ומניה יתקלם עילאה ב"ה. התנועה הירושלמית הנקראת בשם ההסתדרות ירושלים ודגל ירושלים [ראו (כרך ג', אגרת תתע)] מוכרחת היא להיות מתפשטת במלא עולם להמתיק ע"י[17] הוד קדושתה את מרירות החול אשר נסתבכה בהתנועה הציונית, ולהציל את אור הקודש אשר בשם ציון מידי עושקיו כח.

אמנם דרכנו דרך הקודש סלולה היא בעז"ה[18] בשלו'[19] ובמישור, בית ישראל יבנה על שני העמודים עמוד הקודש קדש קדשים העומד לנס עולם מעולם עד עולם הקשור תמיד בשם ירושלים אשר כסא ד' יקרא לה, ועמוד החול, אשר לבש לבוש חולין רק בירידתו להחיות רוח שפלים אשר שחה לעפר נפשם,

שהוא יונק את כחו משם ציון ע"י קו המתעקם, ההולך ומתעקם, עד אשר אור ירושלים יופיע לישרא עקימא, ולתמם עם תמימים והי'[20] פריו למאכל ועליהו לתרופה וימין ושמאל יפרצו לרומם קרן ישע.

אקוה שדברי כת"ר[21] יבאו ברב ענין בע"ה[22] בבשורת ישועה וכל טוב. והי' זה שלו' כנה"ר[23] וידי"ע[24] דבק באהנ"פ[25] ודוש"ת[26] מצפה לחדות בחדות ד' בהר הקודש בירושלים בשמחת לבב והודות לד' כי טוב,

הק' אברהם יצחק הכהן קוק

---

1. ב"ה - ברוך השם
2. עטר"ת - השנה תרע"ט (1918/1919) - כתובה במילה "עטרת"
3. שלו' - שלום
4. מוהרי"מ - מורנו הרב רבי שמות שמתחילים באותיות י, מ (למשל: יעקב + משה) - הפירוש המדויק תלוי בשם האדם
5. חרל"פ - הרב יעקב משה חרל"פ (תלמידו של הרב קוק)
6. שליט"א - שיחיה לאורך ימים טובים אמן
7. וכא"ל - וכל אשר לו
8. וכט"ס - וכל טוב סלה
9. לאוי"ט - לאורך ימים טובים
10. אחדשה"ט - אחרי דרישת שלומו הטוב
11. באה"ר - באהבה רבה
12. מכתר"ה - מכבוד תורתו רום הדרתו
13. ז"א - זו אשתו
14. תחי' - תחיה
15. מבי"ע - מבית יעקב
16. בעה"י - בעזרת השם יתברך
17. ע"י - על ידי
18. בעז"ה - בעזרת השם
19. בשלו' - בשלום
20. והי' - והיה
21. כת"ר - כבוד תורתו
22. בע"ה - בעזרת השם
23. כנה"ר - כנפשו הרמה
24. וידי"ע - וידידו עוז
25. באהנ"פ - באהבת נפש
26. ודוש"ת - ודורש שלומו ותורתו

אגרות הראי"ה – כרך ד' – אגרת או

תמצית האגרת

תאריך ומקום: כ"ב טבת תר"פ - ירושלים **נמען:** הרב יעקב משה חרל"פ

בשאלת ספר תורה שבו הושלם השם בחקיקה (גרירה): בכוונת 'לשם קדושת השם' יש שתי כוונות - ידיעה שכותב שם קדוש, וכתיבה באופן הכשר לספר תורה. לעניין איסור מחיקת השם די בכוונה הראשונה, ובה אין טעות, ולכן אין כאן 'הקדש טעות'.

עיקרי הדברים

- שתי כוונות בקדושת השם.
- איסור מחיקה.
- אין הקדש טעות.

נוסח האגרת עם ביאור

ב"ה. ירושלם ת"ו[1]. יום כ"ב לחדש טבת תר"פ[2] מחמד

לבבי ונפשי הרב הגאון פאר מקדושים מוהרי"מ[3] חרל"פ[4] [הרב יעקב משה חרל"פ] שליט"א[5]. שלו'[6] רב,

ע"ד[7] הערתו הישרהו, דמאי מהני שהכשר הספר לדידן. יהי'[8] נדון מספק העדר הבקיאות דחוי'[9] חומש. להוציא את הנטפל שלנו מדין הקדש טעות. הלא הסופר נתכוון שיהיה עכ"פ[10] זה הספר כשר כשארי ספרים שלנו. יאמין חביבי שחשבתי בהערה זו בעת כתיבתי, וחשבתי לבאר שבכלל קדושת השם של ס"ת[11] כלולות שתי כונות. כונת השם שהיא הידיעה שכותב שם קדוש. ומצד זה הכל אחד הוא, בין אם כותב באופן הכשר לענין כתיבת ס"ת או באופן שלגבי כתיבת ס"ת אינו קרוי כתב, דמ"מ שם קדוש הוא ואסור למוחקו לרוה"פ[12] מה"ת[13], וכונה שניה היא. לשם קדושת השם באופן הכשר לס"ת[14]. וכונה זו השניה איננה כ"כ[15] עקרית, שהיא כלולה בהכונה הכללית של כתיבת התורה בכללה לשם קדושת ס"ת, ונשארה עקר הכונה שיהיה השם קדוש.

ומה שהוא כשר להס"ת[16], הוא מפני שנכתב כראוי ובכונה לשם קדושת ס"ת, כשאר התורה כולה, ונמצא שאע"פ[17] שמצד הכשר של קדושת ס"ת נכתב בטעות, בזה שנגמר ע"י[18] חקיקה, אבל לגבי איסור של מחיקת השם אין זה כאן השם לשם קדושה, שלגבי איסור מחיקה עקר הכונה היא לשם ידיעה שכותב השם, בזה אין כאן שום טעות, שהרי ידע בעת שגרר שהוא משלים בזה את השם, ומה שטעה בענין קדושת ס"ת. אינו נקרא טעות לגבי איסור המחיקה של השם, שדי בידיעה, וידיעה זו כתורה היא, שהרי באמת צריך לכתב כאן זה השם בצורה זו.

1. ת"ו - תבנה ותכונן
2. תר"פ - השנה תר"פ (1919/1920)
3. מוהרי"מ - מורנו הרב רבי שמות שמתחילים באותיות י, מ (למשל: יעקב + משה) - הפירוש המדויק תלוי בשם האדם
4. חרל"פ - הרב יעקב משה חרל"פ (תלמידו של הרב קוק)
5. שליט"א - שיחיה לאורך ימים טובים אמן
6. שלו' - שלום

7. ע"ד - על דבר
8. יהי' - יהיה
9. דחו"י - דחוות יאיר
10. עכ"פ - על כל פנים
11. ס"ת - ספר תורה
12. לרוה"פ - לרוב הפוסקים / לרוב הפעמים
13. מה"ת - מן התורה
14. לס"ת - לספר תורה
15. כ"כ - כל כך
16. להס"ת - להספר תורה
17. שאע"פ - שאף על פי
18. ע"י - על ידי

אגרות הראי"ה – כרך ד' – אגרת אסג

תמצית האגרת

תאריך ומקום: י"ד תשרי תרפ"א **נמען:** בנו, הרב צבי יהודה

ימי הקודש עברו כהוגן. שוב התעוררו הקנאים נגד 'אורות', ובמיוחד נגד הקונטרס 'טובים מאורות' של הרב חרל"פ, ויצאו בשם 'אגודת הקהילות' (ה'עדה') במכתבי פלסתר צעקניים. הרב קוק חס על כבוד ירושלים, 'אבל... וכי יש לנו רשות לכפות פסכתר על האמת הגלויה'.

עיקרי הדברים

- פלסתר נגד 'אורות'.
- 'טובים מאורות'.
- אין לכסות את האמת.

נוסח האגרת עם ביאור

ב"ה[1]. יום י"ד תשרי תרפ"א[2] בני מחמדי [הרצי"ה, שהיה אז באירופה] שליט"א[3]

ב"ה על מצב הבריאות הרגיל אצלנו ת"ל[4], עברו עלינו כהוגן ימי הקודש שעברו בהאי שתא, יכונן ד' את דרכינו לטובה לעבודתו ועבודת עם קדשו, וראו כל אפסי ארץ את ישועת ד', אשר יעשה לגוי קדוש בב"א[5]. הרבה צער הי'[6] לנו ממניעת מכתבך וב"ה[7] כי נשמחנו היום בתחילה במכתבך לועד הכ"ח. ואח"כ[8] בכרטיסיך היקרות, יצליח ד' דרכיך למען שמו. פה נתעוררה עוד הפעם קנאות חורפנו ע"ד[9] האורות, [ההתקפות של קנאי ירושלים על ספר "אורות", שיצא לאור בתר"ף] וביותר חרה להם על הקונט' טובים מאורות של חביבינו הרימ"ח[10] [הרב יעקב משה חרל"פ] שליט"א, ויצאו בשם אגוה"ק[11] הידועה במכתבי פלסתר צועקני מאד, חס אני על כבוד עקו"ת[12] המתחללת ע"י[13] מעשיהם הללו.

אבל מה נוכל לעשות, וכי יש לנו רשות לכפות פסכתרו על האמת הגלויה. אקוה שיסעדנו השי"ת[14] בימין צדקו, מקודש ומציון בכל עז ואומץ, מפני הטרדות המרובות הנני מוכרח לקצר.

והננו מקוים להתבשר ממך בשו"ט[15], ונזכה בחסדו הגדול לחדות בשמחה את פניך בשובך אל הקודש לשלו'[16] ברב נחת ואושר.והנני בזה חותם בברכת הרגל, תשמח בחג הקדוש הבעל"ט[17] בקיום כל מצותיו באהבה כנה"י[18] ונפש אביך מעתיר הצלחתך צביונך ותפארתך כה"י[19]

הק' אברהם יצחק ה"ק

1. ב"ה - ברוך השם
2. תרפ"א - השנה תרפ"א (1920/1921)
3. שליט"א - שיחיה לאורך ימים טובים אמן
4. ת"ל - תודה לא-ל
5. בב"א - במהרה בימינו אמן
6. הי' - היה
7. וב"ה - וברוך השם
8. ואח"כ - ואחר כך

9. ע"ד - על דבר
10. הרימ"ח - הרב יחיאל מיכל? - שם אדם
11. אגוה"ק - אגודת הקהילות
12. עקו"ת - עיר קודשנו ותפארתנו
13. ע"י - על ידי
14. השי"ת - השם יתברך
15. בשו"ט - בשלום וטוב
16. לשלו' - לשלום
17. הבעל"ט - הבא עלינו לטובה
18. כנה"י - כנפשו היקרה
19. כה"י - כנפשו היפה

אגרות הראי"ה – כרך ד' – אגרת אסו

תמצית האגרת

תאריך ומקום: (תרפ"א) – ירושלים **נמען:** הרב נ"ש גרינשפאן, לידס

כתב הפלסתר נגדו ונגד הרב חרל"פ בא מקנאה: הרב דיסקין רצה ברבנות ירושלים, ומשרתיו פעלו לכך אך הציבור סירב. הרב קוק עיכב חודשים את קבלת כתב הרבנות מכבוד לזקנתו ולאביו מבריסק, אבל משהמשיכו בקנאה קיבל. הם צירפו את הרב זוננפלד, הקימו בית דין נפרד וקוראים לו 'בשקר' 'בית דין לכל מקהלות אשכנזים'. 'אני ב"ה מהנעלבים ואינם עולבים'; את המחאה שפרסמו הרבנים נגדם פרסמו נגד רצונו. צערו הוא רק על כבוד ירושלים והתורה.

עיקרי הדברים

- רקע הפלסתר.
- קבלת הרבנות.
- בית דין נפרד.
- 'נעלבים ואינם עולבים'.

נוסח האגרת עם ביאור

ב"ה. ירושלים ת"ו[1], תרפ"א[2]

לכבוד ידי"נ[3] הרב הגאון אוצר תו"י[4] וחכמה, מוהרנ"ש[5] גרינשפאן [הרב נחום שמריהו גרינשפן, רב בלידס שבאנגליה] שליט"א[6]

ר"מ[7] בק' לידז יצ"ו[8] וכא"ל[9] שוי"ר[10] אחרי אשר באחור זמן כתבתי לכת"ר[11] את מכתבי יום אמש, הגיעני מכתבו היקר, ע"ד[12] כתב הפלסתר [על דבר כרוז השמצה שפרסמו נגד הרב קוק ונגד הרב יעקב משה חרל"פ] אשר הוציאו נגדי ונגד ידי"נ הרב הגאון הצדיק, ר"י משה חרל"פ[13] שליט"א שהוא אחד השרידים אשר ה' קורא בדורנו. והנה כל הענין הוא בא מתוך קנאה בכבוד והשפעה אשר חנני ה', כי הרב דיסקין [הרב יצחק ירוחם דיסקין, בנו של המהרי"ל דיסקין "הגאון מבריסק", שנבחר לרב העדה האשכנזית החרדית בירושלים] רצה בהתמנת של הרבנות פעה"ק[14], ומשרתיו ועושי רצונו עסקו בזה, ולא עלתה בידם מפני המיאון של הצבור בכללו!. ואנכי מפני כך עכבתי כמה חדשים ולא קבלתי את הכת"ר[15] [את כתב הרבנות של ירושלים] שחששתי לכבודו, ביחוד מפני זקנותו המופלגה, וכבוד אביו הגאון מבריסק זצ"ל[16].

אבל כאשר גם אחרי שלא קבלתי את הכתב הוסיף להתעבר בקנאה, כי יודע הוא שאין מעלה ומוריד כלל ענין קבלת הכת"ר, כי עקר הדבר הוא פה האמון וההשפעה על הקהל, ע"כ[17] יחפשו תואנות, נעתרתי לקבל, ונתחברו קצת אנשים להתפלג בפי"ע[18], וספח עמו את הרב זוננפלד, [הרב יוסף חיים זוננפלד, ממנהיגי היישוב הישן בירושלים] שהיו בתחילה במחלוקת זע"ז[19], ויסדו להם ב"ד[20] מיוחד, וקורין אותו בשקר "ב"ד לכל מקהלות אשכנזים", [בית הדין של העדה החרדית, שנוסד אז] ואין לו השפעה וערך כלל באופן כללי, ואנכי הנני ב"ה[21] מהנעלבים ואינם עולבים, ["הנעלבים ואינם עולבים, שומעים חרפתם ואינם משיבים" (שבת פח)] ואין דבריהם עושים עלי שום רושם ולא ע"ד הקהל ות"ח[22] ויראים אמתיים. ומשהדפיסו על חושן משפט

עיין אגרות הראיה ח"ג[23] עמ' ש"ו. כתב רבנות. פה הרבנים ובתי הדינים וראשי המוסדות מחאה ע"ז[24] הוא ג"כ[25] נגד רצוני, רק לא אוכל לעצור את חפץ הציבור החושבים שכבודי הוא כבודם, והם בעצמם פה מתכחשים ואומרים שאינם יודעים מכל זה, ובטעות בא הדבר מצדם. ובכ"ז[26] הנם עושים את מעשיהם במחשכים.

אבל כל מה שאני מצטער מזה הוא רק מפני כבוד ירושלים וכבוד התורה שמתחלל ע"י[27] מעשיהם, אבל בעצם הענין, לא בפנים ולא בחוץ, נכרת השפעתם.

ואדרבא חזותם מוכיח כי על כזב ומרמה מיסדים הם את התנגדותם, הבאה מתוך קנאה של תחרות של כבוד המדומה, והי' יטהר לבנו להעשות אגודה אחת, לעבדו באמת בהר קדשו סלה, כל ישראל חברים, ונזכה לראות בויעוד בית מקדשנו וברוממות קרן עם ה' גוי קדוש על אדמת קדשו בב"א[28], כנה"ר[29] וכו

הק' אברהם יצחק ה"ק

---

1. ת"ו - תבנה ותכונן
2. תרפ"א - השנה תרפ"א (1920/1921)
3. ידי"נ - ידיד נפשי
4. תו"י - תורה ויראה
5. מוהרנ"ש - מורנו הרב רבי שמות שמתחילים באותיות נ, ש (למשל: נתן + שמואל) - הפירוש המדויק תלוי בשם האדם
6. שליט"א - שיחיה לאורך ימים טובים אמן
7. ר"מ - ראש מתיבתא
8. יצ"ו - ישמרה צורה ויחייה
9. וכא"ל - וכל אשר לו
10. שוי"ר - שלום וישע רב
11. לכת"ר - לכבוד תורתו
12. ע"ד - על דבר
13. חרל"פ - הרב יעקב משה חרל"פ (תלמידו של הרב קוק)
14. פעה"ק - פה עיר הקודש
15. הכת"ר - הכבוד תורתו
16. זצ"ל - זכר צדיק לברכה
17. ע"כ - על כן
18. בפ"ע - בפני עצמו
19. זע"ז - זה על זה
20. ב"ד - בית דין
21. ב"ה - ברוך השם
22. ות"ח - ותלמידי חכמים
23. ח"ג - חלק ג'
24. ע"ז - על זה
25. ג"כ - גם כן
26. ובכ"ז - ובכל זאת
27. ע"י - על ידי
28. בב"א - במהרה בימינו אמן
29. כנה"ר - כנפשו הרמה

אגרות הראי"ה – כרך ד' – אגרת אצט

תמצית האגרת

תאריך ומקום: י"א ניסן תרפ"א **נמען:** האדמו"ר הרב אברהם מרדכי אלטר מגור

תודה על השתדלותו להביא שלום בין תלמידי החכמים שנתפלגו בגלל 'מטילי מומים', שכיוונו נגדו ונגד הרב חרל"פ בגלל כתביו. מטרתם להכניס בלב הרחוקים מחשבות קדושה בדרכי נועם, ואין בהם רפיון בתורה ובמצוות; לשונות קצרים יש לדון לכף זכות (בעל העיקרים). אין להילחם בכל כוח בונה, ויש לאגד את שלומי האמונים בגוף רשמי - 'ההסתדרות הירושלמית' - במעמד לא פחות מההסתדרות הציונית, וזה יחזק את ההשפעה הפוליטית, כי זכות ישראל לארץ מיוסדת על דבר ה'. בתוספת: 'אגודת ישראל' קרובה ללבו, אבל אין להחליש את הזכות שקיבלנו מן הממלכות.

עיקרי הדברים

- תודה על השתדלות לשלום.
- המתנגדים לכתביו.
- לא להילחם בבונים.
- ההסתדרות הירושלמית.
- זכות הממלכות.

נוסח האגרת עם ביאור

ב"ה[1]. יום י"א לחדש ניסן תרפ"א[2]

לכ"ק[3] רב רחימאי הגאון הצדיק המפורסם. דגול מראשי אלפי ישראל נזר הקודש כקש"ת[4] מוהרא"מ[5] אלטר [הרב אברהם מרדכי אלטר, האדמו"ר מגור, ה"אמרי אמת] שליט"א[6],

מגור יצ"ו[7]. שלו'[8] וברכה מאדון השלו'[9], באה"ר[10]. הנה מצאתי לנפשי חובה להביא את תודתי לכ"ק כתר"ה[11], על השתדלותו וחפצו הטהור להביא את ברכת השלו' בעיה"ק[12] ת"ו[13], בין ת"ח[14] עוסקים בתורה וביראת ד'. שנתפלגו לעדרים בעוה"ר[15], ע"י[16] עטיים [בעטיים, בסיבתם (על פי שבת נה)] של מטילי מומים ומשלחי מדנים בין אחים. ומהם אשר שמו למטרה אותי ואת ידיד נפשי הרב הגאון הצדיק מוהרי"מ[17] חרל"פ[18] [הרב יעקב משה חרל"פ, תלמידו וידידו של הרב קוק] שליט"א, בהתלותם בדברים אשר יצאו ממני בכתב, [בתלותם את ההתקפות בדברים שכתבתי, ובמיוחד בספר "אורות"] שהם נכונים לישרים בלבותם, והצורך של השעה הוא להכניס בלב הרחוקים, מחשבות של קדושה ע"י התרוממות נפש למקור חיי נשמת ישראל הכללית, ולפעול על הלבבות בדברי ידידות ודרכי נועם, בביאור יסוד אחדות עם ד' הגוי קדוש כולו, והארת קדושת ארץ חמדת עולמים, ובטחון אמיץ כי אור ד' יגלה ע"י כל מסבות הזמנים.

והנהגת הגויים והממלכות, שהננו רואים את נצני האורה ממפלאות תמים דעים, ממש בעיני בשר ג"כ[19]. ובכל הדברים אין בהם שום נדנוד ורפיון ידים חלילה, מהתאמץ בהחזקת התורה והמצוה וקשר קדושת ישראל, ודבקות בת"ח[20] גדולים וצדיקים שבכל דור ודור, שהם הם עמודי החיים לבית ישראל.ואם באיזה מקומות באו ברשימותי, לשונות קצרים הצריכים באור, זאת היא חובת כל איש יר"א[21] לדון לכ"ז ולפרש הדברים לצד האמת ואור הקודש, כתורה וכמצוה. וכמה האריך בזה הרב,

בעל העקרים בהערה למאמר השני, [רבי יוסף אלבו, בעל "ספר העיקרים", שכתב שאין להוציא מן הכלל אדם שטעה בפירוש אמונתו מתוך עיון] אקוה שיתגלגל זכות ע"י זכאי ["מגלגלין זכות על ידי זכאי" (שבת לב)] מכ"ה שליט"א. ואלה האנשים החשובים שתמיד אני מכבדם, אשר בעוה"ר קמו נגדנו, יכירו וידעו כי לא זו הדרך, וכי אין זה חפץ השי"ת[22], להביא רבים למכשול עון, של הוצאת דבה ובזוי ת"ח, שהם נחשבים מכלל שלומי אמוני ישראל בכל לבם ונפשם, ועמלים תמיד לקדש שם שמים. ולהביא על ישראל ברכת שלו' ואחדות, ולחזק ע"י פעולה זו את יסוד קדושת התורה והאמונה בע"ה[23], ביחוד באה"ק[24] בעת הבנותה. וגם מה שנוגע לענינים הכלליים, הלא הדרך היותר בטוחה היא שלא להלחם עם כל כח בונה ועושה טובה לישראל, אפילו רק בחומריות, רק לאגד יחד את כל שלמי אמונים, ולקרא לכל עם קדוש להתחזק במעוז הקודש, ולהודיע לכל העולם כולו, בישראל ובעמים, שישנה באת כח כללית של האומה הקדושה על כל עניני הדת והאמונה באי"י[25].

ולפי דעתי ראוי לקרא לה ההסתדרות הירושלמית, ["דגל ירושלים", התנועה שייסד הרב קוק] שתהי'[26] עומדת בצורה של הרשמיות שלה במדריגה לא פחותה מההסתדרות הציונית. וע"י[27] הכח הכללי והרשמי של כל עניני הקודש, יכנס יסוד הישוב הקדוש באי"י יותר ויותר בחוגי ההשפעה של קדושת תוה"ק[28] ושומרי מצותי', וקרן צדיקים יתרומם בע"ה. ובזה תתחזק ג"כ ההשפעה הפוליטית של ישראל וא"י[29], גם כלפי אוה"ע[30], שת"ל[31] כל העמים וגדוליהם יודעים שעקר הכח והזכות של ישראל לא"י[32] הוא מיוסד ביסוד הקודש של דבר ד', שאינו מתגלה כ"א[33] ע"י המחזיקים בדבר ד' ותוה"ק[34] בכל לבם ונפשם בכל ארחות חייהם. ואני תפילה, יחנינו השי"ת ויחן בלב כל גדולי וקדושי דורנו להבין את יושר אמרי בענין הקדוש הזה, ונזכה מהרה לגאולה שלמה ולבנין בית קדשנו ותפארתנו לרומם קרן ביראת ד' הטהורה, ברב עז ושלו'.

והי'[35] זה שלו' וברכה כנפשו הקדושה, ונפש מתכבד באהבתו ודוש"ת[36] באה"ר[37]

הק' אברהם יצחק ה"ק

נ.ב. וזאת למודעי [וזאת לידיעה (ארמית, על פי עזרא ד, יב)] כי ענין אגודת ישראל, ושלמי אמוני ישראל הם כל כך קרובים ללבי, וחפצי לחזק אותם, עד כמה שידי הכהה והדלה מגעת. אבל מאד מאד אנו חייבים להשמר שלא להחליש את כח הזכות המאושר של הממלכות שזכינו בהם בע"ה לפי המצב עתה, בשום ענין של גורם קרוב או רחוק, כ"א להוסיף אומץ ולחזק את זכותן של ישראל על אדמת הקודש, ממקור הקודש של תורת ד' תמימה העומדת לעד, לבצר את יסודי החינוך באי"י בבתי ת"ת[38] וישיבות, בקדושת התוי"ר[39] כימי עולם, הנ"ל[40]

1. ב"ה - ברוך השם
2. תרפ"א - השנה תרפ"א (1920/1921)
3. לכ"ק - לכבוד קדושת
4. כקש"ת - כבוד קדושת שם תפארתו
5. מוהרא"מ - מורנו הרב רבי שמות שמתחילים באותיות א, מ (למשל: אברהם + משה) - הפירוש המדויק תלוי בשם האדם
6. שליט"א - שיחיה לאורך ימים טובים אמן
7. יצ"ו - ישמרה צורה ויחייה

8. שלו' - שלום
9. השלו' - השלום
10. באה"ר - באהבה רבה
11. כתר"ה - כבוד תורתו רום הדרתו
12. בעיה"ק - בעיר הקודש
13. ת"ו - תבנה ותכונן
14. ת"ח - תלמידי חכמים
15. בעוה"ר - בעוונותינו הרבים
16. ע"י - על ידי
17. מוהרי"מ - מורנו הרב רבי שמות שמתחילים באותיות י, מ (למשל: יעקב + משה) - הפירוש המדויק תלוי בשם האדם
18. חרל"פ - הרב יעקב משה חרל"פ (תלמידו של הרב קוק)
19. ג"כ - גם כן
20. בת"ח - בתלמידי חכמים
21. יר"א - ירא אלקים
22. השי"ת - השם יתברך
23. בע"ה - בעזרת השם
24. באה"ק - בארץ הקודש
25. בא"י - בארץ ישראל
26. שתהי' - שתהיה
27. וע"י - ועל ידי
28. תוה"ק - תורתנו הקדושה
29. וא"י - וארץ ישראל
30. אוה"ע - אומות העולם
31. שת"ל - שתודה לא-ל
32. לא"י - לארץ ישראל
33. כ"א - כי אם
34. ותוה"ק - ותורתנו הקדושה
35. והי' - והיה
36. ודוש"ת - ודורש שלומו ותורתו
37. באה"ר - באהבה רבה
38. ת"ת - תלמוד תורה
39. התוי"ר - התורה ויראה
40. הנ"ל - הנזכר לעיל

אגרות הראי"ה – כרך ד' – אגרת אקלח

תמצית האגרת

תאריך ומקום: י"א תמוז תרפ"ב - ירושלים **נמען:** הרב א"י באקשט, רב סובלק

הרב קוק מבקש מרבני סובלק ולומז'ה לחזק את הכולל של מחוזם בירושלים, שבראשו הרב יעקב משה חרל"פ, ולעורר נדבות לפי תקנות הקדמונים. דווקא עתה, כשאור הישועה מתחיל להתראות, יש לחזק את קופות רבי מאיר בעל הנס, שעליהן נבנה הישוב.

עיקרי הדברים

- חיזוק כולל סובלק.
- הרב חרל"פ.
- קופות רמבעה"נ.

נוסח האגרת עם ביאור

ב"ה[1], ירושלם י"א תמוז תרפ"ב[2]

לכבוד הרב הגאון הג'[3] המפורסם סוע"ה[4] כקש"ת[5] מוהרא"י[6] באקשט שליט"א[7]

הגאבד"ק[8] סובלק [רבה של סובלק (סובאלקי) שבפולין] יצ"ו[9] אחדשה"ט[10] באה"ר[11] אבקש בזה מכתר"ה[12] שליט"א, ומכל אהובינו הרבנים הגאונים יושבי על מדין בגלילות סובלק ולאמזא, במדינת פולין יברכם ד' וכל יחידי הסגולה אוהבי ציון וירושלים, החפצים בכל לב בחזוק ישובנו בקודש, בארצות החיים, ובראשם בעיר עז לנו, ירושלים עה"ק[14] יכוננה עליון, ותובב"א[15], יעוררו נא את האהבה הקדושה לארץ חמדה ומקראיה, לחזק בכל האפשרות את עמודי הכולל, של מדינתם ומחוזם, [כולל סובלק ולומז'ה בירושלים; ראו (כרך ב', אגרת תרמ)] ויאמצו בזה את ידי הרבנים גדולי המעשים, מנהלי וממוני הכולל, אשר פה עה"ק ת"ו[16] אבותיהם של יתומים ואלמנות, ות"ח[17] הלומדים המופלגים העוסקים בתורה מתוך הדחק על אדמת הקודש, ובראשם כבוד רב רחימאי הגאון הצדיק המפורסם כקש"ת מו"ה[18] יעקב משה חרל"פ[19] [הרב יעקב משה חרל"פ] שליט"א האב"ד[20] דקה"ק[21] שערי חסד, אשר בעיר קדשנו ת"ו. חזקו נא גדולי עם ד' ואמצו את ישוב הקודש. וכימי עולם הוסיפו אומץ לקרא נדבות ולעורר את הלבבות לעשות כל אשר ביכולתם לחזק את עמודי הישוב הקדוש, ע"פ[22] יסוד תקנותיהם של גאוני קמאי ז"ל[23] קדושי עליון, נוחי נפש זכותם יגן עלינו ועל כל ישראל, וביתר שאת וביתר עז חייבים אנחנו להתאמץ בבנין ציון וירושלים, וכל ארץ הצבי, בעת אשר אנו רואים עין בעין כי עת לחננה הגיע, ואור ישועה וראשית צמיחת רוממות קרן לבית ישראל בארץ משוש לבנו, החלה להתראות במפלאות תמים דעים פועל ישועות ב"ה, כמה מדה טובה כפולה ומכופלת עלינו, לחזק את יסודות הקודש העתיקים של ישוביו באה"ק[24], ע"י[25] חזוק קופות הרמבעה"נ[26], [קופות "רבי מאיר בעל הנס", שבהן נאספו כספי החלוקה לעניי הארץ] שהן הן יסדו את כל יסוד הבנין ובסוסו מני אז, חזקה היא תקותי שקולי הקורא לעזרת אחיכם בני מדינתכם, תופשי התורה ומחזיקיה, על אדמת הקודש יפעל את פעולתו

בלבבכם הטהור, והי'[27] מעשה הצדקה שלו'[28] וברכת ד' עליכם תופיע ממכון בית חיינו, כנפשכם היקרה, ונפש אחיכם השולח לכם את ברכתו הנאמנה מהר הקודש מירושלים.

הק' אברהם יצחק ה"ק

---

1. ב"ה - ברוך השם
2. תרפ"ב - השנה תרפ"ב (1921/1922)
3. הג' - הגאון
4. סוע"ה - סיני ועוקר הרים
5. ככש"ת - כבוד קדושת שם תפארתו
6. מוהרא"י - מורנו הרב רבי שמות שמתחילים באותיות א, י (למשל: אברהם + יעקב) - הפירוש המדויק תלוי בשם האדם
7. שליט"א - שיחיה לאורך ימים טובים אמן
8. הגאבד"ק - הגאון אב בית דין קהילת
9. יצ"ו - ישמרה צורה ויחייה
10. אחדשה"ט - אחרי דרישת שלומו הטוב
11. באה"ר - באהבה רבה
12. מכתר"ה - מכבוד תורתו רום הדרתו
13. עה"ק - עיר הקודש
14. ותובב"א - ותבנה ותכונן במהרה בימינו אמן
15. ת"ו - תבנה ותכונן
16. ות"ח - ותלמידי חכמים
17. מו"ה - מורנו הרב
18. חרל"פ - הרב יעקב משה חרל"פ (תלמידו של הרב קוק)
19. האב"ד - האב בית דין
20. דקה"ק - דקהילה קדושה
21. ע"פ - על פי
22. ז"ל - זכרונו לברכה
23. באה"ק - בארץ הקודש
24. ע"י - על ידי
25. הרמבעה"נ - הרבי מאיר בעל הנס
26. והי' - והיה
27. שלו' - שלום

אגרות הראי"ה – כרך ד' – אגרת ארלז

תמצית האגרת

תאריך ומקום: ה' אייר תרפ"ד - ניו יורק **נמען:** הרב יעקב משה חרל"פ

דבריו הרהיבו את לבו בנדודיו. הרב קוק קיבל מכתב מבנו של הרב חרל"פ, שעדיין לא בא בגלל המרחק.

עיקרי הדברים

- חיזוק מהמכתב.
- מכתב מבנו.

נוסח האגרת עם ביאור

ב"ה[1]. ה' אייר, תרפ"ד[2], נו"י[3].

שלו'[4] רב, מארץ מרחקים. למחמדי ואהובי חותם לבבי ופאר רוחי הגאון הצדיק, טהור עינים ובר לבב כקש"ת[5] מוהרי"מ[6] חרל"פ[7] [הרב יעקב משה חרל"פ] שליט"א[8],

וכא'; ל שלו' וברכת עולמים, מהר הקודש, אשר עינינו ולבנו שמה לעולמי עד מלאתי שמחה וגיל, בדברי קדשו אשר הופיעו לנגד עיני, והם הרהיבוני במקום נודי, ונפשי מלאה תקוה, כי אור ד' וקדושת חסדו על עמו ונחלתו, תנחנו במסילות ישרות. לרומם דגל קדושת אור תוה"ק[9], ומאור חיי נועם ד', על עם קרובו, לקשרם בידידות נעימת ארץ חמדה, ולהעלות רוחם לאהבת נחלת צבי משוש חיינו עדי עד. ושערים יפתחו בהופעת זריחת אורות פתחי גאולה וישועה לעם ד' זרע אוהביו, העמוסים מני רחם, להיות לו עם סגולה, לנצח נצחים, על אדמת הקודש סלה.

קבלתי מכתב מלא חבה וקשרי קודש מבנו הרב שליט"א, מפני ריחוק המקום מאד עדיין לא בא, נקוה בעה"י[10] להתראות בקרוב, והנני בזה חותם בכל חותמי ברכות באה"ר[11] ואהבת עולם, בצפית ישועה, וחדות פנים בהר הקודש, בעז ד' וששון ישעו נצח, כנה"ר[12] ונפש ידי"ע[13] קשור באהנ"פ[14] סלה

אברהם יצחק ה"ק

1. ב"ה - ברוך השם
2. תרפ"ד - השנה תרפ"ד (1923/1924)
3. נו"י - נוא יורק (ניו יורק)
4. שלו' - שלום
5. כקש"ת - כבוד קדושת שם תפארתו
6. מוהרי"מ - מורנו הרב רבי שמות שמתחילים באותיות י, מ (למשל: יעקב + משה) - הפירוש המדויק תלוי בשם האדם
7. חרל"פ - הרב יעקב משה חרל"פ (תלמידו של הרב קוק)
8. שליט"א - שיחיה לאורך ימים טובים אמן
9. תוה"ק - תורתנו הקדושה
10. בעה"י - בעזרת השם יתברך
11. באה"ר - באהבה רבה
12. כנה"ר - כנפשו הרמה
13. ידי"ע - ידידו עוז

14. באהנ"פ - באהבת נפש

אגרות הראי"ה – כרך ד' – אגרת ארמו

תמצית האגרת

תאריך ומקום: י"ג מנחם אב תרפ"ד **נמען:** בנו הרצי"ה ואשתו

בענייני הכלל פעל גם דרך השגריר הבריטי, שכיבדו. הם יתעכבו עד אמצע אלול בשביל עבודת הרילף לעתיד, וכנראה עד אחרי תשרי. בנו של הרב חרל"פ ביקר אותו; מצבו טוב ומשפיע במקום עבודתו. לכלתו: מדוע הפסיקה לכתוב - 'כך היא המדה כידוע לך שיטתי בדבר זכיות הנשים'. מזל טוב להולדת בן לאחותה.

עיקרי הדברים

- פעולה דרך השגריר.
- עיכוב עד אחרי תשרי.
- בן הרב חרל"פ.
- לכלתו.

נוסח האגרת עם ביאור

ב"ה[1]. י"ג מנ"א[2]. [תרפ"ד[3]] פרכבי

בני מחמדי ויקירי שליט"א[4] ורעיתך כלתי כבת לי היקרה הכבודה מרת חוה לאה תחי'[5] לאוי"ט[6].

ב"ה על החוה"ש[7] אשר עמנו פה יזכינו השי"ת[8] בקרוב להתראות בקודש, ולעבוד יחד שכם אחד עבודת קדשינו לתורה ולתעודה, ולרומם קרן עם ד' על חבל נחלתו בכל טוב סלה. עניני הכלל שהגיעו לידי פעלתי כפי השג ידי מרחוק ומקרוב, גם ע"י[9] האמבסדר האנגלי [שגריר בריטניה בארצות הברית] שכבדני ומלא רצוני באופן מצויין ב"ה. יתן ד' שיהי'[10] לברכה ולטובה כללית. הנה מוכרחים אנחנו להתעכב עד אמצע אלול בשביל עבודת הרעליף [גיוס כספי עזרה למוסדות התורה בארץ ובאירופה, מטרת מסעו] לעתיד אי"ה[11] ועוד ענינים חשובים, שכפי הנראה יהי'[12] הכרחי שתמשך העבודה עד אחר חודש תשרי, הבעל"ט[13] ולברכה. יתן השי"ת שיהי' הכל בהצלחה, ונזכה להתראות עמכם יקירי ועם כל מחמדינו ואהובינו בכ"ט[14], על כל הנדרש בהמשכת עבודת קדשינו בע"ה[15] בכל פרטיה וכללי' לטובה ולברכה. חזק ואמץ בני יקירי, וחזק ואמץ את ידי כל אהובינו ידידינו וחבירינו היקרים כולם בכלל ובפרט. תאמר מז"ט[16] מיוחד להרב ר"א מרדכי אייג"ש[17] ידידינו שליט"א ולהמל"ח[18] [ול,..] היקר החו"ב[19] מו"ה[20] דוד שליט"א יתן השי"ת שיהי' במז"ט[21] ובהצלחה לאוי"ט. מסור נא את ברכתי ודרישת שלומי באה"ר[22] לכבוד ידי"נ[23] ומחמדינו הגרי"מ[24] חרל"פ[25] [הרב יעקב משה חרל"פ] שליט"א, הי'[26] אצלי בנוייארק בנו הרה"ג[27] מיכל וכלתו שליט"א, ב"ה מצבם הוא טוב.וביקרת רוחו ובכשרונותיו ויראת ד' הפנימית החרותה בנפשו היקרה, הוא משפיע לטובה במקום עבודתו.

יתן השי"ת ויהי'[28] הכל בהצלחה, ויקבל ממנו ומכל צאצאיו רב נחת ועונג בעה"י[29] בכט"ס[30]. תמסור דר"ש[31] להרבנים מוה"צ[32] שליט"א, ותאמר להם שכמה שאפשר לי אני עושה לטובתם, ואם אין העני לגמרי ידעו שישנם הרבה מעצורים בעניני המצב הכספי פה. תכתב למע"ה[33] בפרטיות ובבירור מכל

העניינים, מסור דברי באה"ר לכל בני מרכז נ"י[34] שליט"א, ולבני ביהמ"ד[35] בכלל ובפרט, ולאהובינו היקרים הרב ר'[36] דוד וביתו שליט"א, היצחקי שליט"א ולבני הבית כולם הקרובים והרחוקים הכל לברכה. חוה לאה תחי', מדוע חדלת מכתוב בפרטיות, וכי בשביל שאני משתף אותך עם צב"י[37] שליט"א במכתב אחד, הלא כך היא המדה כידוע לך שיטתי בדבר זכיות הנשים, ויהי, רצון מלפני אבינו שבשמים שיהי' גורלכם לברכה, גורל משותף בכל טוב ונחת לאוי"ט. כתבי בתי כתבי ושמחיני בדבריך היקרים, מז"ט לכם בעד הולדת בן להרבנית בריטלא אחותך, כאשר קבלתי מכתב מגיסך היקר מקליוולאנד יתן השי"ת ונזכה גם אנו לברך ולהתברך ב"ה.

והנני בזה אביכם דורש שלומכם ומצפה אשרכם בכט"ס

אברהם יצחק ה"ק

---

1. ב"ה - ברוך השם
2. מנ"א - מנחם אב
3. תרפ"ד - השנה תרפ"ד (1923/1924)
4. שליט"א - שיחיה לאורך ימים טובים אמן
5. תחי' - תחיה
6. לאוי"ט - לאורך ימים טובים
7. החוה"ש - החיים והשלום
8. השי"ת - השם יתברך
9. ע"י - על ידי
10. שיהי' - שיהיה
11. אי"ה - אם ירצה השם
12. יהי' - יהיה
13. הבעל"ט - הבא עלינו לטובה
14. בכ"ט - בכל טוב
15. בע"ה - בעזרת השם
16. מז"ט - מזל טוב
17. אי"ג"ש - שם משפחה
18. ולהמל"ח - ולהמיועד להיות חותנו
19. החו"ב - החריף ובקי
20. מו"ה - מורנו הרב
21. במז"ט - במזל טוב
22. באה"ר - באהבה רבה
23. ידי"נ - ידיד נפשי
24. הגרי"מ - הגאון רבי שמות שמתחילים באותיות י, מ (למשל: יעקב + משה) - הפירוש המדויק תלוי בשם האדם
25. חרל"פ - הרב יעקב משה חרל"פ (תלמידו של הרב קוק)
26. הי' - היה
27. הרה"ג - הרב הגאון
28. ויהי' - ויהיה
29. בעה"י - בעזרת השם יתברך
30. בכט"ס - בכל טוב סלה
31. דר"ש - דורש שלום
32. מוה"צ - מורה צדק

33. למע"ה - למעלה
34. נ"י - נרו יאיר
35. ביהמ"ד - בית המדרש
36. ר' - רבי
37. צב"י - צבי יהודה (בנו של הרב קוק)